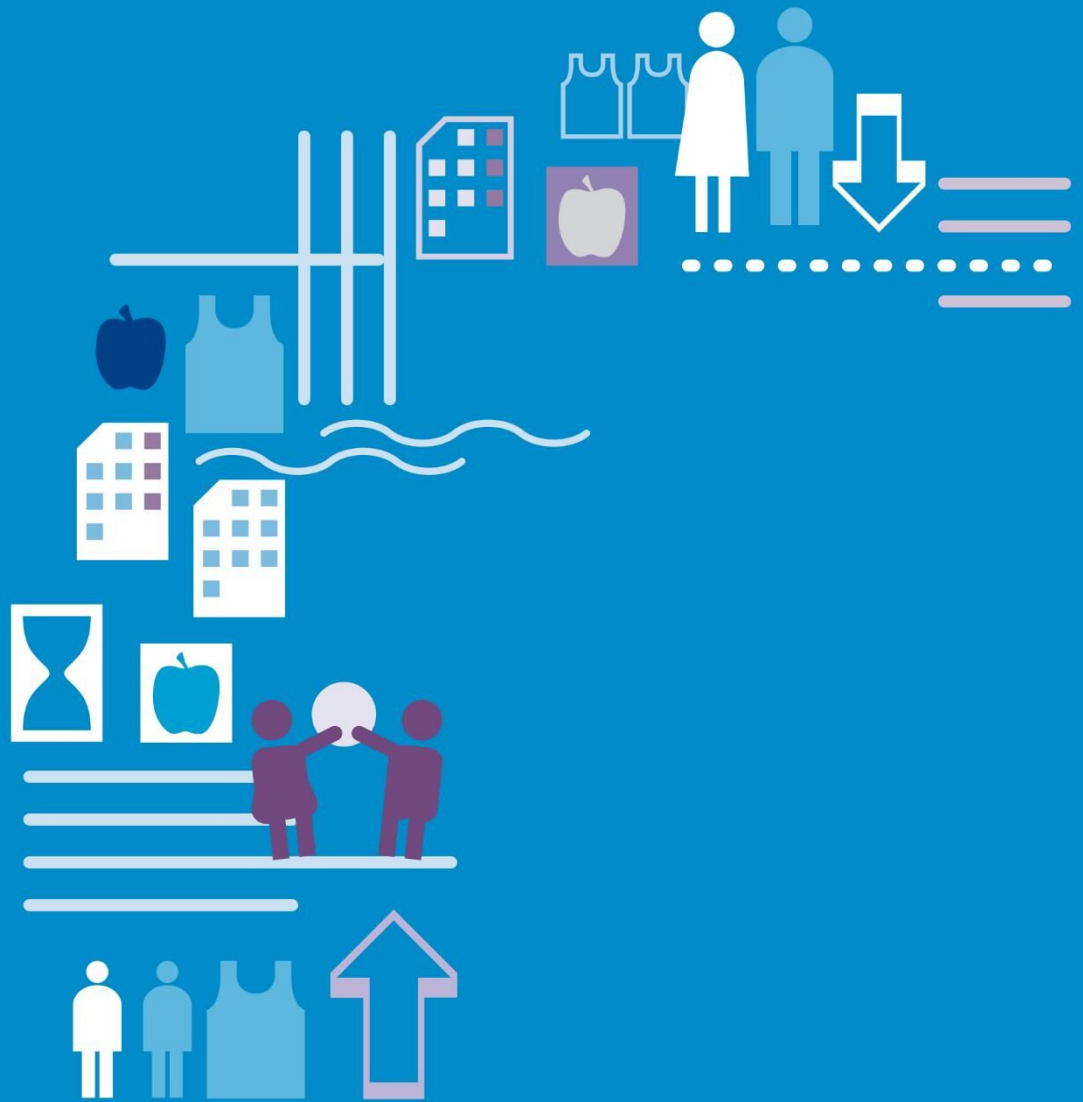

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

דוח ממדי העוני והאי־שוויון בהכנסות - 2023

ניצה (קלינר) קסיר, רינה פינס ונתנאל פלאם

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

דוח ממדי העוני והאי־שוויון בהכנסות - 2023

ניצה (קלינר) קסיר, רינה פינס ונתנאל פלאם

פתח דבר

המשק הישראלי חווה בשנים האחרונות שני משברים גדולים: האחד, משבר הקורונה; והשני, אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" שאנו עדיין בעיצומה. אירועים אלו השפיעו רבות על המצב הכלכלי-חברתי במדינה, באמצעות השפעתם על הצמיחה הכלכלית ועל מדיניות הרווחה שנקטה.

שנת 2023 המשיכה להתאפיין במצב כלכלי-חברתי מעורר דאגה: ממדי עוני גבוהים ואי-שוויון ניכר בהכנסות. ב-2023 חיו בישראל 1.98 מיליון נפשות מתחת לקו העוני, בהן 872.4 אלף ילדים ו-158.5 אלף אזרחים ותיקים, שמשקפים שיעורי עוני של 20.7%, 27.9% ו-12.8%, בהתאמה.

ב-2020 במשבר הקורונה, וב-2023 השנה שבה פרצה מלחמת "חרבות ברזל", נפגעה הצמיחה הכלכלית במשק. העוני והאי-שוויון לפי הכנסות כלכליות, כלומר אלו שנוצרים מהפעילות הכלכלית במשק, התרחבו. במשברים אלו ולנוכח השלכותיהם, נרתמה המדינה לסייע לאוכלוסייה והגדילה את תקציבי הביטחון הסוציאלי. התוצאה: שיעורי העוני לפי הכנסה נטו, כלומר לאחר התערבות המדינה באמצעות קצבאות ומיסים ישירים, לא רק שלא עלו אלא אף ירדו במקצת - ירידה שהתרחשה כמעט בכל קבוצות האוכלוסייה. במקביל, הצטמצם האי-שוויון בהכנסות נטו.

התפתחויות אלו מדגישות את החשיבות המיוחדת והרבה בעתות משבר של רשת הביטחון הסוציאלי בסיוע לבעלי הכנסות נמוכות שהכנסתן פחתה. החשיבות של מערכת הרווחה ורשת הביטחון הסוציאלי מאז ה-7 באוקטובר ותחילת המלחמה הייתה לא רק במענה לירידה בהכנסות אלא גם במימון הגידול בהוצאות שנוצר לחלק מהאוכלוסיות בעקבות אירועים אלו, למשל באמצעות מענקי אכילוס למפונים.

מבדיקה של אוכלוסיות שונות בשני המשברים והתמיכה הממשלתית שניתנה, עולה כאמור שהתרומה של הסיוע הייתה ניכרת. עם זאת, השפעתה על האוכלוסיות לא הייתה אחידה. בפרט, המענים והתמיכה של המדינה בעצמאים שאומנם סיעו בשני המשברים לשיפור במצבם הכלכלי שנפגע במשברים, לא היה בהם די כדי למנוע את עליית תחולת העוני בקרבם, בשונה מאוכלוסיות אחרות. עובדה זו מדגישה את הצורך בעיצוב כלי מדיניות מותאמים שסייעו לעצמאים בעתות משבר.

ההוצאות הניכרות של המלחמה יחייבו קיצוצים בתקציב ומציאת מקורות מימון. יש לשים לב שהקיצוצים לא יפגעו בשכבות החלשות שמצבן הכלכלי-חברתי כבר עתה בעייתי. בעת כתיבת הדוח אנחנו נתונים במציאות שיכולה להוביל לכיוונים ביטחוניים שונים ובעטיים להשלכות כלכליות-חברתיות שבעת הזאת אי אפשר לצפות אותן ואת עוצמתן במלואן. כבר עתה ברור כי חלקן צפויות להימשך גם בשנים הבאות, והדבר יחייב הקצאת משאבים לאוכלוסיות שנפגעו. בין האוכלוסיות בחברה הישראלית יש גם כאלה שנפגעו בכמה היבטים: כלכלית, חברתית, פיזית, נפשית ועוד. ולכן, הפגיעה הכוללת בהם היא עמוקה וקשה יותר ומחייבת בחינה דקדקנית של המענים לפגיעות השונות ושל הגדלת היקף השירותים ותקצובם בהתאמה.

נושא נוסף שדורש בחינה וטיפול הוא יוקר המחיה על כל מרכיביו. רמת המחירים הממוצעת ב-2023 הייתה גבוהה ב-4.2% בהשוואה לשנה קודמת, וזאת בהמשך לעלייה של 4.4% בממוצע בשנה הקודמת. ליוקר המחיה השלכות

על כל החברה הישראלית. ואולם, הנטל על האוכלוסייה אינו שוויוני כיוון שהנטל הכלכלי היחסי עמוק וקשה יותר באוכלוסיות שממילא מצבן הכלכלי קשה וההישרדות הכלכלית שלהן לעיתים על בלימה.

ממדי העוני והאי-שוויון הניכרים בישראל מהווים אתגר חברתי של ממש הדורש טיפול מקיף, לא רק בעתות משבר. היקף נרחב זה הוא בראש ובראשונה תוצאה של הצמיחה שאינה מכלילה דיה, אך גם בשל תמיכה נמוכה יחסית של המדינה באמצעות תשלומי ההעברה. כדי להתמודד עם תופעות אלו, של עוני ואי-שוויון גבוהים, נדרשת מדיניות מקיפה, הכוללת השקעות ניכרות בשירותים חברתיים והעמקת רשת הביטחון הסוציאלי, שהיקפם מצומצם בהשוואה בינלאומית. כמו כן יש צורך בצמצום הפערים בהזדמנויות באמצעות מערכת החינוך, תמיכה בהשתלבות בתעסוקה בכלל ובתעסוקה בשכר הולם בפרט, ועידוד צמיחה מכלילה שתגדיל את העצמאות הכלכלית של אנשים שרמת הכנסותיהן נמוכה.

ניצה (קלינר) קסיר
סמנכ"לית מחקר ותכנון

תמצית הממצאים

רמת החיים וקו העוני

- בשנת 2023 עלתה ריאלית ההכנסה החציונית נטו לנפש תקנית שממנה נגזר גם קו העוני, בשיעור של 3.2%. קו העוני הגיע ל-3,324 ש"ח.
- ההכנסה הכלכלית החציונית לנפש תקנית, זו שאינה מביאה בחשבון את התערבות הממשלה באמצעות תשלומי העברה ומיסים ישירים, עלתה בשיעור של 1.7%.
- העלייה בהכנסות היא תוצאה של עליית השכר לצד גידול בשיעור התעסוקה. כמו כן גדלו תשלומי ההעברה: בין היתר גידול בקצבאות הנכות שעלו ב-1 בינואר 2023 בכ-9.8%, מענקים שניתנו (למשל מענק אכלוס ומענקי עידוד ותמרוץ), הוראת שעה להקלות באבטלה וגידול בקצבאות (כגידול בתגמולי נפגעי איבה) בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל".

ממדי העוני

- ממדי העוני בישראל גבוהים. ב-2023 חיו בישראל 1.98 מיליון נפשות עניות, בהן 872.4 אלף ילדים ו-158.5 אלף אזרחים ותיקים.
- בין 2022 ל-2023 תחולת העוני של נפשות נותרה כמעט ללא שינוי עם ירידה קלה – מ-20.8% ל-20.7%, ובקרב משפחות מ-20.3% ל-20.1%. כמעט בכל קבוצות האוכלוסיות חלה ירידה בתחולת העוני או שהיא נותרה יציבה.
- לולא התערבות הממשלה באמצעות תשלומי ההעברה והמיסים הישירים, תחולת העוני (הנמדדת לפי הכנסה כלכלית) של נפשות הייתה עולה מ-30.6% ב-2022 ל-31.1% ב-2023, ושל משפחות מ-33.9% ל-34.2%.
- בשנת 2023 צמצמו תשלומי ההעברה והמיסים הישירים את תחולת העוני של נפשות ב-33.5% ושל משפחות ב-41.2%, צמצום הגבוה לעומת השנתיים הקודמות. לתשלומי ההעברה והמיסים הישירים חשיבות רבה לצמצום העוני, אך בהשוואה למדינות המפותחות תרומתם נמוכה מאוד.
- תחולת העוני של ילדים גבוהה במיוחד. ב-2023 חלה ירידה קלה מ-28.1% ב-2022 ל-27.9% ב-2023.
- תחולת העוני בקרב אזרחים ותיקים נמוכה מהממוצע. בשנת 2023 הייתה תחולת העוני 12.8%, שיעור זהה לשנה הקודמת. תחולת העוני בקרב האזרחים הוותיקים המתגוררים בגפם גבוהה לעומת מי שמתגוררים עם משפחה - 19.8% ו-8.4% בהתאמה.
- מבדיקה לפי מגזר עולה כי תחולת העוני גבוהה מאוד בקרב ערבים ובקרב חרדים. בשנת 2023 ירדה תחולת העוני בשתי האוכלוסיות לעומת 2022: בקרב משפחות ערביות מ-38.9% ל-38.4% בהתאמה, ובקרב משפחות חרדיות מ-33.9% ל-33.0% בהתאמה. שיעור הנפשות העניות בקרב ערבים וחרדים בכלל העניים הגיע ב-2023 ל-64.9% – 42.4% ערבים ו-22.5% חרדים – כפול ממשקלם באוכלוסייה. תחולת העוני בקרב יהודים לא-חרדים ב-2023 הייתה 14%.
- תעסוקה מסייעת לחילוץ מעוני ולצמצום עומק העוני בקרב העניים. שיעור העוני בקרב משפחות שבראשן עובד שכיר או עצמאי הוא נמוך מהממוצע, וירד במעט מ-15.5% ב-2022 ל-15.3% ב-2023. עם זאת בקרב משפחות שבראשן עצמאי עלתה תחולת העוני בין שתי השנים, מ-13.3% ל-13.8% - עלייה חריגה לאור הירידה או היציבות שהייתה בכלל קבוצות האוכלוסייה.

- ממצאי העוני בפריסה גיאוגרפית מראים כי ממדי העוני במחוזות ירושלים, הצפון והדרום גבוהים מהממוצע. תחולת העוני של משפחות הגיעה ל-36.2%, 22.5% ו-22.6%, בהתאמה. לעומת זאת במחוזות תל אביב והמרכז השיעורים נמוכים מהממוצע.
- בקרב מקבלי גמלאות תחולת העוני גבוהה במיוחד במשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה ומזונות – 52.5% ו-37.9% בהתאמה.
- לקצבאות המשולמות על ידי הביטוח הלאומי תרומה של ממש לצמצום ממדי העוני. הקצבה הניתנת לאזרחים ותיקים היא הגבוהה ביותר מבחינת יעילותה בצמצום העוני בקרב מקבליה, ולאחריה קצבת הנכות – 64.8% ו-56.2%, בהתאמה. הגמלה להבטחת הכנסה צמצמה את העוני בקרב מקבליה ב-2023 ב-16.4%.
- בשנת 2023 נרשם שיפור במצבה של האוכלוסייה הענייה: ירידה נרשמה בעומק העוני ובחומרתו, לאחר עליות בשנתיים קודמות. הירידות בעומק העוני ובחומרתו נרשמו בכל קבוצות האוכלוסייה.
- מדדים נוספים ומשלימים של העוני מצביעים גם הם על שיפור: בשנת 2023 ירד שיעור הנפשות החשות עניות ושיעור משקי הבית שלא הצליחו לממן את כל הוצאותיהם. כמו כן ירד שיעור המוותרים מסיבות כלכליות על ארוחה חמה לפחות פעם ביומיים ועל טיפולים רפואיים ותרופות מרשם.
- היקף העוני בישראל הוא מהגבוהים ביותר בארצות המפותחות. תחולת העוני הכלכלית, כלומר זו שמושפעת מהצמיחה הכלכלית, גבוהה מאוד בהשוואה בינלאומית, ולאחר התערבות הממשלה באמצעות תשלומי העברה ומיסים ישירים ישראל ממוקמת אף במקום פחות טוב.
- בקרב נפשות וילדים, ישראל מדורגת שנייה בתחולת העוני לאחר קוסטה ריקה, ובקרב אזרחים ותיקים היא מדורגת מעל הממוצע אך מעליה מדינות שונות ובהן שוויץ, יפן, אוסטרליה ארה"ב.

אי-שוויון בהכנסות

- מדד גייני לאי-שוויון בהכנסה לפי ההכנסה נטו ירד בין 2022 ל-2023 בשיעור של 1.5%. ירידה חלה גם בחישוב האי-שוויון לפי ההכנסה הכלכלית אך בשיעור מתון יותר של 0.7%.
- בין 2022 ל-2023 עלתה ההכנסה נטו בכל העשירונים, כאשר העלייה הלכה ופחתה עם העלייה במדרג העשירונים – מ-10% אחוזים בעשירון הראשון (העשירון התחתון) עד ל-0.8% בעשירון העשירי (העשירון העליון).
- האי-שוויון בישראל גבוה בהשוואה למדינות המפותחות על פי מדדים שונים. על פי מדד גייני לאי שוויון בהכנסות, מדינות שבהן האי-שוויון גבוה יותר הן ליטא, ארצות הברית, מקסיקו, טורקיה, צילה וקוסטה ריקה. בחלק ממדדי האי-שוויון ישראל ממוקמת אף במקום פחות טוב.

תוכן העניינים

3	פתח דבר
5	תמצית הממצאים
5	רמת החיים וקו העוני
5	ממדי העוני
6	אי-שוויון בהכנסות
11	מבוא
	ממצאים
15	רמת החיים וקו העוני
15	רמת החיים – ההכנסה נטו וההכנסה הכלכלית
16	קו העוני
	ממדי העוני בכלל האוכלוסייה ותרומת תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום
18	העוני והאי-שוויון
	עוני סובייקטיבי, אי יכולת לממן את ההוצאות החודשיות ו-ויתורים על ארוחות חמות,
25	תרופות וטיפולים רפואיים בשל קושי כלכלי
26	עוני סובייקטיבי
26	אי היכולת לממן הוצאות וויתור על צריכה וטיפולים בשל קושי כלכלי
28	שינויים בממדי העוני באוכלוסיות השונות
32	מאפייני העניים
36	עוני לפי מגזר
36	עוני לפי הרכב משפחה וקבוצת גיל
38	עובדים עניים בגיל העבודה העיקרי – 25-64
42	עוני בקרב מקבלי קצבאות
44	עוני בפריסה גיאוגרפית
47	האי-שוויון בהכנסות
49	ממדי העוני והאי-שוויון בישראל בהשוואה בינלאומית
49	תחולת העוני
52	אי-שוויון בהכנסות
	נספחים
57	נספח א (מתודולוגי): הבהרות למקורות הנתונים לדוחות העוני של הביטוח הלאומי
59	נספח ב: הגדרות עיקריות של עוני ואי-שוויון
60	מדדי אי-שוויון בהכנסות
61	הבדלים בחישוב מדד העוני בין ישראל לבין ה-OECD
62	נספח ג: לוחות
85	נספח ד: תרשימים – השוואות בינלאומיות

לוחות

- לוח 1: קו העוני והכנסות (ש"ח שוטפים לחודש) והשינוי משנה לשנה (אחוזים), 2023-2022 17
- לוח 2: קו העוני לפי גודל המשפחה, 2023 17
- לוח 3: ממדי העוני והאי-שוויון לפי הכנסה כלכלית והכנסה נטו, 2023-2022 21
- לוח 4: שיעור משקי הבית שאינם מצליחים לממן את כל ההוצאות החודשיות ושיעור המוותרים על צריכה וטיפולים חיוניים בשל קשיים כלכליים (אחוזים), 2023-2021 26
- לוח 5: שיעור משקי הבית שלא מצליחים לממן את כל ההוצאות חודשיות וויתורים על צריכה וטיפולים חיוניים בשל קושי כלכלי לפי מגזר (אחוזים), 2023-2021 27
- לוח 6: תחולת העוני במשפחות לפי הכנסה כלכלית ולפי הכנסה נטו, והירידה (הישירה) בשיעור המשפחות העניות בעקבות התערבות הממשלה (אחוזים), 2023-2022 29
- לוח 7: עומק העוני וחומרתו (מדד FGT) לנפשות לפי הכנסה נטו, לפי קבוצת אוכלוסייה (אחוזים), 2023-2022 31
- לוח 8: תחולת העוני של משפחות שבהן ראש המשפחה בגיל העבודה העיקרי, לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), מגזרים שונים, 2023 41
- לוח 9: מדד גייני לאי-שוויון בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו לנפש תקנית, 2023-2018 47
- לוח 10: תחולת העוני לפי הכנסה כלכלית ונטו, השוואה בינלאומית, שנים שונות 51
- לוח 11: ממדי אי-שוויון לפי הכנסה כלכלית ונטו, השוואה בינלאומית, שנים שונות 54
- נספח ב: הגדרות עיקריות של עוני ואי-שוויון**
- לוח 1: מספר נפשות תקניות לפי מדד השקילות בישראל ולפי מדד השקילות ב-OECD 61
- נספח ג: לוחות**
- לוח א1: הכנסה כלכלית, ברוטו ונטו לשנה לנפש תקנית, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2023-2022 62
- לוח אב: הכנסה כלכלית, ברוטו ונטו לשנה, משפחתית, לקבוצות אוכלוסייה, 2023-2022 63
- לוח 2: תחולת עוני של נפשות, ילדים ואזרחים ותיקים לפי אוכלוסיות (אחוזים), 2023-2022 65
- לוח 3: מספר נפשות, ילדים, נפשות בגיל העבודה ואזרחים ותיקים, 2023-2022 66
- לוח 4: תחולת עוני של נשים ילידות 1960-1969, 2023-2021 66
- לוח 5: ממדי העוני והאי-שוויון של האוכלוסייה, 2023-2012 67
- לוח א6: חלקן של קבוצות נבחרות בכלל האוכלוסייה ובאוכלוסייה הענייה (אחוזים), 2022 68
- לוח א6: חלקן של קבוצות נבחרות בכלל האוכלוסייה ובאוכלוסייה הענייה (אחוזים), 2023 69
- לוח 7: ממדי העוני לפי מחוזות וערים גדולות (אחוזים), 2023-2022 70
- לוח 8: ממדי העוני ביישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים (אחוזים), 2023 71
- לוח 9: הכנסה נטו ממוצעת ומקסימלית לנפש תקנית, לפי עשירונים וגודל המשפחה, 2023 77
- לוח 10: הכנסה ברוטו ממוצעת ומקסימלית לנפש תקנית, לפי עשירונים וגודל המשפחה, 2023 78
- לוח 11: תחולת העוני של משפחות שכירים (אחוזים) ושכר ברוטו ממוצע לענף (ש"ח), לפי ענף כלכלי של ראש המשפחה, 2023 79
- לוח 12: ממדי עוני לפי מקבלי קצבאות (אחוזים), 2022 ו-2023 80
- לוח 13: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן בני 65+ ובקרב כלל האוכלוסייה, 2023-2021 80
- לוח 14: ממדי העוני בקרב בני 65+ לפי הרכב משק הבית (אחוזים), 2023-2021 81
- לוח 15: חלקן של משפחות שבראשן בני 65+ באוכלוסייה הענייה ובקרב כלל האוכלוסייה (אחוזים), שנים נבחרות 82
- לוח 16: מובהקות סטטיסטית של שינויים בממדי עוני נבחרים בקבוצות אוכלוסייה, 2022 לעומת 2023 83

תרשימים

12	תרשים 1: ההוצאות הציבוריות לרווחה כאחוז מהתמ"ג - השוואה בינלאומית, 2022-2023
16	תרשים 2: השינוי בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו (אחוזים), 2022 ו-2023
19	תרשים 3: תחולת העוני של נפשות, ילדים, ואזרחים ותיקים (אחוזים), 2010-2023
20	תרשים 4: עומק העוני וחומרת העוני (ממד FGT) בנפשות, לפי הכנסה נטו (אחוזים), 2021-2023
22	תרשים 5: השפעת תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום תחולת העוני של משפחות ונפשות (אחוזים), 2010-2023
24	תרשים 6: התרומה של תשלומי ההעברה לצמצום ישיר של תחולת העוני של משפחות, לפי קצבה (אחוזים), 2022-2023
25	תרשים 7: שיעור הנפשות שחשו עניות בשנה האחרונה, לפי מגזר (אחוזים), 2021-2023
30	תרשים 8: הירידה בתחולת העוני כתוצאה מההתערבות הישירה של הממשלה (אחוזים), 2022-2023
32	תרשים 9א: התפלגות משפחות והתפלגות העניים לפי מגזר (אחוזים), 2023
33	תרשים 9ב: התפלגות משפחות והתפלגות העניים לפי מספר הילדים במשפחה (אחוזים), 2023
34	תרשים 9ג: התפלגות האוכלוסייה והתפלגות העניים לפי נפשות בחלוקה לפי קבוצות גיל (אחוזים), 2023
35	תרשים 9ד: התפלגות האוכלוסייה והתפלגות העניים לפי גיל ראש המשפחה (אחוזים), 2023
38	תרשים 10: עוני לפי מספר הילדים במשפחה (אחוזים), 2022-2023
39	תרשים 11: משפחות שראשן בגיל העבודה העיקרי – שיעור באוכלוסייה ובעניים לפי מספר המפרנסים במשפחה, 2023
40	תרשים 12: תחולת עוני של משפחות שראשן בגיל העבודה העיקרי, לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), 2003-2023
41	תרשים 13: עומק העוני וחומרת עוני של נפשות לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), 2023
43	תרשים 14: התרומה הישירה של תשלומי העברה לצמצום תחולת העוני בקרב משפחות המקבלות קצבה לפי סוג הקצבה (אחוזים), 2022-2023
44	תרשים 15: המשפחות העניות בקרב מקבלי הקצבאות (אחוזים), 2022-2023
45	תרשים 16: תחולת עוני של משפחות בערים העניות ביותר ביישובים שבהם יותר מ-80,000 תושבים (אחוזים), 2022-2023
46	מפת חום: תחולת העוני של משפחות ביישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים (אחוזים), 2023
48	תרשים 17: השינוי הריאלי בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו לנפש תקנית לפי עשירונים (אחוזים), 2023
50	תרשים 18: תחולת עוני בקרב נפשות, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות ¹
53	תרשים 19: מדד ג'יני לאי-שוויון בהכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות
	נספח ד: תרשימים – השוואות בינלאומיות
85	תרשים 1: תחולת עוני בקרב ילדים לפי ההכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות
86	תרשים 2: תחולת עוני בקרב אזרחים בני 65+ לפי ההכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות
87	תרשים 3: יחס חמישון עליון לחמישון תחתון לפי ההכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות
88	תרשים 4: יחס עשירון ראשון לעשירון אמצעי לפי ההכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות

מבוא

דוח ממדי העוני והאי-שוויון לשנת 2023 מציג את תמונת המצב של העוני והאי-שוויון בהכנסות על פי נתונים מנהליים¹, על סמך מתודולוגיה שפותחה במינהל המחקר והתכנון בביטוח הלאומי. בסיס הנתונים כולל הכנסות שהמידע עליהן קיים בביטוח לאומי, שלהן הוספו אומדנים לרכיבי הכנסה החסרים בנתונים אלו, כך שקווי העוני משקפים את הכנסות משקי הבית מכלל המקורות. לשימוש בנתונים המנהליים יתרונות רבים: הם מתייחסים לכלל אוכלוסיית ישראל ולא למדגם קטן בסקר הוצאות משקי הבית שאף הצטמצם במהלך השנים, מאפשרים השוואות גם לקבוצות קטנות באוכלוסייה, ואינם מתבססים על תשובות של מרואיינים.

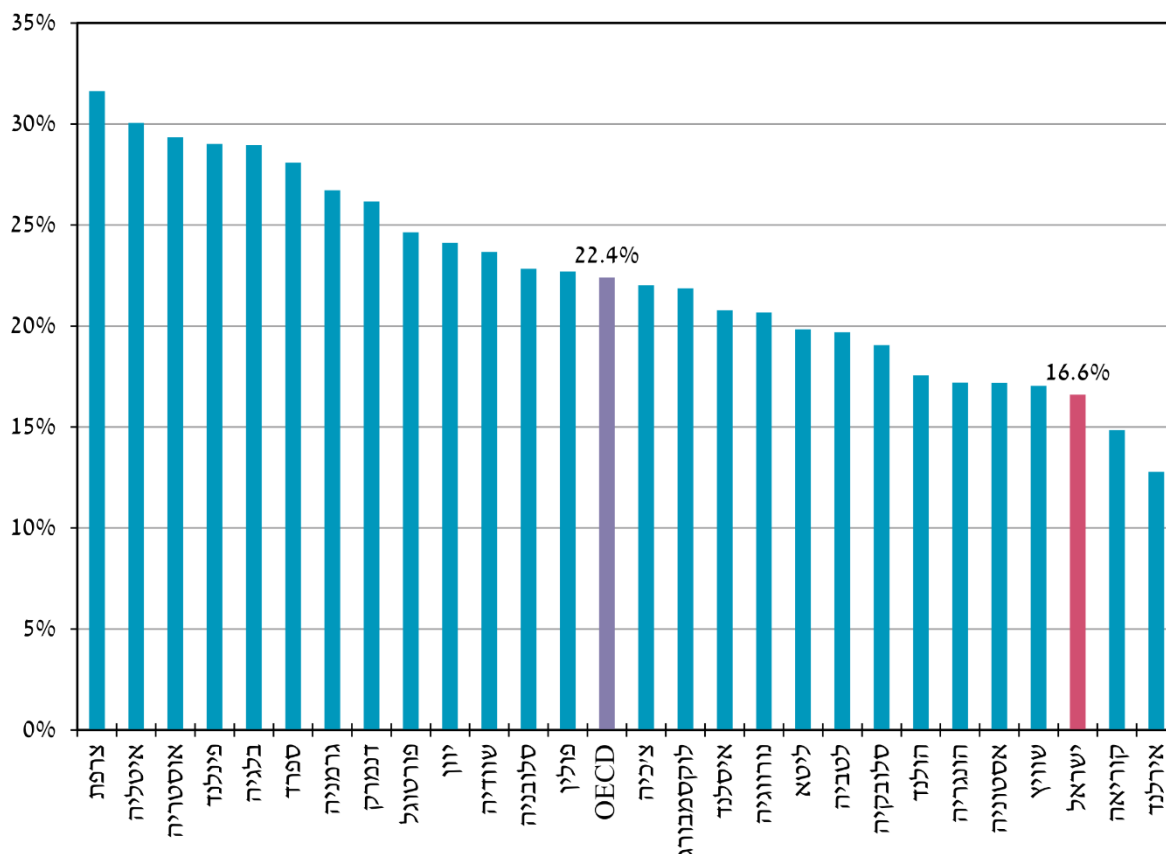
ההתפתחויות הכלכליות-חברתיות במשק מושפעות מהמצב הכלכלי ומהמדיניות החברתית ביחוד באמצעות תשלומי ההעברה. בשנת 2023 הואט קצב הצמיחה הכלכלי, כתוצאה מאירועי ה-7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיו. התמ"ג עלה בשיעור של 2% לעומת 6.5% ב-2022 ו-8.1% ב-2021. עם זאת עלה שיעור התעסוקה ונרשמה עלייה בשכר הממוצע במשק. לצד זאת נרשמה עלייה בהיקף תשלומי ההעברה.

הגידול בהיקף תשלומי ההעברה מקורו במספר גורמים: החל מ-1 ינואר 2023, עלו הקצבאות הצמודות למדד ב-5.3%, וקצבאות הנכות בכ-9.8%. בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" שולמו מענקים כמענק אכלוס, מענקי עידוד ותמרוץ ומענק מיוחד לבני 67 ומעלה שהוצאו לחל"ת או פוטרו בתקופת המלחמה, הופעלה הוראת שעה להקלות באבטלה, ונרשם גידול בהיקף הקצבאות, כתגמולים לנפגעי איבה, אבטלה ומילואים.

השוואה בינלאומית של הוצאות הרווחה כאחוז מהתמ"ג מראה כי בישראל ההוצאה החברתית ביחס לתמ"ג היא מהנמוכות במדינות המפותחות. בשנת 2023, בשל הצורך לתמוך בחלק מהאוכלוסייה בעקבות המלחמה, עלתה ההוצאה הציבורית לרווחה ל-16.6% מהתמ"ג לעומת 15.8% בשנה הקודמת. עם זאת השיעור נמוך בכ-6 נקודות האחוז מהממוצע ב-OECD (תרשים 1).

1 כפי שנעשה מדוח העוני לשנת 2019. עד 2018 התבססו דוחות העוני של הביטוח הלאומי על סקרי ההוצאות (ולפני כן על סקרי ההכנסות) של משקי בית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (ראו נספח א בדוח זה).

תרשים 1: ההוצאות הציבוריות לרווחה* כאחוז מהתמ"ג – השוואה בינלאומית, 2022–2023

מקור: עיבוד לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המעודכנים לאוגוסט 2023 ולנתונים מה-OECD. הנתונים מתייחסים ב-OECD הם לשנת 2022. בישראל הנתונים מעודכנים ל-2023.

* הוצאות על זקנה ושאיירים, נכויות, בריאות, תמיכה במשפחות, אבטלה ועידוד תעסוקה, עזרה בדירור והבטחת הכנסה.

לצד הניתוח השוטף של ממדי העוני והאי-שוויון מופיעה בדוח תיבה המאירה היבטים נוספים של המצב הכלכלי-חברתי: נתונים על עוני סובייקטיבי, על היכולת לממן הוצאות חודשיות ועל ויתורים על צריכה בשל סיבות כלכליות, בהתבסס על הסקר החברתי של הלמ"ס ל-2023 והשנים המשוות לה. הנספחים המצורפים לדוח מספקים מידע נוסף על העוני והאי-שוויון בישראל, לדוגמה: נספח א' – המרחיב בנושא המתודולוגי, וכן הלוחות 8, 11 ו-12 בנספח ג המספקים מידע על ממדי העוני לפי יישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים, לפי ענפים כלכליים ולפי מקבלי גמלאות. השנה הוספו בנספח גם לוחות על בני 65 ויותר. כמו כן, הורחבו בדוח ההשוואות הבינלאומיות בתחומי העוני והאי-שוויון ונספו השוואות של יחסי הכנסות חמישוניים ועשירוניים.

נדגיש שמאחר שחלק מהנתונים המנהליים, למשל נתוני ההכנסה מעבודה, מתעדכנים גם למפרע, נתוני העבר המופיעים בדוח עשויים להיות שונים מעט מנתונים שפורסמו בדוחות קודמים לגבי אותן שנים.

ממצאים

רמת החיים וקו העוני

רמת החיים – ההכנסה נטו וההכנסה הכלכלית

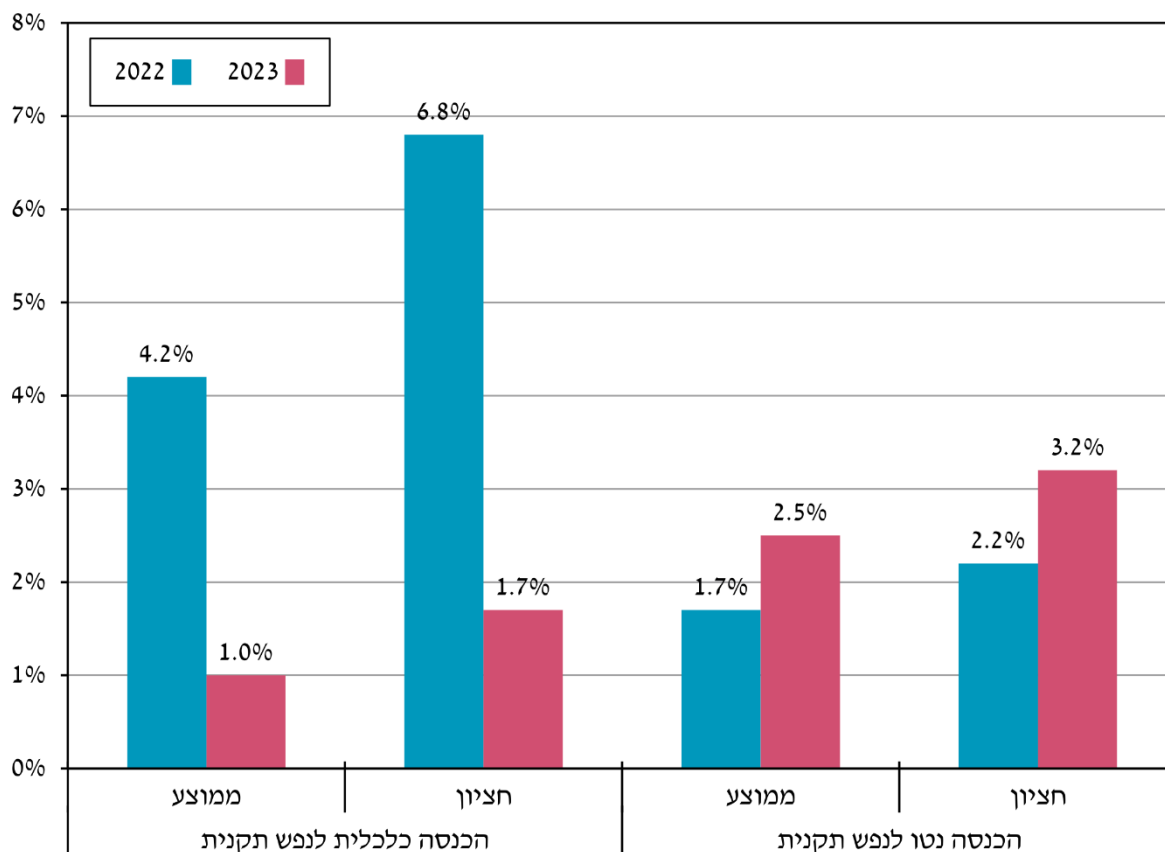
בשנת 2023 עלתה ההכנסה החציונית נטו לנפש תקנית ב-3.2% - שיעור הגבוה מהשיעור בשנת 2022, 2.2%, אך נמוך מהשיעור שהיה בממוצע בעשור הקודם טרום הקורונה – 4.3%. ההכנסה הכלכלית החציונית לנפש תקנית, זו שאינה מביאה בחשבון את ההתערבות הישירה של הממשלה באמצעות תשלומי ההעברה ומיסים ישירים, עלתה ריאלית ב-2023 בשיעור מתון של 1.7% לעומת 6.8% בשנת 2022.

השינויים בשיעורי הגידול של ההכנסה הכלכלית וההכנסה נטו כמו גם הפער ביניהם, מושפעים בעיקר מהצמיחה הכלכלית ומהיקף תשלומי ההעברה. בשנת 2023 בעקבות המלחמה נרשמה האטה ניכרת בצמיחה לאחר עלייה בשיעורים ניכרים לאחר הקורונה. לעומת זאת, תשלומי ההעברה עלו בשנת 2023, בין היתר, בעקבות המלחמה שפרצה ברביע האחרון. זאת, לאחר שהופחתו משמעותית בשנתיים הקודמות בעת היציאה ממשבר הקורונה, בעיקר בדמי האבטלה שהופסקו החל במחצית השנייה של 2021. ב-2023 תשלומי גמלאות הביטוח הלאומי² היו גבוהים ריאלית ב-15.2% בהשוואה לשנה שקדמה לה.

ב-2023, כמו בשנתיים הקודמות, עלתה ההכנסה הכלכלית החציונית בשיעור גבוה לעומת ההכנסה הממוצעת, כיוון שהשפעת הצמיחה הכלכלית על האוכלוסייה הייתה בשיעורים גבוהים יותר בחלק התחתון של סולם ההכנסות. גם ההכנסה החציונית נטו עלתה בשיעור גבוה לעומת ההכנסה הממוצעת (תרשים 2).

2 מתוקף חוק הביטוח הלאומי וחוקים והסכמים אחרים.

תרשים 2: השינוי בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נמו (אחוזים), 2022 ו-2023

קו העוני

מדידת העוני הרשמית בישראל שגובשה בראשית שנות ה-70, נעשית בדומה לשיטה המקובלת במרבית מדינות המערב, שלפיה עוני הוא תופעה של מצוקה יחסית: מצבה של כל משפחה נבחן ביחס לרמת החיים המאפיינת את החברה, על בסיס מדידה אובייקטיבית של גובה ההכנסות בכסף. קו העוני מחושב כמחצית מחציון ההכנסה נטו לנפש תקנית, כלומר מתוקנן לגודל משפחה בשל קיומם של יתרוונות לגודל המשפחה מבחינת הצריכה³. בשנת 2023 עלה קו העוני בישראל ב-3.2% והגיע ל-3,324 ש"ח לחודש⁴.

3 להרחבה בנושא ולהבדלים בחישוב מדד העוני בין ישראל לבין OECD ראו נספח ב דוח זה.
 4 סכום זה כולל זקיפה של רכיבי ההכנסה החסרים בנתונים המנהליים של הביטוח הלאומי – הכנסה מהון והכנסה מתמיכות שאין מקורן בביטוח הלאומי – שנאמד ב-2023 ב-298 ש"ח.

לוח 1: קו העוני והכנסות (ש"ח עומפים לחודש) והשינוי משנה לשנה (אחוזים), 2022–2023

השינוי בין 2022 ל-2023 (אחוזים)		2023	2022	ההכנסה
שינוי ריאלי	שינוי נומינלי			
3.2%	7.5%	3,324	3,092	קו העוני לנפש תקנית
הכנסה ממוצעת				
0.8%	5.1%	19,008	18,093	הכנסה כלכלית למשפחה
1.0%	5.3%	7,932	7,533	הכנסה כלכלית לנפש תקנית
2.2%	6.5%	18,075	16,968	הכנסה נטו למשפחה
2.5%	6.8%	7,859	7,362	הכנסה נטו לנפש תקנית
הכנסה חציונית				
1.5%	5.8%	11,980	11,329	הכנסה כלכלית למשפחה
1.7%	6.0%	5,655	5,335	הכנסה כלכלית לנפש תקנית
2.8%	7.1%	13,946	13,024	הכנסה נטו למשפחה
3.2%	7.5%	6,648	6,184	הכנסה נטו לנפש תקנית

לוח 2: קו העוני לפי גודל המשפחה, 2023

גודל המשפחה	מספר נפשות תקניות	קו העוני (ש"ח לחודש)	תוספת שולית (ש"ח)
1	1.25	4,155	.
2	2.00	6,648	2,493
3	2.65	8,808	2,161
4	3.20	10,637	1,828
5	3.75	12,465	1,828
6	4.25	14,127	1,662
7	4.75	15,789	1,662
8	5.20	17,285	1,496
9	5.60	18,614	1,330

קווי העוני לפי גודל משפחה לשנת 2023 מלמדים שמשפחה של יחיד זקוקה ל-4,155 ש"ח בחודש כדי להימצא מעל קו העוני, משפחה של זוג עם ילד או הורה עצמאי עם שני ילדים⁵ זקוקה להכנסה של 8,808 ש"ח לחודש, ומשפחה של זוג עם שני ילדים תזדקק לסכום של 10,637 ש"ח כדי להימצא מעל קו העוני (לוח 2).

ממדי העוני בכלל האוכלוסייה ותרומת תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום העוני והאי-שוויון

ב-2023 חיו בישראל 1.98 מיליון נפשות עניות שבהן 872.4 אלף ילדים ו-158.5 אלף אזרחים ותיקים⁶ (לוח 3 בנספח ג).

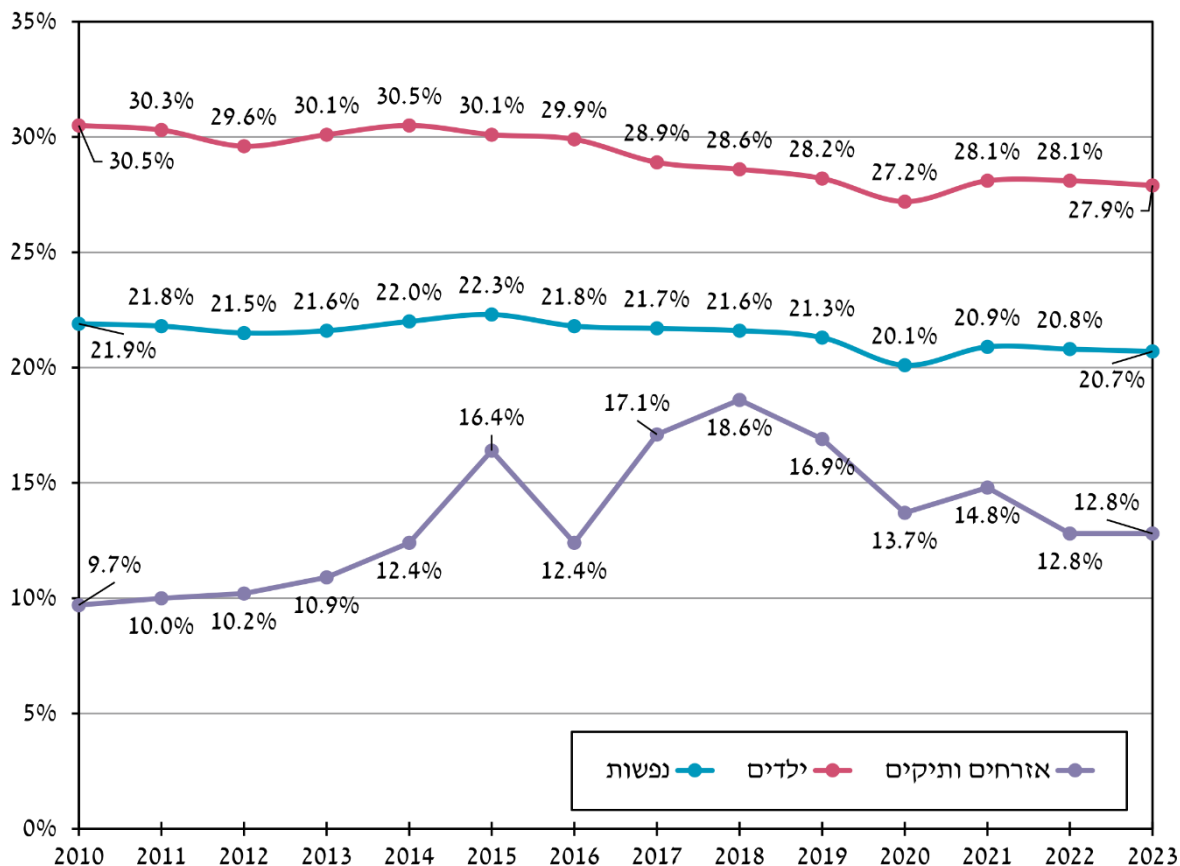
תחולת העוני ב-2023 נותרה כמעט ללא שינוי עם ירידות קלות. ירידה קלה נרשמה בשיעור הנפשות העניות, מ-20.8% ב-2022 ל-20.7% ב-2023. תחולת העוני של ילדים ירדה במעט, ב-0.2 נקודת האחוז, והגיעה ל-27.9%. גם בקרב משפחות ירדה תחולת העוני ב-0.2 נקודות האחוז והגיעה ל-20.1%. תחולת העוני בקרב אזרחים ותיקים נותרה זהה לשנה הקודמת – 12.8% (תרשים 3 ולוח 3).

5 הגדרת ילדים בדוח היא נפשות עד גיל 18.

6 אנשים שגילם מעל גיל הפרישה לפי חוק.

7 שינויים אלו ומרבית השינויים המוצגים בדוח מובהקים ברמה של 1%, ראו לוח 16 בנספח ג.

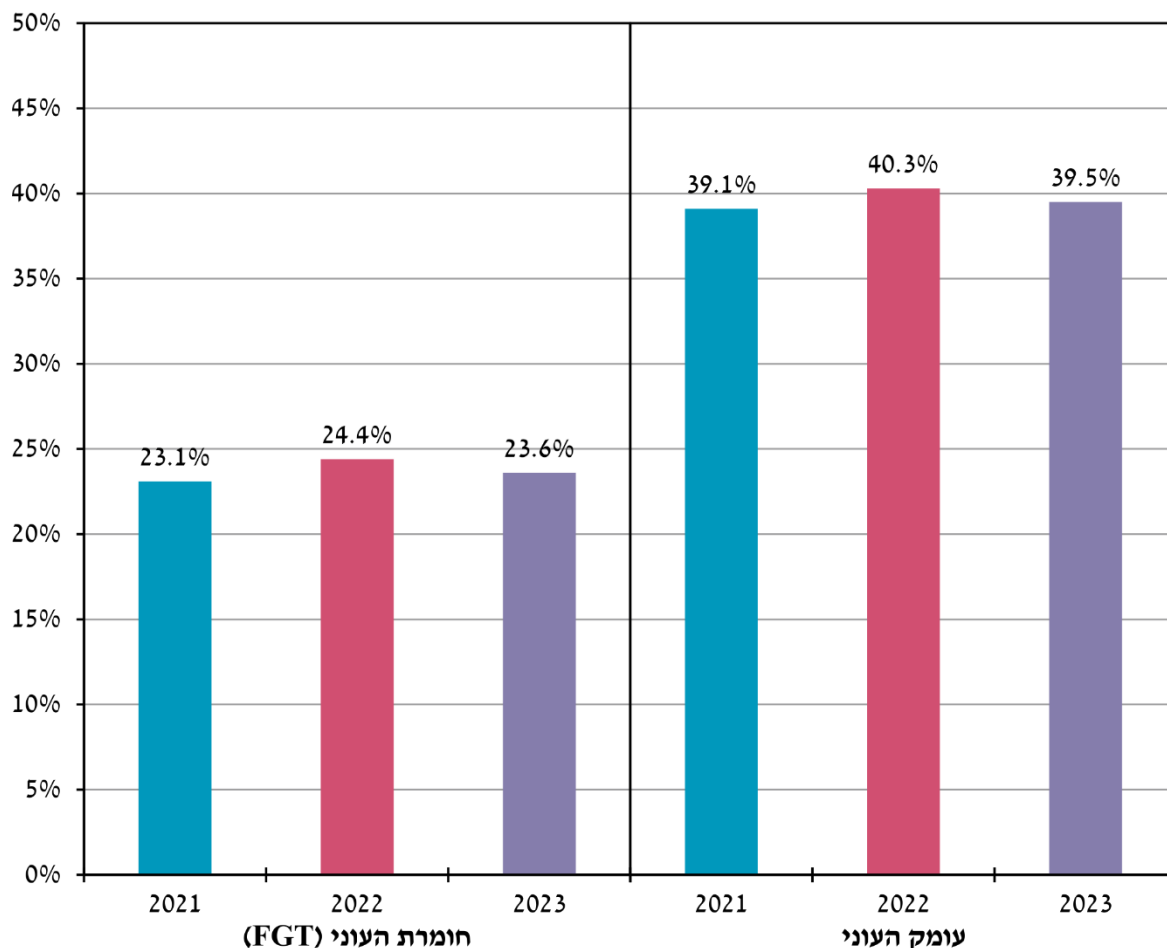
תרשים 3: תחולת העוני של נפשות, ילדים, ואזרחים ותיקים (אחוזים), 2010–2023

ב-2023 בהשוואה ל-2022 העניים היו עניים פחות, בניגוד להחמרה שחלה בשנתיים קודמות. עומק העוני, המבטא את הפער בין הכנסת העניים וקו העוני, ירד לפי ההכנסה נטו ב-0.8 נקודת האחוז – מ-40.3% ב-2022 ל-39.5% ב-2023 (תרשים 4 ולוח 3). שיפור נרשם גם בחומרת העוני⁸, שירד מ-24.4% ל-23.6% בין שתי השנים.

8 חומרת העוני (על פי מדד FGT) מבטאת את המרחק של הכנסות העניים מקו העוני, כאשר הוא מועלה בריבוע. לפיכך המשקל שניתן לעניים יותר, גדול בהשוואה למדד עומק העוני.

תרשים 4: עומק העוני וחומרת העוני (מדד FGT) בנפשות, לפי הכנסה נמו (אחוזים), 2023–2021

בחינה של תחולת העוני לפי ההכנסה הכלכלית בין 2022 ל-2023, מלמדת על החמרה בעוני ברוב האוכלוסיות (לוחות 3 ו-4). בין שתי השנים עלתה תחולת העוני הכלכלית של משפחות מ-33.9% ל-34.2%, של נפשות מ-30.6% ל-31.1% ושל ילדים מ-35.4% ל-36.1%. לעומת זאת, בקרב האזרחים הוותיקים המושפעים פחות מההתפתחויות הכלכליות במשק הייתה אף ירידה קלה – ב-0.3 נקודת האחוז. ירידה נרשמה גם בעומק העוני לפי ההכנסה הכלכלית ובחומרתו.

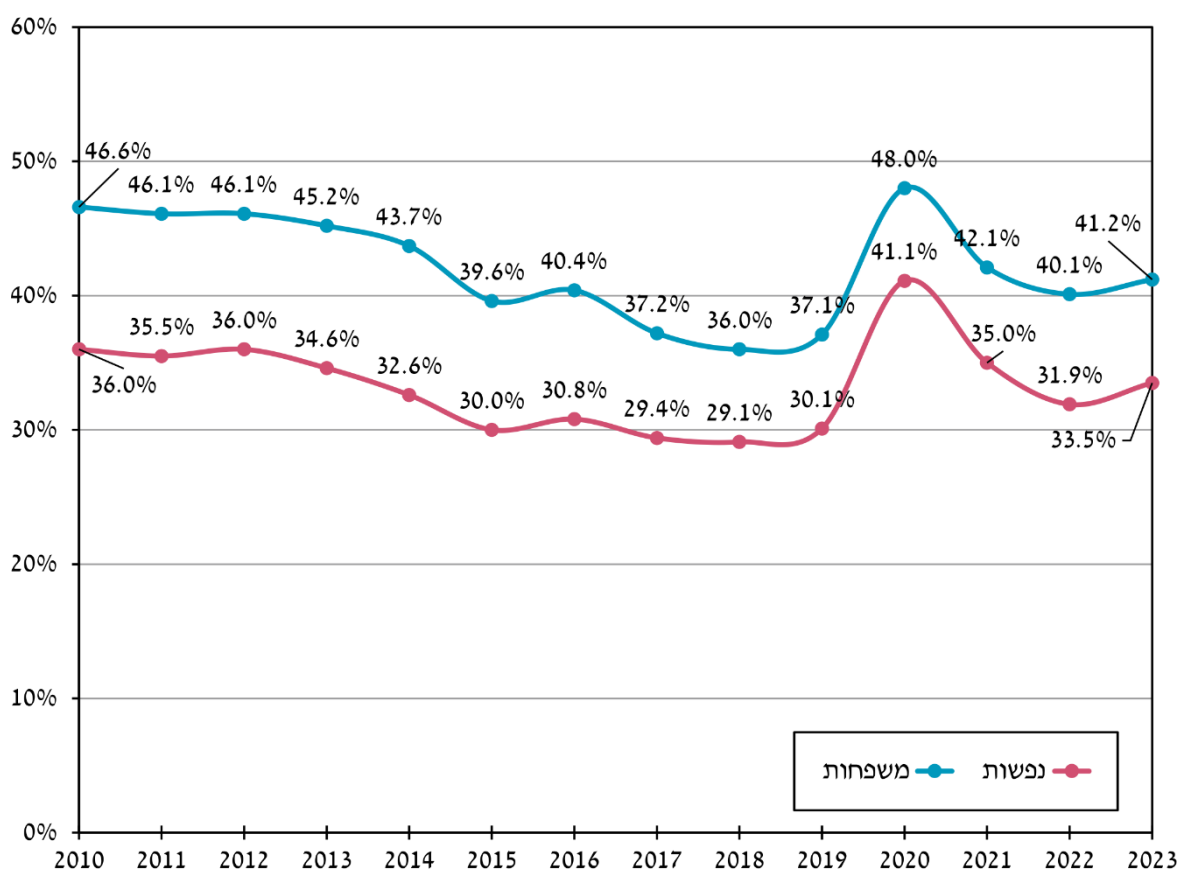
לוח 3: מדדי העוני והאי-שוויון לפי הכנסה כלכלית והכנסה נטו, 2022–2023

2023	2022	
לפי הכנסה כלכלית		
עוני (אחוזים)*		
31.1	30.6	תחולת העוני נפשות
34.2	33.9	תחולת העוני משפחות
36.1	35.4	תחולת העוני ילדים
42.7	43.0	תחולת העוני אזרחים ותיקים
58.0	58.5	עומק העוני
44.5	45.2	חומרת העוני (מדד FGT)
אי-שוויון**		
0.4944	0.4979	מדד גיני
לפי הכנסה נטו		
עוני (אחוזים)*		
20.7	20.8	תחולת העוני נפשות
20.1	20.3	תחולת העוני משפחות
27.9	28.1	תחולת העוני ילדים
12.8	12.8	תחולת העוני אזרחים ותיקים
39.5	40.3	עומק העוני
23.6	24.4	חומרת העוני (מדד FGT)
אי-שוויון**		
0.3692	0.3749	מדד גיני
הירידה הישירה בממדי העוני כתוצאה מהתערבות הממשלה (אחוזים)		
עוני*		
33.5	31.9	תחולת העוני נפשות
41.2	40.1	תחולת העוני משפחות
22.6	20.7	תחולת העוני ילדים
70.1	70.2	תחולת העוני אזרחים ותיקים
32.0	31.2	עומק העוני
47.0	46.0	חומרת העוני (מדד FGT)
אי-שוויון**		
25.3	24.7	מדד גיני

* כל השורות מתייחסות לנפשות חוץ מהשורה המתייחסת לעוני משפחות.
 ** משפחות לפי הכנסות לנפש תקנית.

הכלים העיקריים והחשובים של הממשלה לשיפור המצב הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה, המשפיעים בטווח הקצר אך גם בטווח הארוך, הם תשלומי ההעברה והמיסים הישירים. מהשוואה בינלאומית של התרומה הישירה של התערבות הממשלה לצמצום העוני עולה כי זו הייתה נמוכה מאוד, כ-60% בלבד מהממוצע ב-OECD. לצורך ההשוואה חושבה התרומה של המדיניות בישראל לצמצום העוני, לפי סולם השקילות של ה-OECD על פי סולם זה השיעור בישראל הוא 35% לעומת 58% בממוצע ב-OECD.

תרשים 5: השפעת תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום תחולת העוני של משפחות ונפשות (אהזים), 2010–2023

בשנת 2023 עלתה התרומה של תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום העוני, שהובילו לצמצום שיעור העוני של נפשות ב-33.5% ושל משפחות ב-41.2%. הגידול בהשפעת תשלומי ההעברה על צמצום העוני נבע בעיקר מהגידול בקצבאות הנכות שעודכנו בכ-9.8% ב-1 בינואר 2023, מהמענקים (כמענק אכלוס, מענקי עידוד ותמרוץ ומענק מיוחד לבני 67 ויותר שהוצאו לחליית או פוטרו בתקופת המלחמה), מהוראת שעה להקלות באבטלה

ומגידול קצבאות שונות (למשל תגמולים לנפגעי איבה) בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל". העלייה בתרומה הישירה של תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום העוני ב-2023 באה לאחר שבשנתיים הקודמות עם היציאה ממשבר הקורונה, פחתה תרומה זו. בשנת 2020, שנת משבר הקורונה, הסיוע של הממשלה הוביל לצמצום שיעור העוני של נפשות ב-41.1% ושל משפחות ב-48% (תרשים 5).

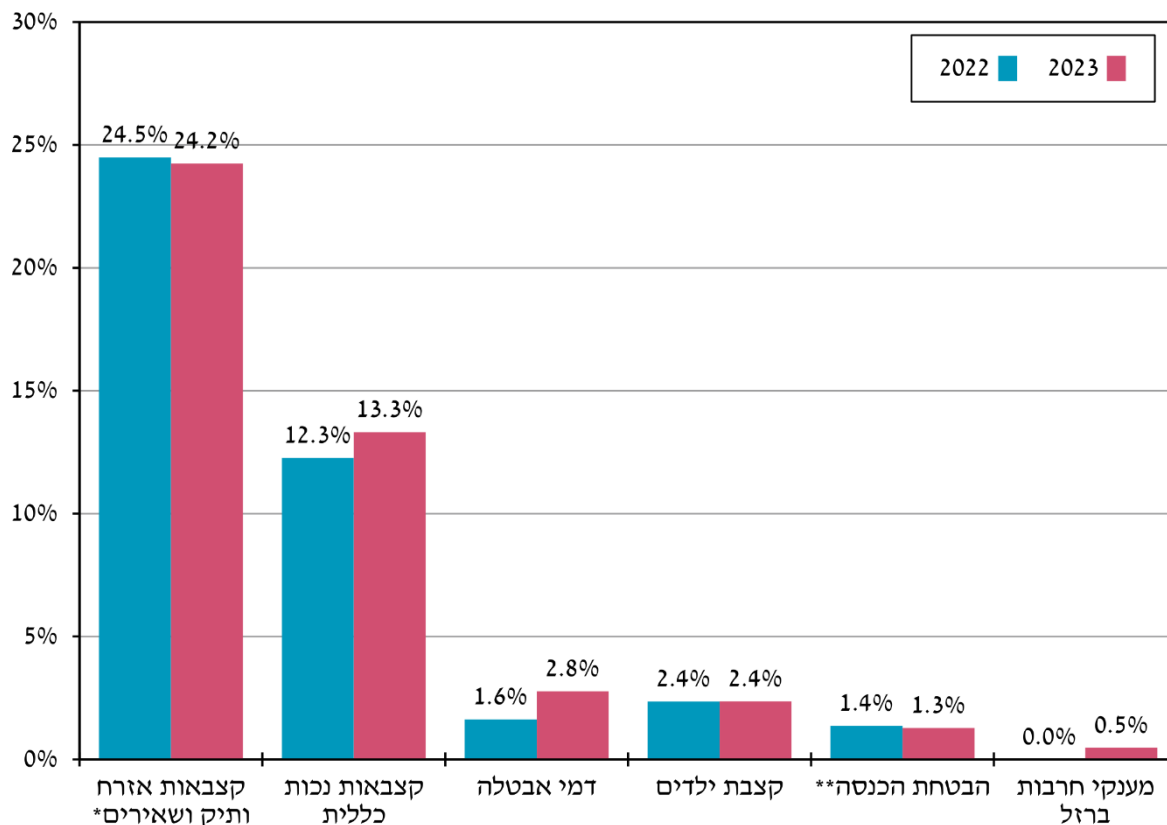
בחינה של תרומתן של הקצבאות השונות לצמצום העוני מלמדת שהקצבה הניתנת לאזרחים ותיקים ולשאיירים היא הגבוהה ביותר מבחינת תרומתה לצמצום העוני בישראל ולאחריה קצבת הנכות – 24.2% ו-13.3% בהתאמה (תרשים 6). לעומת זאת השפעתן של הגמלה להבטחת הכנסה – הניתנת לחלק קטן למדי באוכלוסייה – ושל קצבאות הילדים, הן נמוכות – 1.3% ו-2.4%, בהתאמה.

התרומה של קצבאות נכות כללית, ילד נכה ושר"מ לצמצום העוני ב-2023 גבוהה לעומת 2022 בשל הגידול הניכר שהיה בשנה זו בקצבאות אלו – שעלו בכ-9.8% מ-1 בינואר 2023¹⁰. גם תרומתם של דמי אבטלה לצמצום העוני גדלה עם הגידול בשיעור מקבלי דמי אבטלה ברביע האחרון של השנה לאחר אירועי ה-7 באוקטובר ו"חרבות ברזל". מענקי המלחמה ששולמו על ידי הביטוח הלאומי בשנה זו (מענק אכלוס, מענקי עידוד ותמרוץ ומענק מיוחד לבני 67 ויותר שהוצאו לחל"ת או פוטרו בתקופת המלחמה), צמצמו את העוני ב-0.5%.

9 חלק מתשלומי ההעברה בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" ניתנו בשל גידול בהוצאות כתוצאה מאירועים אלו, כמענקי חרבות ברזל. מאחר שסקר הוצאות של הלמ"ס טרם פורסם אין אפשרות להעריך את הגידול בהוצאות.

10 זאת לאחר שינוי ההצמדה של הקצבה לשכר הממוצע במקום למדד, וחישוב הגידול הפעם לעומת השכר הממוצע של שנת 2020 בתוספת 2.45%.

תרשים 6: התרומה של תשלומי ההעברה לצמצום ישיר של תחולת העוני של משפחות, לפי קצבה (אחוזים), 2022-2023

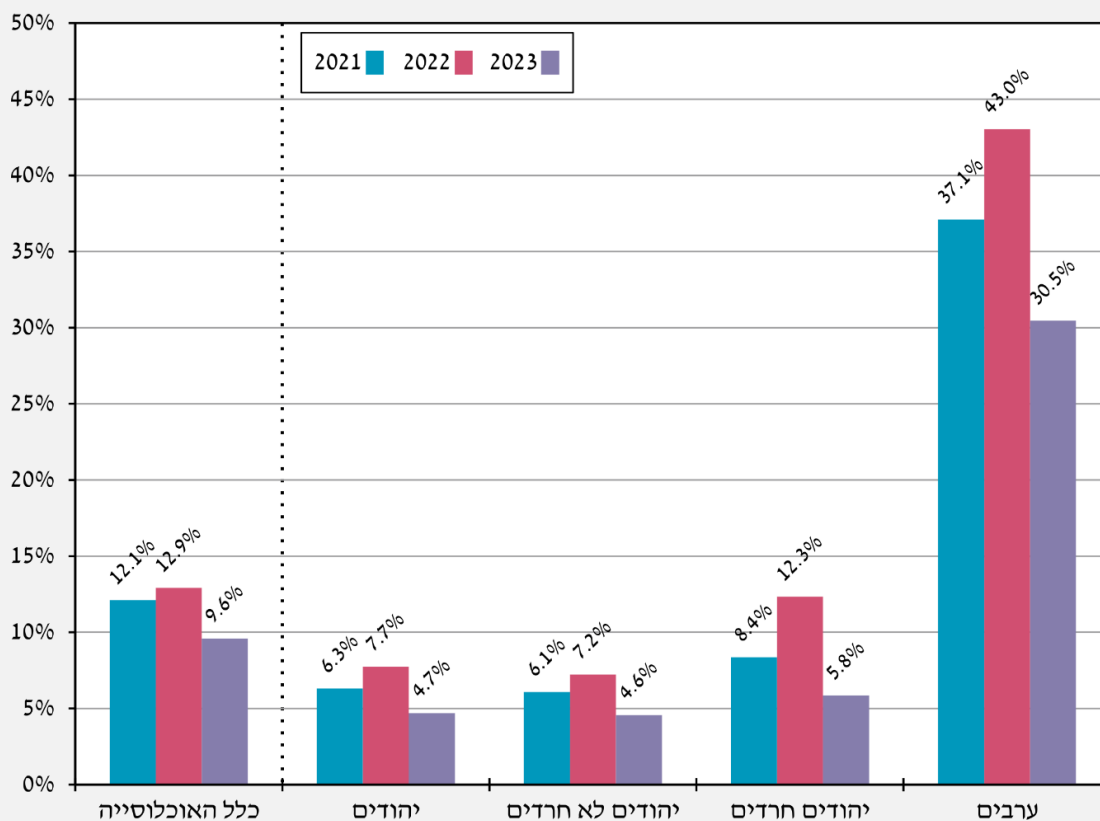

* לרבות השלמת הכנסה והשלמה לנכות.
 ** לרבות השלמת הכנסה בגיל העבודה

עוני סובייקטיבי, אי יכולת לממן את ההוצאות החודשיות ו-ויתורים על ארוחות חמות, תרופות וטיפולים רפואיים בשל קושי כלכלי

בתיבה זו מוצגים נתונים על מדדי עוני נוספים לשנת 2023 בהשוואה לשנתיים שקדמו לה: על עוני סובייקטיבי (תחושת עוני), אי יכולת לממן את ההוצאות החודשיות, ו-ויתור על ארוחה חמה, תרופות מרשם וטיפולים רפואיים בשל קושי כלכלי. הנתונים מחושבים על-פי הסקרים החברתיים שעושה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכל שנה.

תרשים 7: שיעור הנפשות שחשו עניות בשנה האחרונה, לפי מגזר (אחוזים).
* 2023–2021

* בשנת 2022 בשל ירידה גבוהה למדי בחלקה של האוכלוסייה הערבית בסקר, העלייה בכלל האוכלוסייה היתה נמוכה בהשוואה לירידות בקבוצות השונות. בשנת 2023 בשל שינויים בהרכב הדמוגרפי בסקר (עלייה גבוהה יחסית בחלקה של האוכלוסייה הערבית ששיעור הנפשות החשות עניות בקרבה גבוה), הירידה בכלל האוכלוסייה היתה נמוכה מהירידות בכל אחת מהאוכלוסיות.

עוני סובייקטיבי

בשנת 2023 ירד באופן ניכר בכ-26% שיעור הנפשות הבוגרות שחשו עניות בכלל האוכלוסייה (תרשים 7). הירידה הקיפה את כלל המגזרים: ערבים, יהודים חרדים ויהודים לא חרדים. בקרב האוכלוסייה היהודית נרשמה ירידה של כ-39% ובולטת בה ירידה של כ-53% בשיעור החשים עניים בקרב החרדים, כך ששיעורם הגיע ל-5.8% - נמוך בהרבה משיעורי העוני האובייקטיביים (המחושבים לפי שיטת מדידה של הכנסה כספית יחסית). בקרב האוכלוסייה הערבית שיעור החשים עניים ירד גם הוא בשיעור ניכר – כ-29%. עם זאת השיעור בקרבם גבוה פי 6.5 משיעור היהודים שחשו כך, יחס שאף עלה בהשוואה לשנתיים הקודמות – פי 5.6 ב-2022 ו-5.9 ב-2021.

אי היכולת לממן הוצאות ויתור על צריכה וטיפולים בשל קושי כלכלי

לשאלה האם משק הבית לא הצליח לממן את כל הוצאותיו, השיבו ב-2023 בחיוב 26.5%, שיעור הנמוך במידה ניכרת משנה קודמת, ובניגוד לעלייה שבין 2021 ל-2022 (לוח 4). הממצאים מהסקר בנוגע לוותורם על צריכה וטיפולים רפואיים ותרופות מרשם בשל קושי כלכלי, מצביעים גם הם על שיפור ב-2023. שיעור המוותרים על ארוחה חמה מסיבות כלכליות ירד בין 2022 ל-2023 מ-6.1% ל-5%. כמו כן, בתחום הבריאות ירד שיעור המוותרים בשל מצב כלכלי, הן על תרופות מרשם והן על טיפול רפואי, ב-0.6 נקודת האחוז ובנקודת האחוז בהתאמה¹¹.

לוח 4: שיעור משקי הבית שאינם מצליחים לממן את כל ההוצאות החודשיות ושיעור המוותרים על צריכה וטיפולים היוניים בשל קשיים כלכליים (אחוזים). 2021–2023¹

2023	2022	2021	
26.5	30.5	26.4	שיעור משקי הבית שלא מצליחים לממן את כל ההוצאות החודשיות ויתור על צריכה וטיפולים
9.7	10.7	10.6	שיעור המוותרים על טיפול רפואי בגלל קשיים כלכליים ²
6.2	6.8	6.9	שיעור המוותרים על תרופות מרשם רופא בגלל קשיים כלכליים ³
5.0	6.1	5.2	שיעור המוותרים על ארוחה חמה לפחות פעם ביומיים, בגלל קשיים כלכליים

- 1 עיבודי מנהל המחקר והתכנון לסקרים החברתיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; רק השאלה הראשונה (כיסוי הוצאות) נשאלה ברמת משק הבית.
- 2 מתוך אלו שהיו זקוקים לטיפול רפואי.
- 3 מתוך אלו שהיו זקוקים לתרופות במרשם רופא.

מחלוקה לפי קבוצות אוכלוסייה (לוח 5) עולה כי הירידה בשיעור משקי הבית שלא מצליחים לממן את כל ההוצאות החודשיות ובשיעור המוותרים על ארוחה חמה (לפחות פעם ביומיים) בשל קושי כלכלי, התרחשה בכלל המגזרים. בוותורים על הוצאות הבריאות המגמות לא היו אחידות: שיעור היהודים הלא חרדים שוויתרו על טיפול רפואי בשל מצב כלכלי ירד, לעומת עלייה בקרב החרדים וביתר שאת בקרב הערבים. לעומת זאת בשלושת המגזרים ירד שיעור האנשים שוויתרו על תרופות מרשם רופא בשל מצב כלכלי.

11 ב-2023 לא נכללה בסקר השאלה על ויתור על פעילויות פנאי ותחביבים בגלל קשיים כלכליים, שהופיעה בשנים קודמות.

לוח 5: שיעור משקי הבית שלא מצליחים לממן את כל ההוצאות חודשיות ויותר על צריכה וטיפולים היוניים בשל קושי כלכלי לפי מגזר (אהוזים), 2021–2023

מגזר	2021	2022	2023
שיעור משקי הבית שלא מצליחים לממן את כל ההוצאות החודשיות			
ערבים	45.7	52.9	48.6
יהודים	21.9	26.3	21.2
לא-חרדים	21.4	25.5	20.6
חרדים	26.3	32.8	26.8
ויתור על צריכה וטיפולים בשל קושי כלכלי			
טיפול רפואי			
ערבים	18.3	16.1	17.0
יהודים	8.8	9.7	7.8
לא-חרדים	8.4	9.7	7.6
חרדים	14.8	9.2	9.4
תרופות מרשם			
ערבים	16.5	17.5	14.4
יהודים	5.0	5.1	4.6
לא-חרדים	4.9	5.2	4.6
חרדים	6.1	4.3	4.1
ארוחה חמה			
ערבים	12.8	15.9	13.0
יהודים	3.5	4.5	3.1
לא-חרדים	3.3	4.0	2.9
יהודים חרדים	5.2	8.3	4.8

שיעור המוותרים על ארוחה חמה, טיפול רפואי או תרופות מרשם בחברה הערבית גבוה בהשוואה לחברה היהודית בכל הרכיבים שנבדקו, עובדה העולה בקנה אחד עם שיעורי העוני הגבוהים יותר בקרבם. לעומת זאת בחברה החרדית, שגם בה שיעורי העוני גבוהים מאוד, שיעור הויתור בתחום הבריאות בשל סיבות כלכליות דומה לזה של יהודים לא חרדים, למרות הפערים הניכרים בשיעורי העוני. עובדה זו מוסברת במאפיינים תרבותיים וקהילתיים של חברה זו שהכנסותיה הנמוכות מעבודה נובעות לעיתים רבות מהעדפה של לימודי קודש על פני עבודה, ומתמיכות קהילתיות (להרחבה ראו פרק מאפייני העניים בדוח זה).

שינויים בממדי העוני באוכלוסיות השונות

בשנת 2023 ירדה מעט תחולת העוני ונותרה כמעט ללא שינוי. תחולת העוני של משפחות **לפי הכנסה נטו** ירדה ב-0.2 נקודת האחוז - מ-20.3% ב-2022 ל-20.1% ב-2023. התפתחות זו הקיפה את מרבית האוכלוסיות שכמעט בכולן נרשמה ירידה קלה או יציבות. עם זאת בשתי קבוצות עלתה תחולת העוני – משפחות שראשן עצמאי ומשפחות שראשן אזרח ותיק. העלייה הגדולה ביותר נרשמה בקרב משפחות שראשן עצמאי - מ-13.3% ל-13.8% עקב הקשיים הכלכליים שחלקם נקלעו אליהם בעקבות המלחמה ומאחר שהסיוע שניתן על ידי המדינה לא היה בו די כדי לפצות על כל הירידה בהכנסות, כפי שקרה גם במשבר הקורונה. עלייה חלה כאמור גם בקרב משפחות שבראשן אזרח ותיק - מ-14.5% ב-2022 ל-14.8% ב-2023 - עם זאת תחולת העוני של אזרחים ותיקים נשארה, כאמור, ללא שינוי - 12.8%.

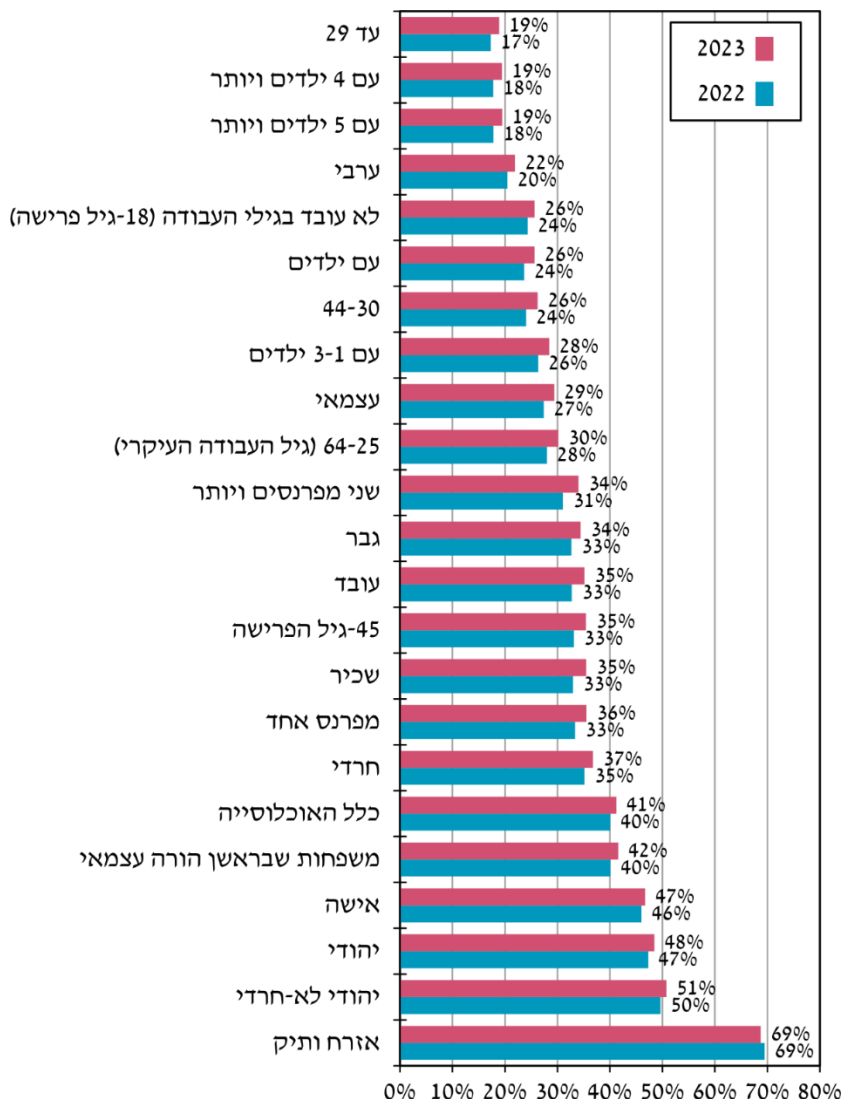
בתחולת העוני הנמדדת **לפי ההכנסה הכלכלית** נרשמה עלייה בקרב משפחות ברוב קבוצות האוכלוסייה. במרבית הקבוצות העלייה הייתה מתונה. עלייה ניכרת של 1.2 נקודת האחוז הייתה בקרב עצמאים, שנקלעו לקשיים בעקבות המלחמה ובקרב משפחות שראשן בגיל 30-44 או עד גיל 29, ב-0.8 ו-0.7 נקודות האחוז בהתאמה. הירידה בהכנסה הכלכלית בקבוצות אלו הושפעה רבות ממלחמת "חרבות ברזל". אלו קבוצות הגיל שבאופן טבעי, השתתפו יותר במלחמה. כך למשל לא מעט מהחיילים המשוחררים גויסו למילואים ולא יצאו לשוק העבודה. גם סגירת חלק מהעסקים בענפי המסחר והמסעדות, ברביע האחרון בשל המלחמה, פגעה יותר בצעירים ששיעורם בתעסוקה בענפים אלו גבוה. במספר אוכלוסיות לא חל שינוי בתחולת העוני לפי הכנסה כלכלית (חרדים), משפחות שראשן הורה עצמאי) ובחלק נרשמה ירידה קלה של 0.2 נקודת האחוז (ראש המשפחה הוא בגיל העבודה ולא עובד, או אזרח ותיק או אישה) (לוח 6).

ההבדלים בהתפתחות בין העוני הנמדד לפי ההכנסה הכלכלית לבין העוני לפי ההכנסה נטו, ניכרים בירידה בשיעורן של המשפחות העניות כתוצאה מהתערבות הממשלה באמצעות תשלומי העברה ומיסים ישירים (טור המספרים האחרון בלוח 6 ותרשים 8). כאמור, ב-2023 חלה עלייה בתרומת מדיניות הממשלה לצמצום העוני הישיר: בעוד שב-2022 המדיניות צמצמה את שיעור המשפחות העניות ב-40.1%, ב-2023 עלה שיעור זה ל-41.2%. הירידה במספר המשפחות העניות הודות לתרומת תשלומי העברה ומיסים ישירים הקיפה את כלל קבוצות האוכלוסייה שבלוח. בכל האוכלוסיות חוץ מהמשפחות שבראשן אזרח ותיק, תרומת תשלומי העברה והמיסים הישירים לצמצום העוני הייתה ב-2023 גדולה לעומת 2022, ובייחוד בלטה זו בקרב משפחות עם שני מפרנסים ויותר (ב-2.9 נקודות האחוז), במשפחות שבראשן שכיר (ב-2.5 נקודות האחוז) ובמשפחות שראשן בן יותר מ-30 ועד גיל פרישה.

לוח 6: תחולת העוני במשפחות לפי הכנסה כלכלית ולפי הכנסה נטו, והירידה (הישירה) בשיעור המשפחות העניות בעקבות התערבות הממשלה (אחוזים), 2023–2022

סוגי אוכלוסייה	2023			2022		
	הירידה בשיעור המשפחות העניות	עוני לפי הכנסה נטו	עוני לפי הכנסה כלכלית	הירידה בשיעור המשפחות העניות	עוני לפי הכנסה נטו	עוני לפי הכנסה כלכלית
כלל האוכלוסייה	41.2	20.1	34.2	40.1	20.3	33.9
מגזר של ראש המשפחה						
יהודי	48.5	15.8	30.7	47.3	16.1	30.5
לא-חרדי	50.8	14.0	28.4	49.6	14.2	28.2
חרדי	36.8	33.0	52.2	35.1	33.9	52.2
ערבי	21.9	38.4	49.2	20.5	38.9	48.9
הרכב המשפחה						
עם ילדים	25.6	21.9	29.5	23.7	22.0	28.8
עם 1-3 ילדים	28.4	17.7	24.7	26.4	17.7	24.1
עם 4 ילדים ויותר	19.4	41.5	51.5	17.8	42.0	51.1
עם 5 ילדים ויותר	19.5	50.6	62.8	17.8	51.3	62.4
משפחות שבראשן הורה עצמאי ("יחידני")	41.6	23.1	39.6	40.1	23.7	39.6
מצב התעסוקה של ראש המשפחה						
עובד	35.1	15.3	23.6	32.7	15.5	23.0
שכיר	35.5	14.8	22.9	33.0	15.0	22.5
עצמאי	29.4	13.8	19.5	27.4	13.3	18.3
לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)	25.6	67.9	91.3	24.3	69.2	91.5
מספר המפרנסים במשפחה						
מפרנס אחד	35.5	22.3	34.6	33.4	22.8	34.2
שני מפרנסים ויותר	34.0	8.5	12.8	31.1	8.4	12.3
גיל ראש המשפחה						
עד 29	18.9	41.8	51.5	17.3	42.0	50.8
30-44	26.2	21.2	28.7	24.0	21.2	27.9
45-גיל הפרישה	35.4	14.3	22.1	33.1	14.7	22.0
25-64 (גיל העבודה העיקרי)	30.2	18.7	26.7	28.0	18.9	26.2
אזרח ותיק	68.7	14.8	47.4	69.5	14.5	47.6
מין ראש המשפחה						
גבר	34.4	18.0	27.5	32.6	18.1	26.9
אישה	46.7	22.7	42.6	46.0	23.1	42.8

תרשים 8: הירידה בתחולת העוני כתוצאה מההתערבות הישירה של הממשלה (אחוזים), 2023–2022

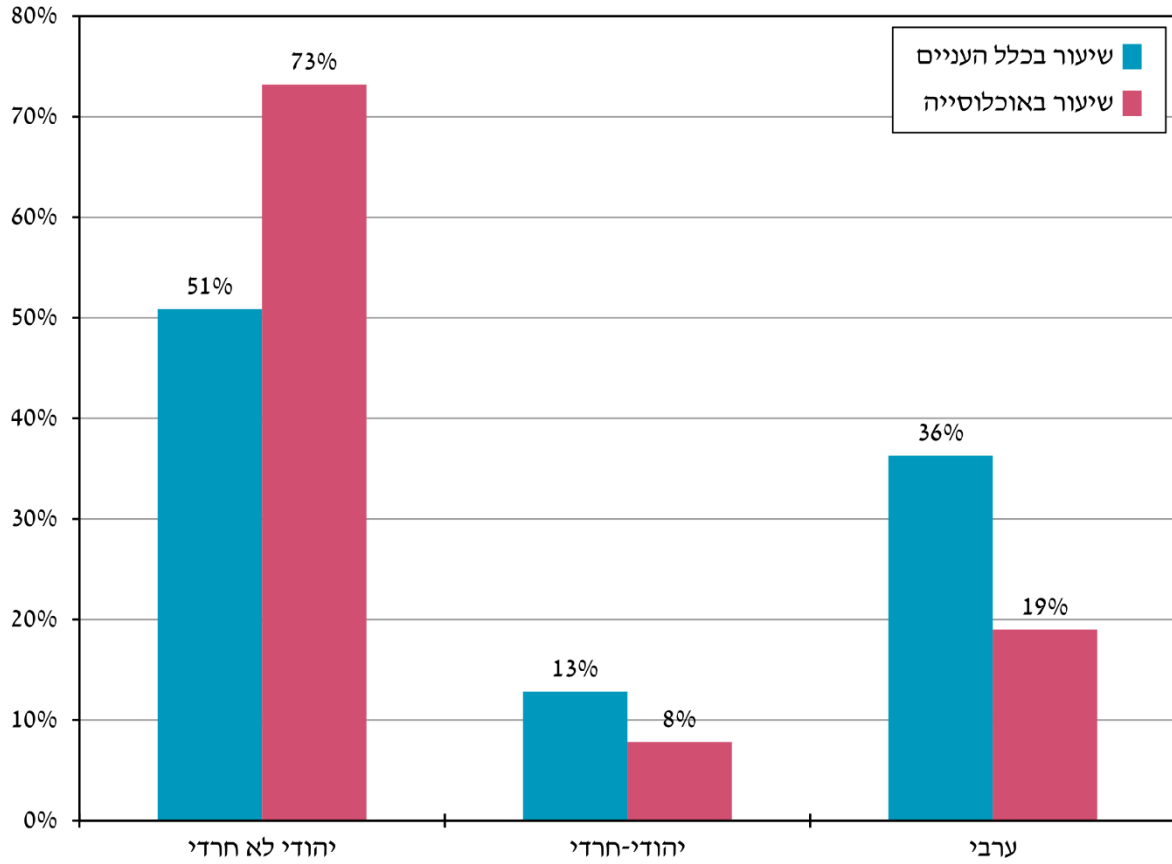
בחינה של עומק העוני – המודד את המרחק של הכנסת משפחה ענייה מקו העוני המתאים לה בהתאם לגודלה, מראה שבקרב גילי העבודה (18 עד גיל פרישה) שאינם עובדים העוני עמוק ביותר (לוח 7) – 63.4% ב-2023 לעומת 39.5% בכלל האוכלוסייה. גם עומק העוני בקרב האוכלוסייה הצעירה (ראש המשפחה עד גיל 29), 47.2% ב-2023, גבוה בהשוואה לכלל האוכלוסייה. לעומת זאת, העוני בקרב משפחות עם שני מפרנסים ויותר ומשפחות של הורים עצמאים ("יחידנים") עמוק פחות מכלל האוכלוסייה: 28.8% ו-36.3% בהתאמה. בין 2022 ל-2023 נרשמה ירידה בעומק העוני בכל קבוצות האוכלוסייה. המגמות במדד חומרת העוני, המעניק משקל גבוה יותר לעניים שהכנסתם רחוקה יותר מקו העוני, דומות לאלו של עומק העוני - ירידה נרשמה בכל הקבוצות.

לוח 7: עומק העוני וחומרתו (מדד FGT) לנפשות לפי ההכנסה נטו, לפי קבוצת אוכלוסייה (אחוזים), 2022–2023

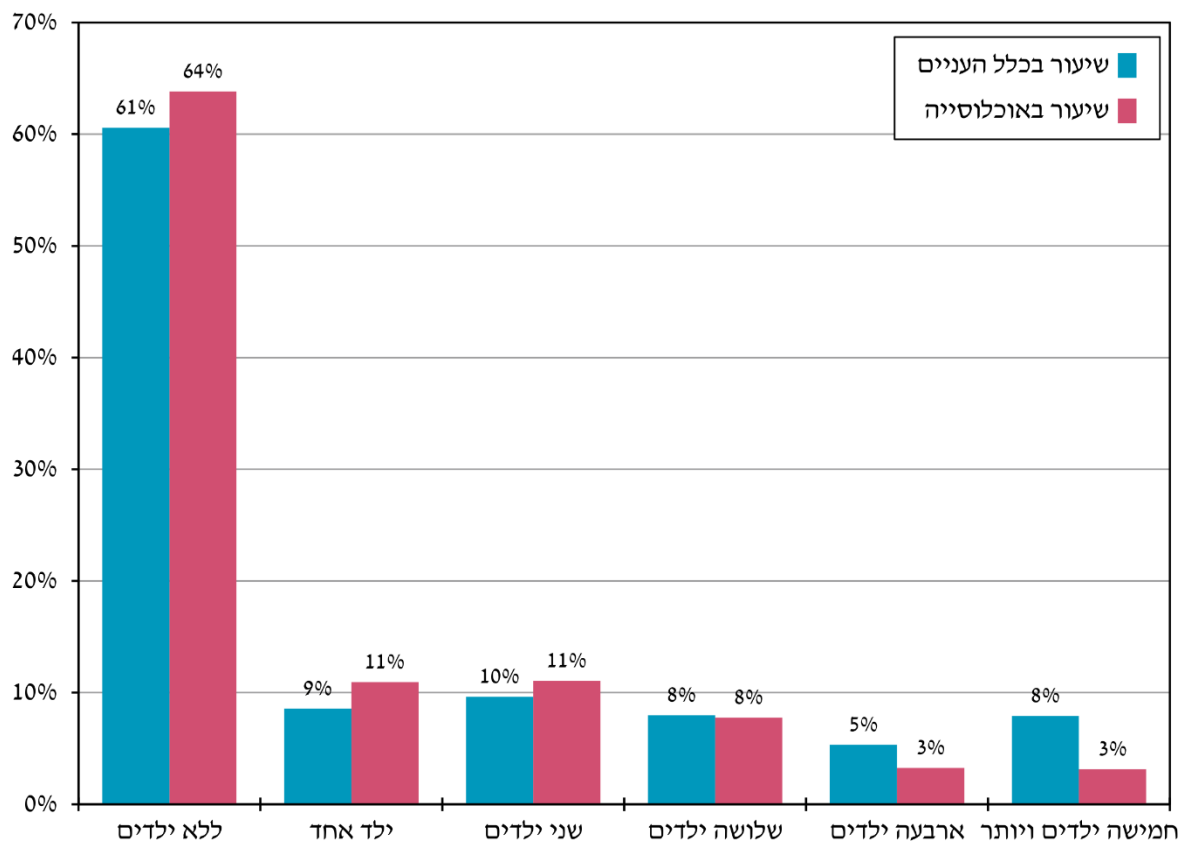
2023		2022		סוגי אוכלוסייה
חומרת העוני	פער העוני	חומרת העוני	פער העוני	
23.6	39.5	24.4	40.3	כלל האוכלוסייה
מגזר של ראש המשפחה				
21.3	36.8	22.0	37.6	יהודי
23.3	37.9	24.2	38.8	לא-חרדי
18.1	35.2	18.6	35.8	חרדי
26.7	43.1	27.8	44.0	ערבי
הרכב המשפחה				
21.9	38.8	22.5	39.4	עם ילדים
21.7	38.0	22.5	38.6	עם 1-3 ילדים
22.1	39.7	22.5	40.1	עם 4 ילדים ויותר
22.2	40.0	22.6	40.5	עם 5 ילדים ויותר
20.0	36.3	20.6	36.9	משפחות שבראשן הורה עצמאי
מצב התעסוקה של ראש המשפחה				
18.6	35.8	19.0	36.1	עובד
18.3	35.3	18.7	35.8	שכיר
16.0	33.1	16.3	33.3	עצמאי
51.1	63.4	52.3	64.5	לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)
מספר המפרנסים במשפחה				
23.1	40.9	23.5	41.3	מפרנס אחד
12.6	28.8	12.8	29.0	שני מפרנסים ויותר
גיל ראש המשפחה				
31.2	47.2	31.6	47.6	עד 29
22.8	39.7	23.4	40.2	30-44
22.4	37.9	23.4	38.9	45-גיל הפרישה
23.0	39.4	23.7	40.0	25-64 (גיל העבודה העיקרי)
13.4	25.0	15.4	27.2	אזרח ותיק
מין ראש המשפחה				
22.9	38.9	23.6	39.5	גבר
24.3	40.0	25.3	41.1	אישה

מאפייני העניים

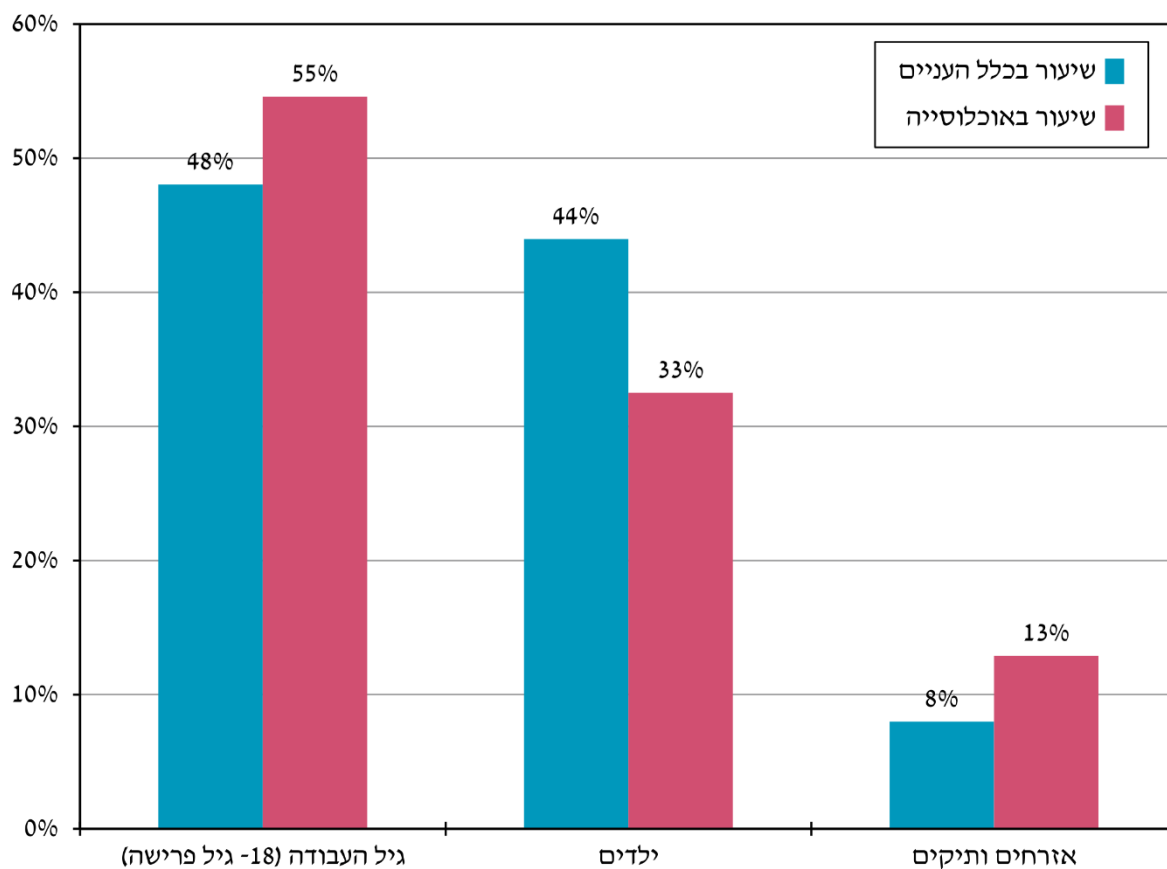
תרשים 9א: התפלגות משפחות והתפלגות העניים לפי מגזר (אחוזים), 2023

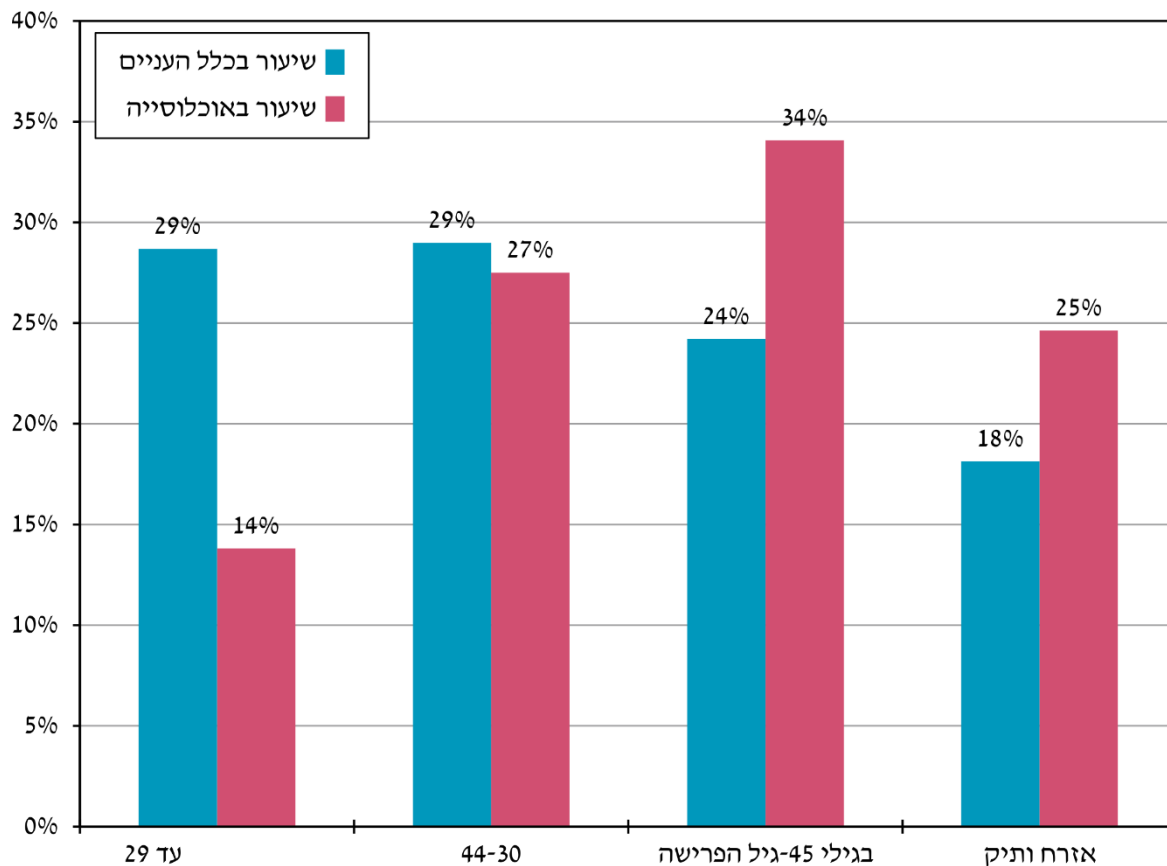
תרשים 39: התפלגות משפחות והתפלגות העניים לפי מספר הילדים במשפחה (אחוזים), 2023

תרשים 19: התפלגות האוכלוסייה והתפלגות העניים לפי נפשות בחלוקה לפי קבוצות גיל (אחוזים), 2023

תרשים 19: התפלגות האוכלוסייה והתפלגות העניים לפי גיל ראש המשפחה (אחוזים), 2023

ממדי העוני בישראל אינם אחידים. בבדיקה לפי מגזר, העוני גבוה במיוחד באוכלוסייה הערבית ובאוכלוסייה החרדית. לפי מאפיינים דמוגרפיים ותעסוקתיים, תחולת העוני גבוהה במשפחות עם מעט מפרנסים, בקרב מעוטי השכלה פורמאלית¹², במשפחות גדולות, במשפחות המתגוררות בפריפריה הגיאוגרפית, במשפחות צעירות ובקרב ילדים. תחולת העוני גבוהה גם בקרב מקבלי גמלה להבטחת הכנסה ומזונות. בקבוצות אחדות יש מתאם בין אחדים מהמאפיינים המחמירים את מצב העוני. בעיית העוני בחלק מהקבוצות שבהן תחולת העוני גבוהה חמורה יותר מכפי שמתבטא במדד זה, שכן גם עוצמת העוני וחומרתו לרוב גדולה באותן הקבוצות.

12 הנתונים המנהליים שברשות ביטוח לאומי אינם כוללים נתונים על השכלה. הקשר בין השכלה ועוני מבוסס על חישוב שנעשה מנתוני סקרי הוצאות משק הבית של הלמ"ס. להרחבה ראו בסקירות השנתיות של ביטוח לאומי בפרק רווחה, עוני ופערים חברתיים.

עוני לפי מגזר

מבדיקה לפי מגזר, העוני ניכר בקרב משפחות ערביות וחרדיות, עם תחולת עוני של 38.4% ו-33.0% בהתאמה. שיעורים אלו יותר מכפולים מהשיעור בקרב יהודים לא-חרדים – 14% בשנת 2023 (לוח 6 ולוח 2 בנספח ג). שיעורי העוני בקרב נפשות הם 38.5% בחברה הערבית, 38.5% בחברה החרדית ו-11.1% בקרב יהודים לא-חרדים (לוח 2 בנספח ג). בחברה הערבית והחרדית כמחצית מהילדים עניים. הגורם העיקרי לעוני הגבוה בחברות אלו נעוץ בשוק העבודה – מספר נמוך של מפרנסים לצד שכר נמוך. בחברה החרדית קיים גורם נוסף – מספר הילדים גבוה: פיריון הילודה של אישה חרדית הוא 6.6, יותר מכפול מהממוצע בישראל.

להתערבות הממשלה באמצעות תשלומי ההעברה והמיסים הישירים תרומה להגדלת ההכנסות של ערבים ב-8.5% בשנת 2023 ו-7% ב-2022 (לוח 1א בנספח ג). עם זאת, ההשפעה של תשלומי ההעברה והמיסים הישירים על צמצום העוני הייתה נמוכה בקבוצה זו בהשוואה לקבוצות האחרות – 21.9% ב-2023 (בהשוואה ל-41.2% בממוצע באוכלוסייה). גם בקרב החרדים התערבות הממשלה צמצמה את העוני פחות מהממוצע, 36.8% בשנת 2023 ו-35.1% ב-2022 (לוח 6).

בשל שיעורי העוני הגבוהים בקרב חרדים וערבים, שיעורם בכלל העניים גבוה במיוחד (תרשים 9 ולוח 6 בנספח ג). בעוד שיעור המשפחות של קבוצות אלה בכלל המשפחות ב-2023 היה 26.8% (19% ערבים ו-7.8% חרדים), שיעורן בכלל המשפחות העניות כמעט כפול, 49.1% (36.3% ערבים ו-12.8% חרדים). בשל הבדלים בגודל המשפחה בין שלושת המגזרים ובעיקר מאחר שהמשפחות החרדיות הן משפחות גדולות, שיעור הנפשות העניות בקבוצות הללו בכלל העניים גבוה במיוחד – 64.9%: 42.4% בקרב הערבים ו-22.5% בקרב החרדים.

למרות הדמיון בשיעורי העוני של חרדים וערבים, כפי שנמדד במדידה היחסית האובייקטיבית, העוני בשתי קבוצות אלו שונה במהותו. מדדים נוספים לעוני (ראו תיבה) מלמדים ששיעור נמוך יותר בקרב החרדים חשים שהם עניים או אינם יכולים לכסות את הוצאותיהם, והם מוותרים פחות על ארוחה חמה לפחות פעם ביומיים, תרופות וטיפול רפואי מסיבות כלכליות – זאת בין היתר בשל מאפייני התרבות הייחודיים של אוכלוסייה זו שהכנסותיה הנמוכות מעבודה נובעות לעיתים מהעדפה של לימודי קודש על פני צרכים חומריים, בחירה בלימודי קודש על פני עבודה מגדילה את שיעור המשפחות החיות מתחת לקו העוני, אך מגדילה את התועלת והרווחה המשפחתית של אותן המשפחות. בחברה החרדית גם רווחת עזרה דדית ושכיחות בה מערכות קהילתיות כלכליות ופיננסיות ייחודיות (לדוגמה גמ"חים, קופות צדקה, קרנות ערבות ליתומים ואלמנות וקניות קהילתיות)¹³.

עוני לפי הרכב משפחה וקבוצת גיל

במשפחות גדולות תחולת העוני גבוהה. ככל שבמשפחה יותר נפשות, כך גדלה ההסתברות להיקלע לעוני (תרשים 10). תחולת העוני של משפחות שבהן 4 ילדים ויותר הייתה בשנת 2023 41.5% - שיעור הגבוה יותר מפי שניים ממשפחות קטנות יותר, שבהן 1-3 ילדים – 17.7%. המשפחות שבהן 4 ילדים ויותר מהוות 13.2% מכלל המשפחות העניות, יותר מכפול מחלקן בכלל המשפחות בישראל – 6.4% (לוח 6 בנספח ג). תרומתה של ההתערבות הישירה

13 להרחבה ראו קסיר (קלינר) נ' וצחור-שי א', על תרבות ועוני בחברה החרדית, היבטים שונים של עוני בחברה החרדית (2019). המכון החרדי למחקרי מדיניות.

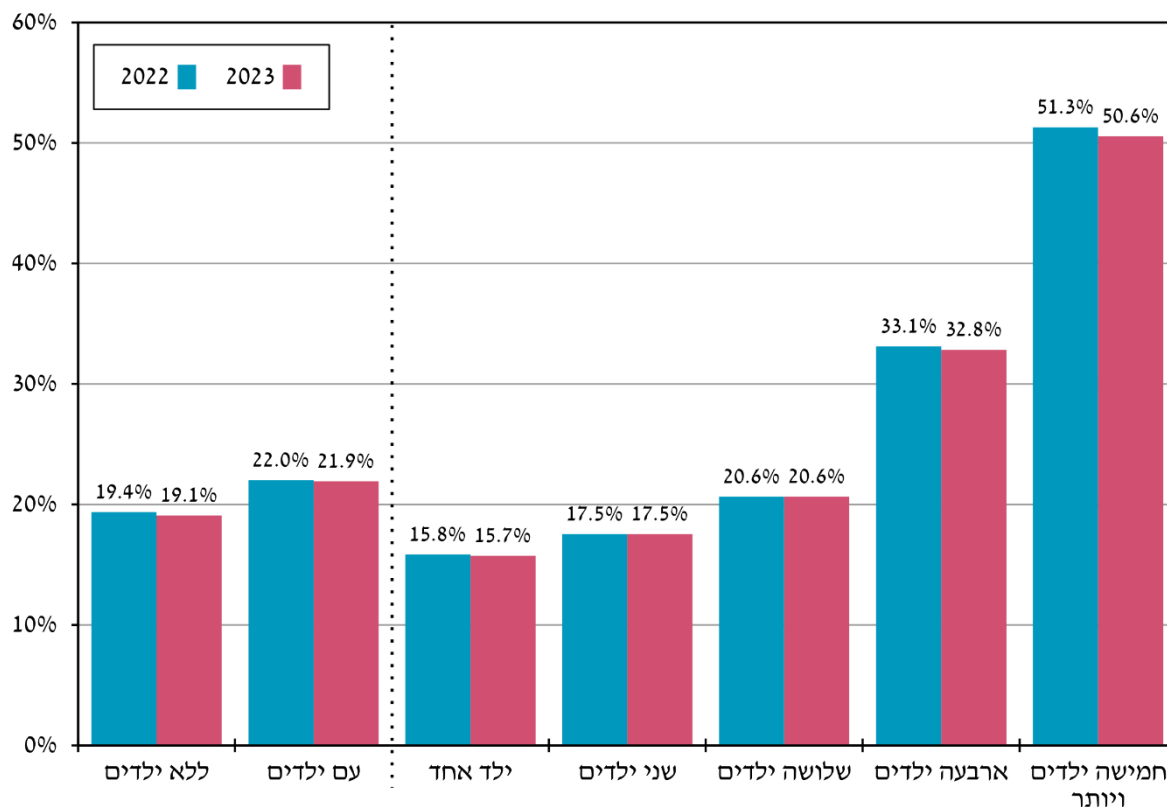
של הממשלה לצמצום העוני בקרב המשפחות הגדולות הגיעה ל-19.4% - שיעור הנמוך בהשוואה לקבוצות אוכלוסייה אחרות. לשיעור עוני גבוה בקרב משפחות גדולות השלכות לא רק עליהן אלא גם ברמת המקרו, על שיעור העוני הכולל - זאת בשל פרוץ הילודה ושיעורן של משפחות גדולות בישראל שהם הגבוהים במדינות המפותחות.

תחולת העוני של ילדים גבוהה במיוחד, גם בהשוואה בינלאומית (תרשים 18 בפרק ההשוואות הבינלאומיות). הילדים, שהם 32.5% מן האוכלוסייה, מהווים 44% מהעניים (תרשים ג9). עוני גבוה אצל ילדים פוגע לא רק ברמת חייהם בהווה אלא גם בתהליך היווצרות ההון האנושי, החשוב ליכולת השתכרותם בעתיד.

לעומת הילדים שתחולת העוני בקרבם גבוהה מהממוצע, 27.9%, תחולת העוני של אנשים בגיל העבודה (מגיל 18 עד גיל פרישה לפי חוק) ותחולת העוני של אזרחים ותיקים – שפעילותם בשוק העבודה נמוכה ולכן תחולת העוני שלהם מושפעת מאוד מנדיבות מערכת תשלומי ההעברה – נמוכים מהממוצע, 18.2% ו-12.8% בהתאמה. חלקם של האזרחים הוותיקים בכלל העניים נמוך מחלקם בכלל הנפשות (תרשים ג9 ותרשים 3). תחולת העוני של ילדים ואזרחים ותיקים בקבוצות אוכלוסייה מוצגות בלוח 2 בנספח ג. בקרב האזרחים הוותיקים תחולת העוני גבוהה בקרב המתגוררים לבדם, 19.8% ב-2023, לעומת 8.4% בקרב האזרחים הוותיקים המתגוררים עם משפחה. (מצב דומה קיים גם בקרב בני 65 ויותר, לוח 14 בנספח ג).

בהסתכלות לפי הגיל של ראש משק הבית, עולה שבניגוד למשפחות שבראשן אזרח ותיק, תחולת העוני בקרב המשפחות הצעירות שראשן עד גיל 29, שרבות מהן נמצאות בתחילת דרכם המקצועית, גבוהה – הן מהוות 13.8% מכלל המשפחות ו-28.7% מהמשפחות העניות (תרשים ד9). תרומת הממשלה לצמצום העוני במשפחות אלו נמוכה יחסית, 18.9% לעומת 41.2% בכלל האוכלוסייה (לוח 6).

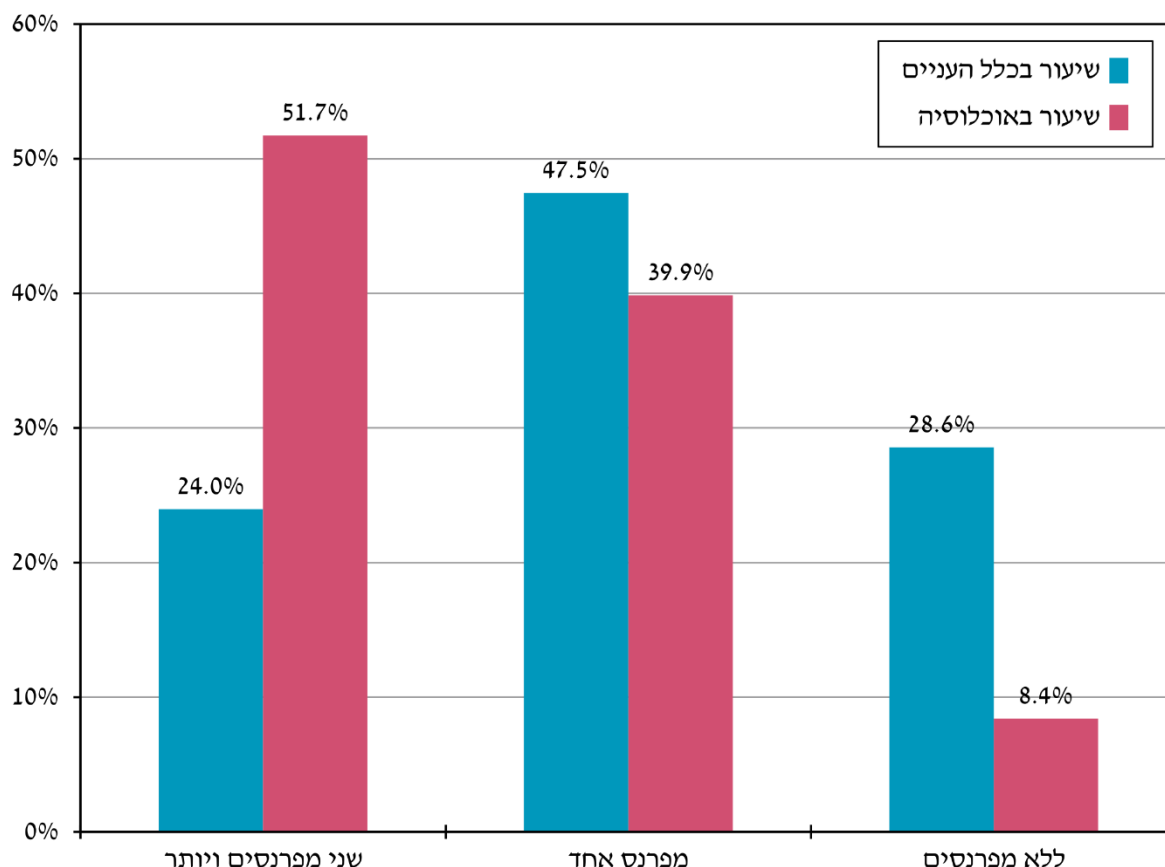
תרשים 10: עוני לפי מספר הילדים במשפחה (אחוזים), 2022–2023

עובדים עניים בגיל העבודה העיקרי – 25–64

תעסוקה היא מהאמצעים העיקריים לחילוץ מעוני. קבוצת המשפחות שראשן בגיל העבודה העיקרי (25-64) ואינו עובד היא הקבוצה עם ממדי העוני הגבוהים ביותר, עם תחולת עוני של 64.8% ועומק עוני של 61.4% בשנת 2023 (תרשים 11). עם זאת, תעסוקה לא בהכרח מחלצת משפחות עניות מעוני, ביחוד לא כשרמת ההשתכרות נמוכה. עוני בקרב משפחות שראשן עובד הפך לתופעה שכיחה יותר ויותר – 22.2% בקרב משפחות עם מפרנס אחד, ו-8.6% במשפחות עם שני מפרנסים ויותר. זאת בין היתר בשל הגידול בשיעור התעסוקה עם השנים והגדרתו של העוני כיחסי.

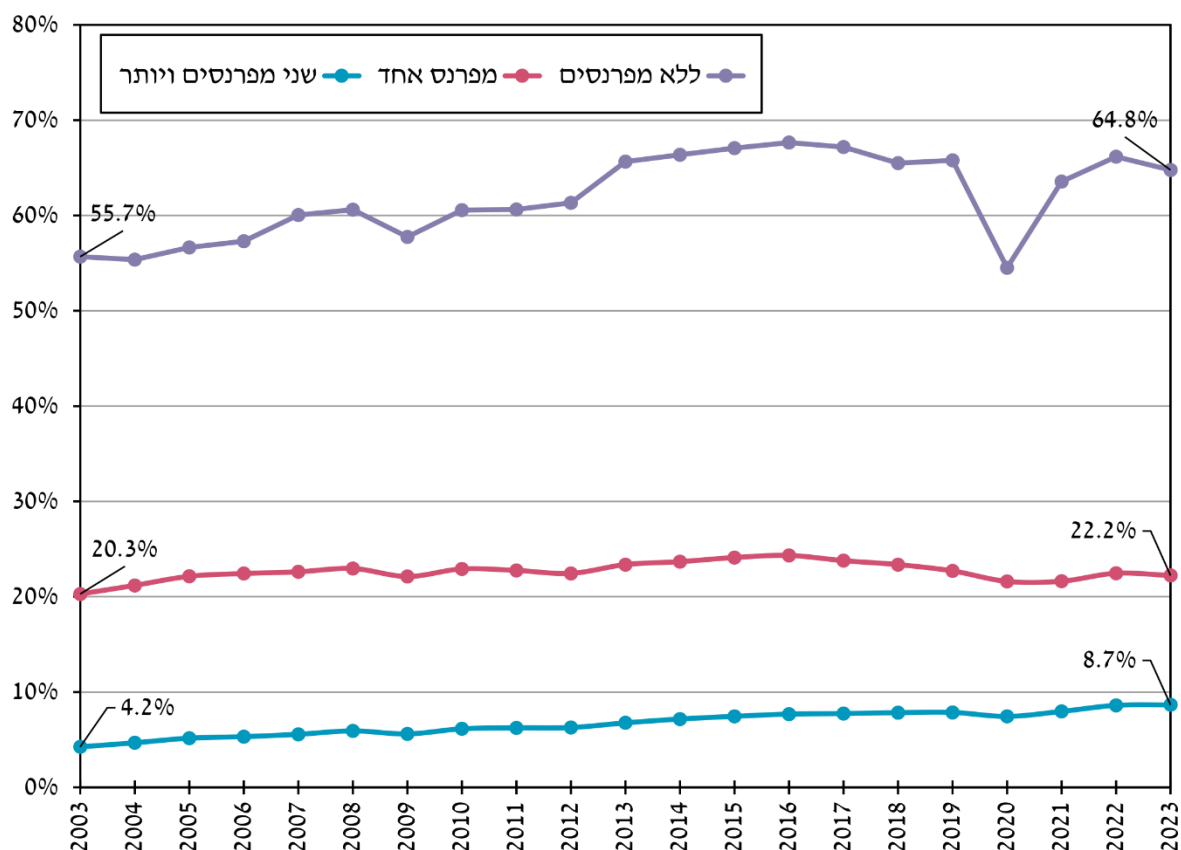
תרשים 11: משפחות שראשן בגיל העבודה העיקרי – שיעור באוכלוסייה ובעניים לפי מספר המפרנסים במשפחה, 2023

בשנת 2023 בכחצית מהמשפחות העניות בגיל העבודה היה לפחות מפרנס אחד. בעוד שבאוכלוסייה כולה משפחות עם שני מפרנסים ויותר מהוות 51.7%, עם מפרנס אחד 39.9% וללא מפרנסים 8.4%, בקרב העניים הייתה ההתפלגות ב-2023 24%, 47.5% ו-28.6%, בהתאמה (תרשים 11).

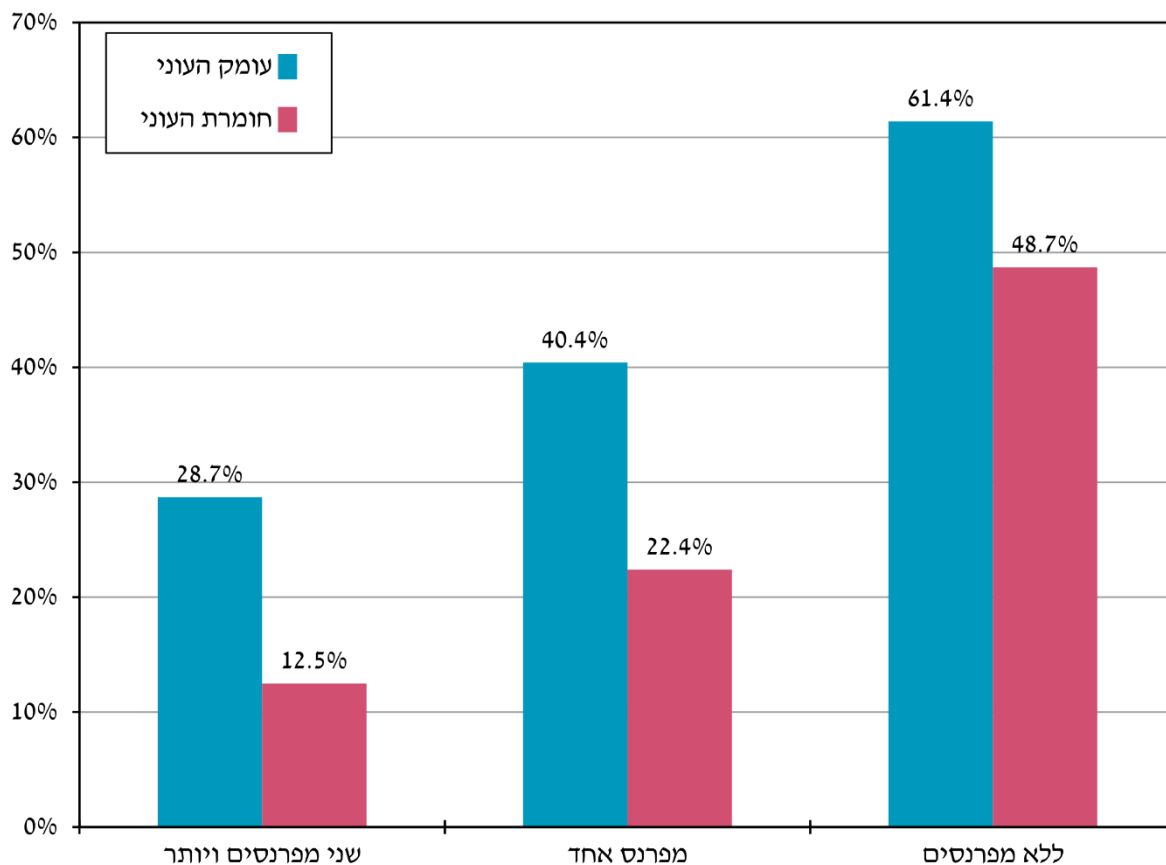
מבדיקת תחולת העוני לפי מספר המפרנסים, עולה כי הקשר הברור בין מספר מפרנסים במשפחה והימצאות בעוני מתקיים בכל השנים (תרשים 12) – ככל שמספר המפרנסים נמוך יותר כך תחולת העוני גבוהה יותר, כשבמשפחות עם מפרנס אחד תחולת העוני היא בערך כתחולת העוני הממוצעת. על פני זמן עלתה תחולת העוני במשפחות עם שני מפרנסים במתינות. לעומת זאת במשפחות עם מפרנס אחד ובמשפחות ללא מפרנסים מגמת העלייה נמשכה עד אמצע העשור הקודם, ומאז התהפכה ונרשמו ירידות מתונות עד 2020 ובשנים 2022 ו-2023 נרשמה עלייה – בדומה להתפתחויות בתחולת העוני הממוצעת בישראל.

תרשים 12: תחולת עוני של משפחות שראשן בגיל העבודה העיקרי, לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), 2003–2023

להגדלת מספר המפרנסים השפעה ניכרת על צמצום העוני: במעבר מקבוצת המשפחות ללא מפרנסים לקבוצה עם מפרנס אחד, העוני קטן פי שלושה, וכך גם במעבר ממפרנס אחד לשני מפרנסים ויותר. הגדלת מספר המפרנסים לא רק מצמצמת את ממדי העוני אלא משפרת את מצבם של אלו שעדיין נותרו עניים – מקטינה את עומק העוני וחומרותו (תרשים 13).

תרשים 13: עומק העוני וחומרת עוני של נפשות לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), 2023

לוח 8: תחולת העוני על משפחות שבהן ראש המשפחה בגיל העבודה העיקרי, לפי מספר המפרנסים במשפחה (אחוזים), מגזרים שונים, 2023

מספר מפרנסים	שני מפרנסים ויותר	מפרנס אחד	ללא מפרנסים	מגזר
64.8	8.7	22.2	64.8	כלל האוכלוסייה
61.0	5.7	16.3	61.0	יהודי
60.8	3.7	13.7	60.8	לא-חרדי
62.1	22.0	41.7	62.1	חרדי
73.4	19.5	47.1	73.4	ערבי

בכל אחד מהמגזרים – יהודים לא-חרדים, יהודים חרדים וערבים – גידול במספר המפרנסים מצמצם מאוד את העוני (לוח 8). עם זאת, התרומה ניכרת יותר באוכלוסייה היהודית הלא-חרדית בהשוואה לאוכלוסיות החרדית

והערבית, הן במעבר ממשפחות ללא מפרנסים למשפחות שבהן מפרנס אחד והן במעבר ממפרנס אחד לשני מפרנסים – זאת בעיקר בשל פערים ברמת ההכנסה מעבודה בין המגזרים המשקפים בין היתר הבדלים בהכנסה לשעת עבודה ובהיקפי המשרה.

בקרב משפחות שראשן עובד, בולט שיעור גבוה של עוני - 33.4% - בקרב המועסקים בענף הכלכלי "משקי בית כמעסיקים, משקי בית המייצרים מגוון טובין ושירותים לשימוש עצמי". לעומת זאת תחולות העוני נמוכות מ-5% כשתעסוקת ראש המשפחה היא באחד משלושת הענפים האלה: אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר; מינהל מקומי, ציבורי, ביטוח לאומי וביטחון, ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים והייטק (לוח 11 בנספח ג).

תופעת העובדים העניים נפוצה גם במדינות מפותחות אחרות. מהשוואה בינלאומית עולה כי במשפחות בגיל העבודה ללא מפרנסים תחולת העוני לפי הכנסה כלכלית בישראל דומה לשאר המדינות, אך לפי הכנסה נטו היא מהגבוהות ביותר; כלומר תרומת תשלומי ההעברה והמיסים הישירים לצמצום העוני בישראל בקרב משפחות ללא מפרנסים בגיל העבודה נמוכה יחסית למדינות אחרות. במשפחות עם מפרנס אחד בגיל העבודה מצבה של ישראל אפילו גרוע יותר ובדומה לממדי העוני בכלל האוכלוסייה היא ניצבת בראש המדרג. גם הפער בין העוני הכלכלי לבין העוני נטו – כלומר המידה שבה התערבות הממשלה מפחיתה עוני – הוא מן הנמוכים במדינות המשוות. במשפחות שבהן שני מפרנסים לפחות, ישראל ניצבת במקום טוב קצת יותר, אם כי רמת העוני עדיין גבוהה מהממוצע במדינות המשוות¹⁴.

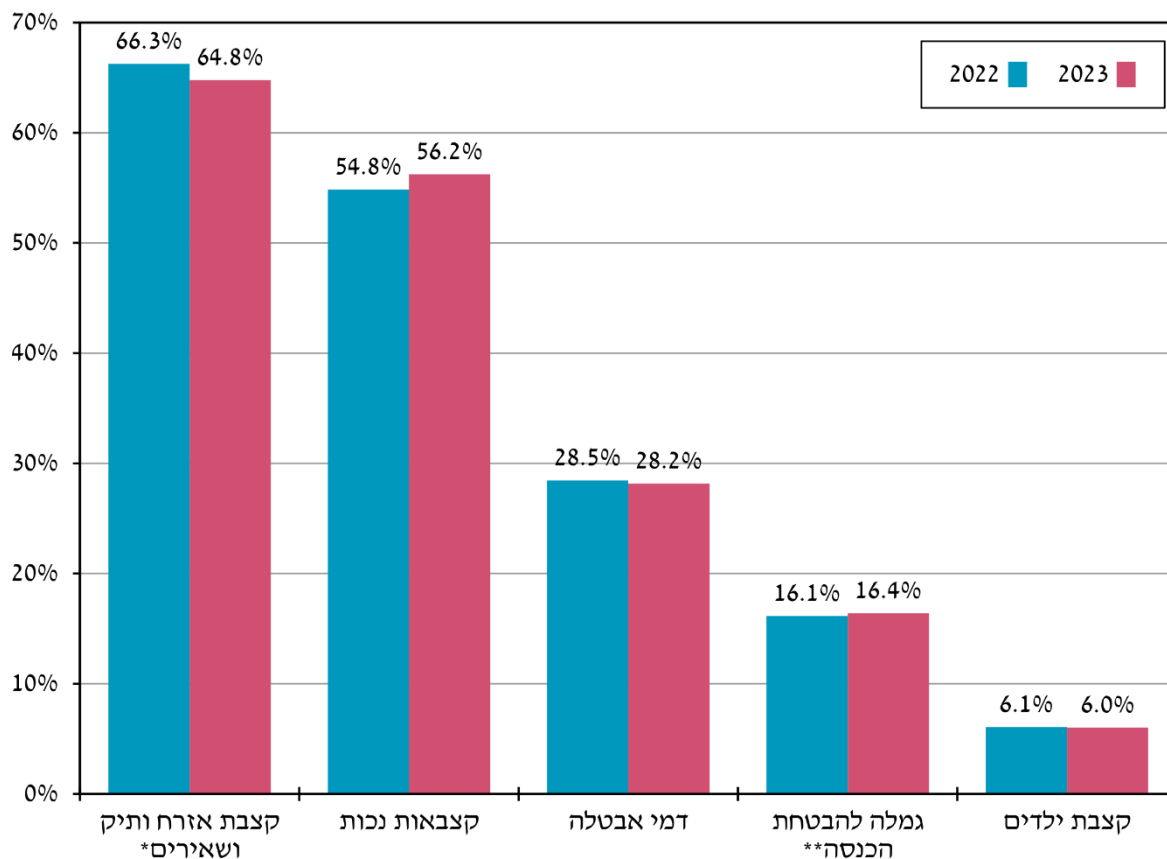
עוני בקרב מקבלי קצבאות

לקצבאות המשולמות על ידי הביטוח הלאומי תרומה של ממש לצמצום ממדי העוני. השפעת הקצבאות השונות על הפחתת ממדי העוני בקרב אוכלוסיית המקבלים מוצגת בתרשים 14. מהנתונים עולה שהקצבה הניתנת לאזרחים ותיקים היא הגבוהה ביותר מבחינת יעילותה בצמצום העוני בקרב מקבליה, ולאחריה קצבת הנכות – 64.8% ו-56.2%, לעומת זאת התרומה של קצבאות הילדים להפחתת העוני בקרב משפחות עם ילדים נמוכה יותר ומגיעה ל-6.0%.

התרומה של קצבאות נכות כללית לצמצום העוני בקרב מקבליה ב-2023 הייתה גבוהה לעומת 2022, זאת בשל הגידול הניכר בקצבאות אלו שעלו ב-1 בינואר 2023 ב-9.8%. לעומת זאת בולטת הירידה בתרומה של קצבת אזרח ותיק ושאיירים לחילוף מעוני.

14 נתוני LIS; במרבית המדינות הנתונים מעודכנים ל-2021.

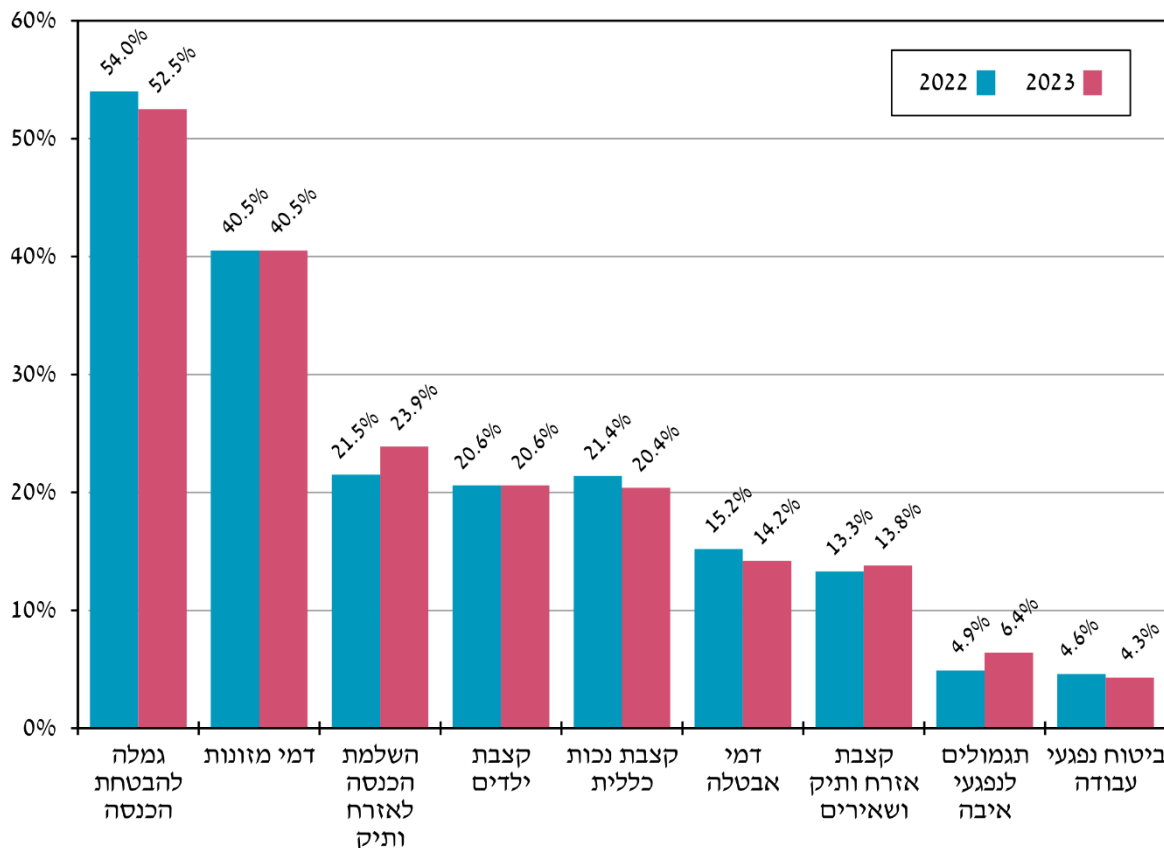
תרשים 14: התרומה הישירה של תשלומי העברה לצמצום תחולת העוני בקרב משפחות המקבלות קצבה לפי סוג הקצבה (אחוזים), 2023–2022

* לרבות השלמת הכנסה והשלמה לנכות.
 ** לרבות השלמת הכנסה בגיל העבודה

תרשים 15 מציג את תחולת העוני של משפחות בקרב מקבלי גמלאות. בקרב מקבלי הבטחת הכנסה ומזונות שיעור העניים גבוה במיוחד – כ-52% וכ-40% בהתאמה – ממצאים המתיישבים עם ההשפעה הנמוכה יחסית שיש לקצבאות אלו לצמצום העוני (תרשים). בקרב מקבלי קצבת נכות כללית וקצבת ילדים תחולת העוני הן כ-20% עד כ-21%. תחולת עוני נמוכה של כ-4% נמצאת בקרב מקבלי קצבת נפגעי עבודה ותגמולים לנפגעי איבה. (בלוח 12 בנספח ג מופיע גם פירוט של עומק העוני וחומרתו, ותחולת העוני לפי נפשות, ילדים ואזרחים ותיקים).

תרשים 15: המשפחות העניות בקרב מקבלי הקצבאות (אחוזים), 2022–2023

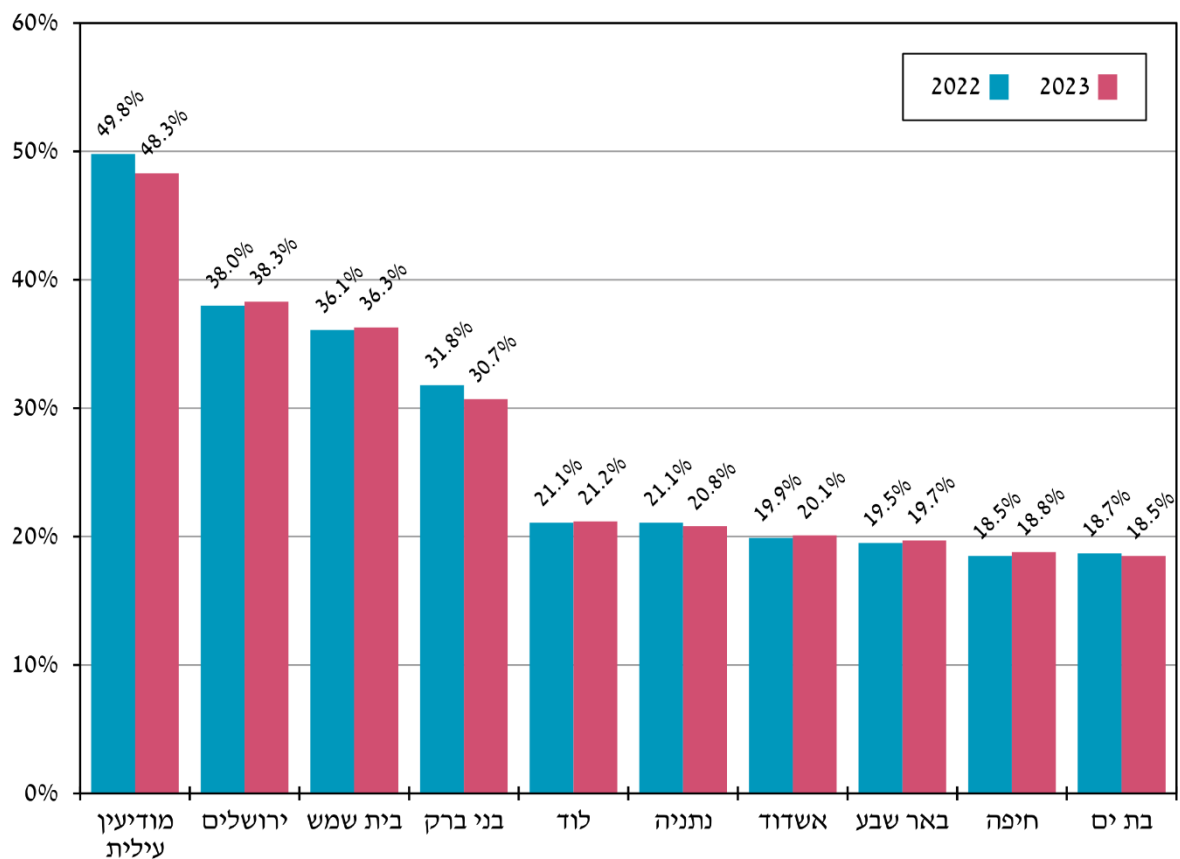
עוני בפריסה גיאוגרפית

ממצאי העוני בפריסה גיאוגרפית מראים כי ממדי העוני במחוזות ירושלים, הצפון והדרום גבוהים מהממוצע – תחולת העוני של משפחות במחוזות אלו מגיעה ל-36.2%, ו-22.5% ו-22.6% בהתאמה (לוח 7 בנספח ג). במחוז המרכז ובמחוז תל אביב ממדי העוני נמוכים בהרבה מהממוצע הארצי - 13.8% ו-15.1% בהתאמה.

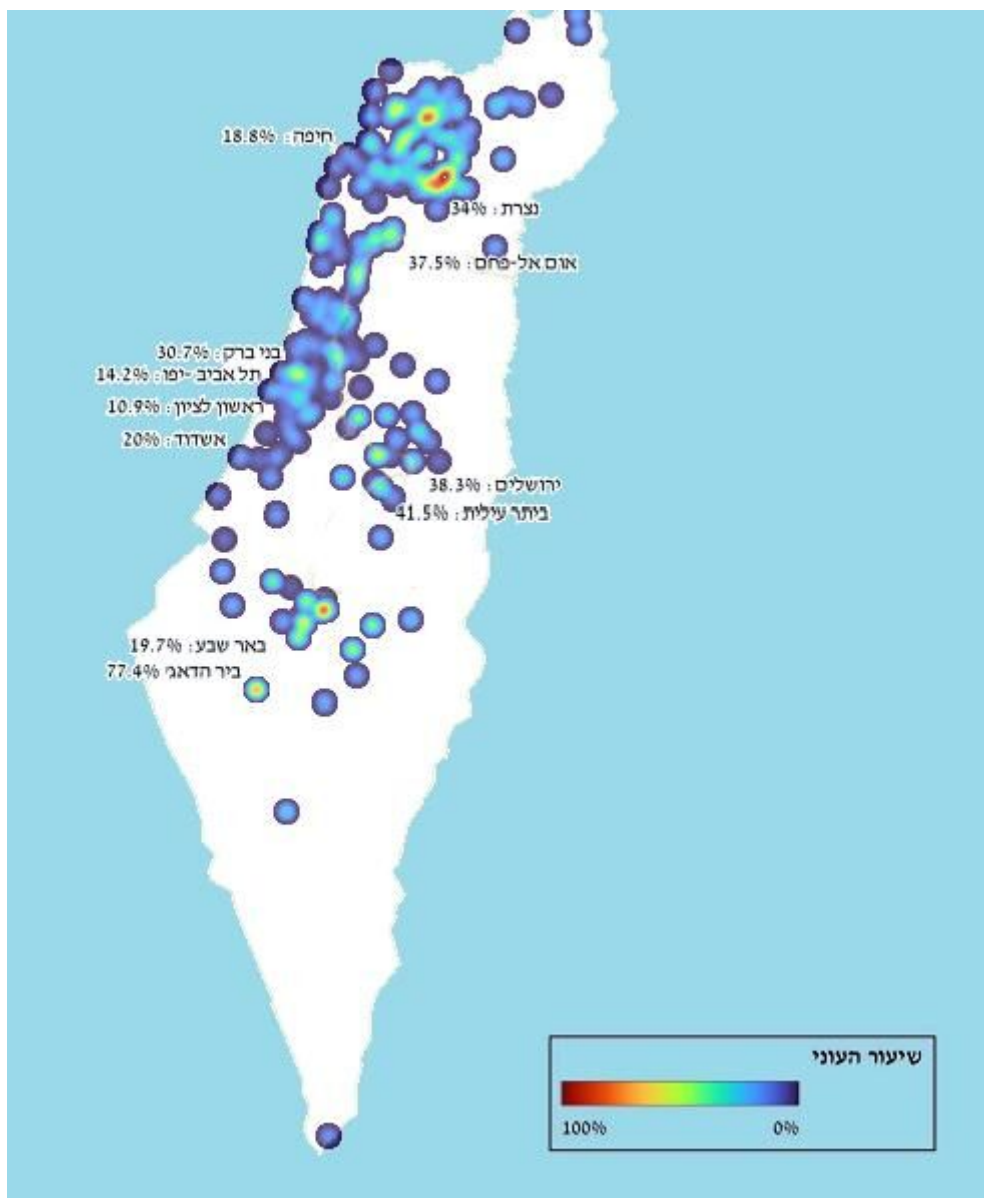
בדיקה על פי יישובים מעלה כי העיר הענייה ביותר מבין היישובים שבהם יותר מ-80,000 תושבים היא מודיעין עילית – תחולת העוני בה מגיעה ל-48.3% - ולאחריה ירושלים, עם תחולת עוני של 38.3%. עשר הערים שבהן יותר מ-80,000 תושבים שהן הערים העניות ביותר מוצגות בתרשים 16 מידע מפורט על ממדי העוני בכלל היישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים ב-2022 מפורט בלוח 8 בנספח ג ובמפת חום.

ממדי העוני במחוזות וביישובים מושפעים כמובן מהרכב האוכלוסייה החיה בהם. שכוחות גבוהה של עוני קיימת במחוזות וביישובים שבהם שיעור גבוה של אוכלוסייה ערבית או חרדית ובפריפריה הגיאוגרפית, רבים מהם יישובי בדואים בדרום הארץ.

תרשים 16: תחולת עוני של משפחות בערים העניות ביותר ביישובים שבהם יותר מ-80,000 תושבים (אחוזים), 2022–2023

מפת חום: תחולת העוני של משפחות ביישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים (אחוזים), 2023

האי-שוויון בהכנסות

מדד ג'יני לאי-שוויון בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו¹⁵, מוצג לשנים 2018 עד 2023 בלוח 9 להלן. השינויים בין 2022 ל-2023 דומים בכיווניהם לממצאים העולים מניתוח ממדי העוני: המדד לפי ההכנסה נטו ירד ב-1.5% בין שתי השנים, וירד על פי הכנסה כלכלית - ירידה של 0.7%. בהשוואה ל-2019, לפני פרוץ משבר הקורונה, מדד ג'יני לפי ההכנסה נטו היה נמוך ב-1.5%, והמדד לפי ההכנסה הכלכלית נשאר ברמה דומה (עלייה של 0.1%).

לוח 9: מדד ג'יני לאי-שוויון בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו לנפש תקינה, 2018–2023

שנה	לפני תשלומי העברה ומיסים ישירים	אחרי תשלומי העברה ומיסים ישירים
2023	0.494	0.369
2022	0.498	0.375
2021	0.509	0.376
2020	0.516	0.371
2019	0.494	0.375
2018	0.494	0.376
שיעור השינוי (אחוזים)		
לעומת 2022	-0.7%	-1.5%
לעומת 2021	-2.9%	-1.8%
לעומת 2020	-4.2%	-0.6%
לעומת 2019	0.1%	-1.5%
לעומת 2018	0.1%	-1.7%

בחינת השינויים בהכנסות לפי עשירוני הכנסה (תרשים 17) מלמדת כי ההכנסה הכלכלית עלתה כמעט בכל העשירונים. ירידה נרשמה בעשירונים השני והעשירי (העליון) ב-0.4%. הירידה בעשירון השני מושפעת מהשינוי המהותי שחל בעשירון זה בהרכב האוכלוסייה – ירידה במספר השכירים לצד עלייה במספר מקבלי קצבאות אזרח ותיק, שאירים וסיעוד שהכנסתם הכלכלית נמוכה.

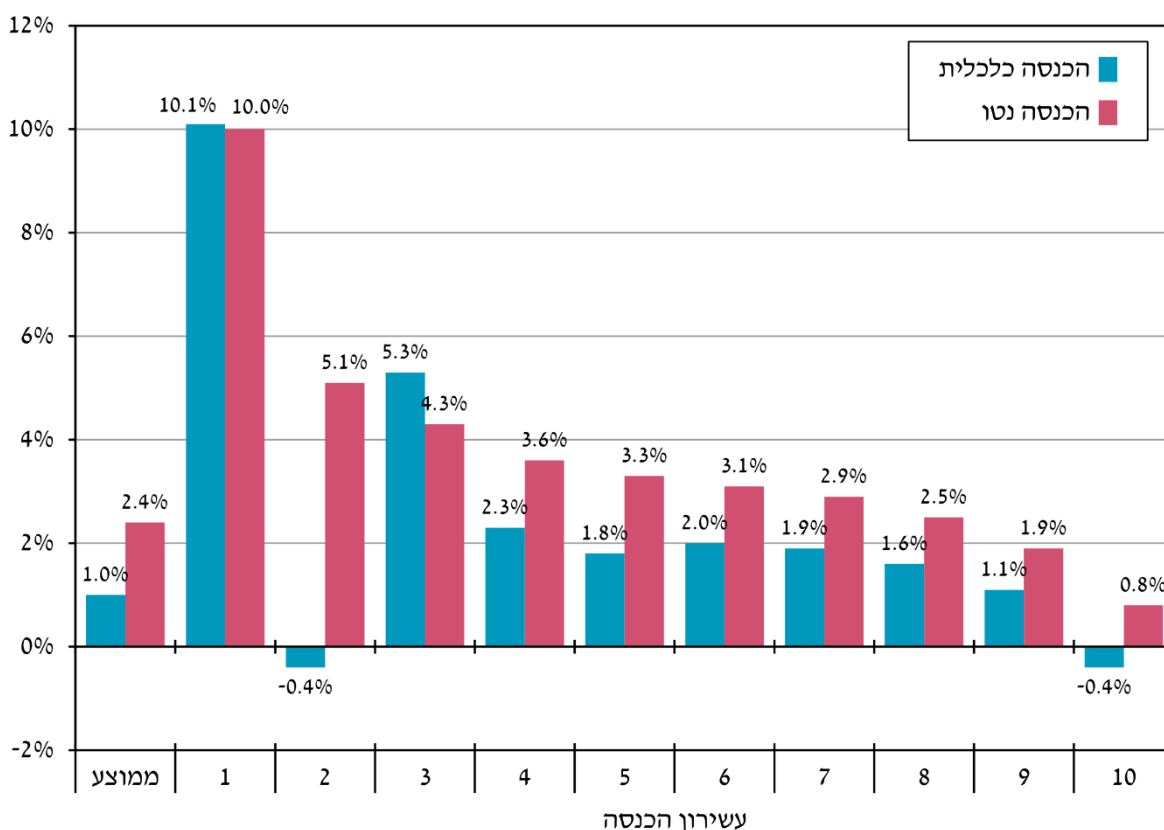
העלייה הגבוהה ביותר, ב-10.1%, נרשמה בעשירון הראשון (העשירון התחתון). עלייה ניכרת חלה גם בעשירון השלישי. התופעה של גידול בהכנסה הכלכלית בשיעורים גבוהים במיוחד דווקא בעשירונים הנמוכים, מתרחשת בישראל כבר כמה שנים, מאז היציאה ממשבר הקורונה. זאת בניגוד לעבר ולמה שלרוב קורה בעת יציאה ממשבר, כאשר ההתאוששות הכלכלית של אוכלוסיות חלשות נמשכת זמן רב יותר בהשוואה לאוכלוסיות החזקות. הסיבה

15 מדד ג'יני הוא מדד מקובל למדידת אי-שוויון בהכנסות ובהוצאות, והוא נע בין 0 ל-1: 0 מציינן שוויון מלא ו-1 אי-שוויון מלא.

העיקרית לכך היא שאוכלוסיות מוחלשות בשוק העבודה, שנפלטות יותר משוק העבודה בתקופת משבר, מתקשות יותר לחזור לשוק העבודה ולכן לאחר משבר אינן עובדות תקופות ארוכות יותר.

בדיקה של השינויים בהכנסה נטו מלמדת שהעלייה התרחשה בכל העשירונים, אך הלכה ופחתה עם העלייה במדרג העשירונים – מ-10% אחוזים בעשירון הראשון עד ל-0.8% בעשירון העשירי. התוצאה: ירידה בממד גייני לאי-שוויון בהכנסות.

תרשים 17: השינוי הריאלי בהכנסה הכלכלית ובהכנסה נטו לנפש תקנית לפי עשירונים* (אחוזים), 2023

* העשירונים חולקו לפי הכנסה נטו לנפש תקנית.

ממדי העוני והאי-שוויון בישראל בהשוואה בינלאומית

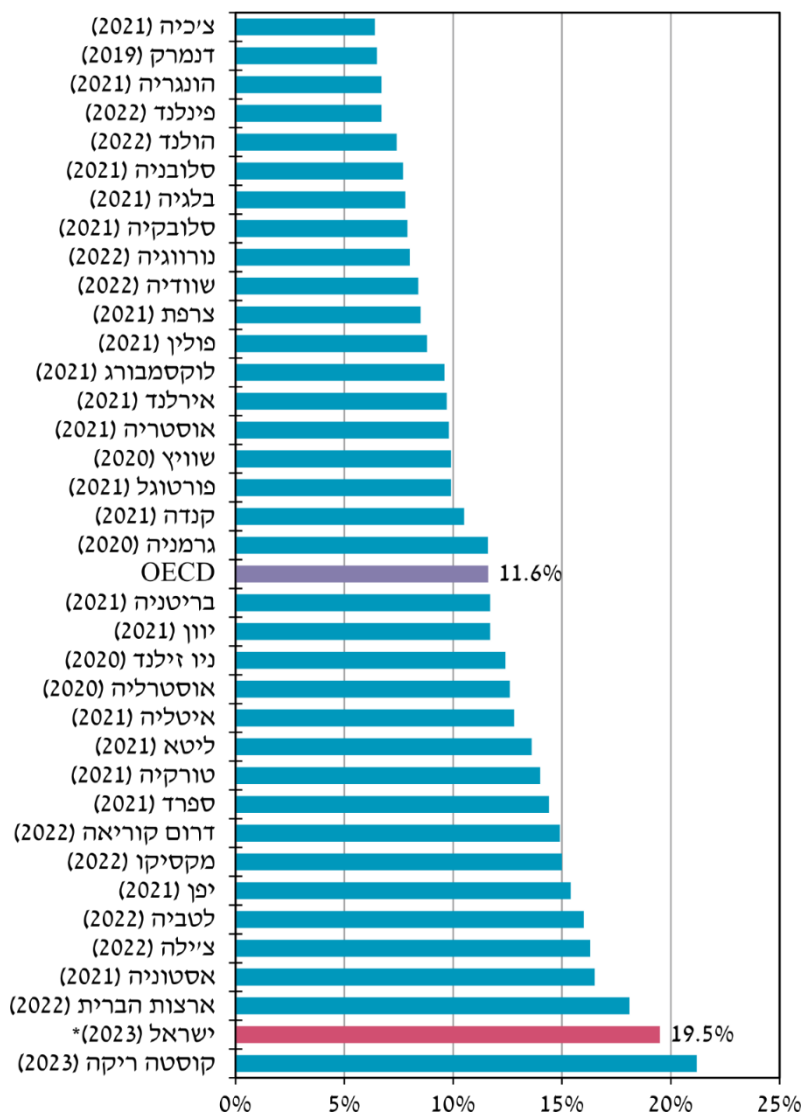
מקורות הנתונים לחישובי העוני והאי-שוויון במדינות ה-OECD הם סקרי משקי בית שבהם נתונים על הכנסות, הנערכים בדרך כלל בידי הלשכות המרכזיות לסטטיסטיקה. בפרק זה מוצגות ההשוואות כאשר המדידה בישראל מבוססת על הנתונים המנהליים, כמו ביתר חלקי דוח זה. הנתונים המוצגים בפרק זה, לכל מדינה, מתייחסים לשנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים – 2019-2023 – ובדרך כלל לשנת 2021. בישראל מוצגים הנתונים לשנת 2023. ההשוואות נערכו תוך שימוש בגישת הטיפול בנתונים שבה משתמש הארגון ובפרט במדד השקילות שלו המגלם יותר יתרונות לגודל (להרחבה ראו נספח ב).

תחולת העוני

הגישה לחישוב העוני הנהוגה בישראל דומה לזו של ה-OECD – שתייהן מגדירות את ההכנסה הכספית החציונית נטו כמדד לרמת החיים ומגדירים באמצעותה את קו העוני. ה-OECD מחשב את ממדי העוני לפי 40%, 50% ו-60% מההכנסה החציונית נטו. ההשוואות כאן נעשו לפי קו עוני המוגדר כ-50% מחציון ההכנסה נטו לנפש תקנית.

מצב העוני בישראל חמור בהשוואה בינלאומית. בהשוואה בינלאומית של תחולת העוני לפי הכנסה כלכלית, כלומר זו הנוצרת מהפעילות הכלכלית במשק, ממוקמת ישראל בתחולת עוני גבוהה – במקום 11 מתוך 36 מדינות (לוח 10). התמונה העולה מהשוואה בינלאומית של תחולת העוני על פי הכנסות נטו, כלומר לאחר התערבות דרך קצבאות ומיסים ישירים, עולה תמונה עגומה בהרבה, זאת מאחר שהיקף רשת הביטחון הסוציאלי בישראל נמוך יחסית. הממצאים מראים כי בתחולת העוני של נפשות (לפי הכנסה נטו) ישראל ממוקמת בראש מדינות ה-OECD אחרי קוסטה ריקה, עם פער של כ-8 נקודות האחוז מהממוצע במדינות ה-OECD, כ-63% גבוה יותר מן הממוצע (תרשים 18).

תרשים 18: תחולת עוני בקרב נפשות, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות¹

1 לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
* החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.

השוואה של תחולת העוני בקרב ילדים לפי ההכנסה נטו מראה כי בדומה לעוני בקרב נפשות, מצב העוני של ילדים בישראל חמור מאוד גם בהשוואה בינלאומית (תרשים 1 נספח ד). ישראל נמצאת בראש הרשימה למעט קוסטה ריקה, ומרוחקת בכ-11 נקודות האחוז ממוצע מדינות ה-OECD. תחולת העוני של ילדים בישראל גבוהה בכ-88% מהממוצע.

לוח 10: תחולת העוני לפי הכנסה כלכלית ונטו, השוואה בינלאומית, שנים שונות*

מיקום ישראל בדירוג* העוני**	תחולת עוני (אחוזים)				
	מיקום ישראל	ממוצע OECD	ישראל (סולם שקילות של ה-OECD)	ישראל (סולם שקילות של (ישראלי)	אוכלוסייה
לפי הכנסה כלכלית					
צרפת, איטליה, פינלנד, ספרד, יפן, בלגיה, אוסטריה, אירלנד, גרמניה, אסטוניה	11	27.8	29.9	31.1	נפשות
-	34	67.9	45.2	43.6	+65
לפי הכנסה נטו					
קוסטה ריקה	2	11.6	19.5	20.7	נפשות
קוסטה ריקה	2	12.4	23.4	27.9	ילדים
אסטוניה, דרום קוריא, לטביה, ליטא, קוסטה ריקה, ארצות הברית, אוסטרליה, יפן, שוויץ, מקסיקו, אירלנד	12	15.1	17.5	13.0	+65

* לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** מתוך 36 מדינות. סדר הדירוג – מדינה שבה תחולת העוני הגבוהה ביותר ממוקמת במקום 1. בחלק מהמדינות הנתונים מתייחסים לשנת 2020 (תקופת הקורונה), למשל גרמניה. ישראל על פי הנתונים המנהליים ולפי סולם שקילות של ה-OECD.

העוני בקרב אזרחים מעל גיל 65 בישראל גבוה גם הוא בהשוואה בינלאומית (תרשים 2 בנספח ד), אך בהשוואה לעוני של נפשות ושל ילדים תמונת המצב עגומה פחות. במקרה של בני 65 ויותר ישראל אינה נמצאת במקום שני בדירוג של שיעור העוני - מעליה מדורגות מדינות לא מעטות, למשל ארה"ב, יפן, אוסטרליה ודרום קוריא. ב-2022 ירדה תחולת העוני של האזרחים הוותיקים, זאת בעקבות העלאת הקצבאות למקבלים תוספת השלמת הכנסה בסכומים של כ-500 ש"ח ליחיד וכ-800 ש"ח לזוג, כמו גם העלאת סכומי ההשתכרות המזכים בתוספת השלמת הכנסה לקצבה זו. שינויים אלו השפיעו גם על תחולת העוני ב-2023. בעקבות השינויים השתפר גם מקומה של ישראל בדירוג. עם זאת, גם לאחר שינויים אלו, תחולת העוני של בני 65 ויותר עדיין נותרה גבוהה בהשוואה למדינות ה-OECD – בכ-2 נקודות אחוז (14% מעל הממוצע).

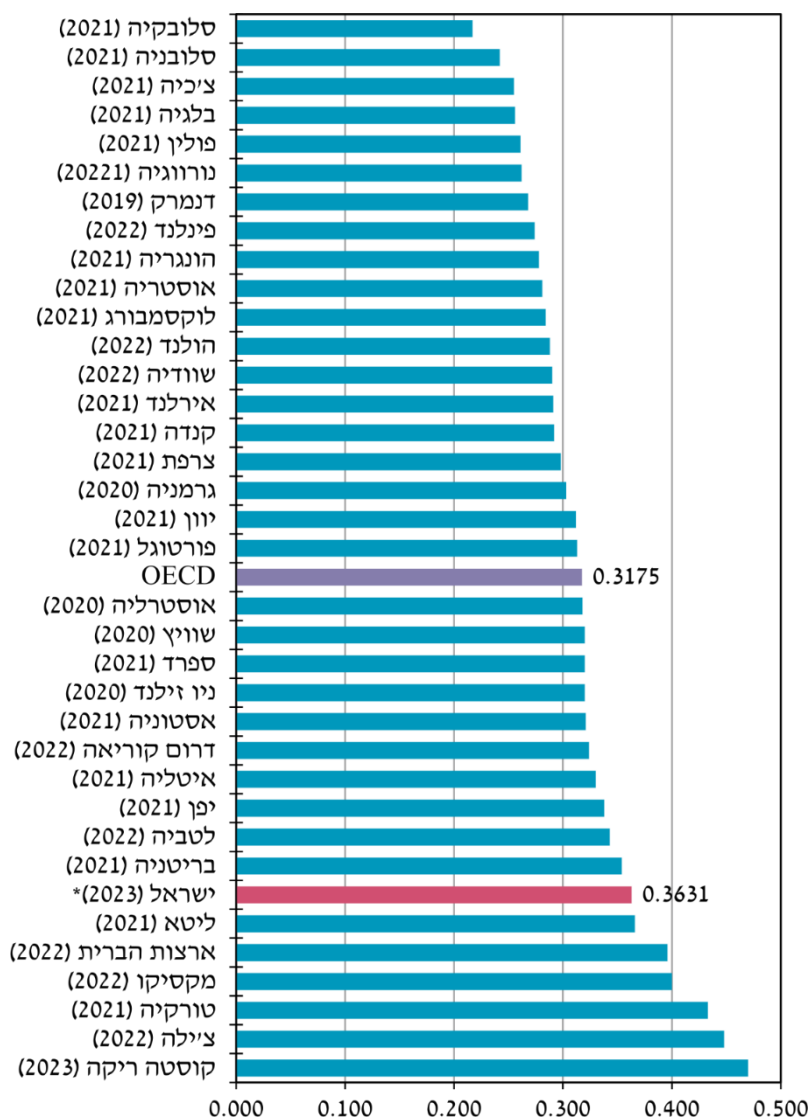
יצוין שתחולת העוני בקרב בני 65 ויותר המחושבת לפי סולם השקילות שבו משתמש ה-OECD גבוהה יותר מאשר על פי המדד הישראלי, משום שסולם השקילות של הארגון מגלם יותר יתרונות לגודל למשפחות עם מספר נפשות גדול יותר. לכן השימוש בו מקטין את תחולת העוני הנמדדת בקרב משפחות גדולות ומגדיל את זו הנמדדת בקרב משפחות קטנות, המאפיינות את מרבית המשפחות של אזרחים ותיקים.

אי-שוויון בהכנסות

האי-שוויון הכלכלי בישראל גבוה. אחד המדדים המקובלים למדידת אי-שוויון בהכנסות הוא מדד גייני. תרשים 19 מציג השוואה של רמת האי-שוויון בין המדינות כפי שהוא מתבטא במדד גייני של ההכנסה נטו לנפש תקנית. החישוב נעשה בשימוש בסולם השקילות של ה-OECD. אפשר לראות כי גם כאן ישראל מדורגת גבוה יחסית במדד האי-שוויון. רמת אי-שוויון גבוהה יותר קיימת רק בארצות הברית, טורקיה, מקסיקו, צ'ילה, קוסטה ריקה וליטא. מדד גייני בישראל גבוה לעומת ממוצע המדינות ב-OECD בכ-16%.

גם מבחינת מדדים נוספים לאי-שוויון בהכנסות המחושבים על יחסי הכנסות של עשירונים או חמישונים, עולה שהאי-שוויון בישראל גבוה בהשוואה בינלאומית. במרבית המדדים ישראל מדורגת במקום השביעי (או השישי) מתוך 36 מדינות: אחרי קוסטה ריקה, צ'ילה, ארצות הברית, טורקיה, מקסיקו וליטא. על פי המדד המחושב לפי יחס ההכנסות בין העשירון הראשון והעשירון האמצעי, האי-שוויון בישראל אף גרוע יותר, ולפיו הוא בין הגבוהים במדינות ה-OECD, שני בדירוג לאחר קוסטה ריקה (לוח 11).

תרשים 19: מדד ג'יני לאי-שוויון בהכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחזים), שנים שונות

1 כלל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
* החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.

לוח 11: מדדי אי-שוויון לפי הכנסה כלכלית ונטו, השוואה בינלאומית, שנים שונות*

מיקום ישראל בדירוג* האי-שוויון**		מדד לאי-שוויון		
המדינות שבהן האי-שוויון בהכנסות גבוה מישראל	מיקום ישראל	ממוצע OECD	ישראל	המדד
לפי הכנסה כלכלית				
קוסטה ריקה, טורקיה, צרפת, איטליה, ליטא, יפן, פינלנד, אירלנד, ארצות הברית, בריטניה, פורטוגל, יוון, גרמניה, ספרד, אוסטרליה, ציילה	17	0.4715	0.4900	מדד גיני
לפי הכנסה נטו				
קוסטה ריקה, ציילה, ארצות הברית, טורקיה, מקסיקו, ליטא	7	0.3175	0.3631	מדד גיני
קוסטה ריקה, ציילה, ארצות הברית, טורקיה, מקסיקו	6	5.5	7.8	יחס הכנסות חמישון עליון לתחתון
קוסטה ריקה, ציילה, ארצות הברית, טורקיה, מקסיקו, ליטא	7	1.3	1.5	יחס הכנסות עשירון 10 לעשירונים 1-4 (יחס Palma)
קוסטה ריקה, ציילה	3	4.3	6.4	יחס הכנסות עשירון 9 לעשירון 1
קוסטה ריקה, ציילה, ארצות הברית, טורקיה, מקסיקו, ליטא	7	2.0	2.1	יחס הכנסות עשירון 9 לעשירון 5
קוסטה ריקה	2	2.2	3.0	יחס הכנסות עשירון 1 לעשירון 5

* לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** מתוך 36 מדינות. סדר הדירוג – מדינה שבה האי שוויון הוא הגבוה ביותר ממוקמת במקום 1. בחלק מהמדינות, כגון גרמניה, הנתונים הם לשנת 2020 שהייתה בתקופת הקורונה. ישראל על פי הנתונים המנהליים ולפי סולם שקילות של ה-OECD.

נספחים

נספח א (מתודולוגי): הבהרות למקורות הנתונים לדוחות העוני של הביטוח הלאומי

מ-2019 דוחות העוני והאי-שוויון של הביטוח הלאומי מתבססים על הנתונים המנהליים הקיימים בביטוח הלאומי תוך הוספה של זקיפות של הכנסות שאינן במאגרי הביטוח הלאומי, לצורך קבלת תמונת מצב מלאה של ההכנסות ולחישובי העוני והאי-שוויון בהכנסות.

לשימוש בנתונים המנהליים יתרונות רבים. נתונים אלה, הואיל והם מתייחסים לכלל האוכלוסייה בישראל ולא למדגם קטן שלה, מאפשרים השוואות גם של קבוצות קטנות באוכלוסייה. זאת ועוד: נתוני ההכנסות מעבודה וקצבאות הם "נתוני אמת" במובן זה שהם משקפים נאמנה את ההכנסות הרשמיות ממקורות אלה למשפחות בכל שנת הדוח ואינם מתבססים על תשובות של מרואיינים. בנוגע להכנסות שאינן כלולות בנתונים המנהליים הקיימים בביטוח הלאומי (הכנסה מהון והכנסה מתמיכות שמקורן אינו בביטוח הלאומי) – התווספו הכנסות על פי מחקר שעשה מינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי, שבמסגרתו נאמדו או נזקפו למשפחות השונות ההכנסות החסרות על פי מאפייניהן¹⁶.

מאחר שמדובר בבסיסי נתונים בעלי הגדרות שונות, שיטת איסוף שונה והיקף שונה, יש קושי להשוות בין התוצאות שמניב כל אחד מבסיסי הנתונים. אשר על כן, בהשוואת הממצאים משני המקורות יש להתייחס לכל מקור בפני עצמו ולהשוות בין השניים הנחקרות במסגרתו¹⁷.

אחת הסיבות העיקריות לפערים בין סקרי ההכנסות לבין הנתונים המנהליים, מעבר להבדלים במקורות הנתונים ומאפייניהם, היא ההבדלים בהגדרת משק בית בנתוני הסקר להגדרתו כמשפחה בנתונים המנהליים. האחרונים מזהים משפחה על פי אלגוריתם של יחיד או זוג המתגוררים עם או בלי ילדים, ללא זיהוי של חברים אחרים במשק הבית שאינם שייכים למשפחה הגרעינית. הבדל זה מביא לכך שמספר המשפחות על פי הנתונים המנהליים גבוה מזה של מספר משקי הבית על פי סקרי הלמ"ס.

בדוח זה הנתונים מבוססים על נתוני ההכנסות המנהליים של שכירים בכל שנת 2023 ועל נתוני הקצבאות של הביטוח הלאומי לשנה זו. שומות העצמאים מתקבלות בהדרגה במשך כ-3-4 שנים. הכנסות העצמאים מבוססות על מערכת הכנסה מיטבית שהיא מערכת הבוחרת את ההכנסה העדכנית והרלוונטית ביותר לשנת המס מבין דיווחי העצמאי. הכנסה מיטבית מבוססת על השומה של העצמאי לשנת 2023 או על השומה האחרונה שהוגשה

16 ראו הלר א' ואנדבלד מ', זקיפת רכיבי הכנסה חסרים בנתונים המנהליים (2021). פרסום מספר 138 בסדרת מחקרים לדיון באתר הביטוח הלאומי. https://www.btl.gov.il/Publications/research/Documents/mechkar_138.pdf

17 יצוין שממצאים עיקריים לגבי העוני והאי-שוויון לשנים 2019-2022 מסקרי הלמ"ס עובדו ופורסמו בדוח השנתי של הביטוח הלאומי לשנים 2021-2023 בפרק רווחה, עוני ופערים חברתיים. הנתונים נגישים באתר האינטרנט של המוסד בלשונית "פרסומים". על ההשוואה בין ממצאים משני מקורות הנתונים ראו בדוח לשנת 2020.

וקידומה לשנת 2023. קידום השומות לשנת 2023 נעשה על פי מדד המחירים. 30% מההכנסות בדוח מתייחסות ל-2023, והיתר מתחלקות בשיעור 20%, 30%, 20% לשנים 2020, 2021 ו-2022 בהתאמה¹⁸.

מאחר שנתוני ההכנסה מעבודה מתעדכנים גם למפרע¹⁹, נתוני העבר המופיעים בדוחות המבוססים על הנתונים המנהליים מתעדכנים ועשויים להיות שונים במעט מהנתונים שפורסמו בדוחות קודמים לאותן שנים.

18 בשנים 2020-2021 ניתנו מענקי קורונה לעצמאים. בשומות ל-2020-2021 כלולים מענקים אלו. בשנת 2023 בעלי עסקים שנגרמו להם הפסדים בשל המלחמה היו זכאים לפיצויים מתוך קרן הפיצויים ברשות המיסים לרביע האחרון של השנה ובמהלך שנת 2024. מרבית הכנסות אלו יהיו בשנת 2024 שבה הוגשו התביעות לפיצוי.

19 השנה נוספו מענקי **חרבות ברזל** ששילם הביטוח הלאומי – מענק אכלוס, מענקי עידוד ותמרוץ ומענק מיוחד לבני 67 ויותר שהוצאו לחליית או פוטרו בתקופת המלחמה.

נספח ב: הגדרות עיקריות של עוני ואי-שוויון²⁰

במסגרת המחקרים שנעשים בישראל בנושא העוני והתחלקות ההכנסות, גובשה בראשית שנות ה-70 גישה יחסית למדידת עוני, שלפיה עוני הוא תופעה של מצוקה יחסית, שיש להעריכה בזיקה לרמת החיים המאפיינת את החברה. מאחר שאין מדד מוסכם המשקף מצוקה על כל היבטיה, ומאחר שנתונים על ההכנסה בכסף זמינים למדי, מדידת העוני בישראל ובמרבית מדינות המערב מתייחסת להיבט ההכנסה בכסף בלבד, כאשר ההכנסה המייצגת היא ההכנסה נטו שהיא ההכנסה מכל המקורות בניכוי מיסים ישירים.

בלוחות אחדים בנספח מופיעים גם נתוני הכנסה ברוטו שהיא ההכנסה מכל המקורות ללא ניכוי מיסים ישירים.

קו העוני לנפש תקנית בישראל מוגדר כרמה השווה ל-50% מן הכנסה נטו החצינית לנפש תקנית. משפחה בישראל משויכת לאוכלוסיית העוני כאשר ההכנסה נטו המחולקת למספר הנפשות התקניות שבה, נמוכה מקו העוני לנפש תקנית. קו העוני למשפחה מחושב באמצעות הכפלת קו העוני לנפש תקנית במספר הנפשות התקניות במשפחה.

המונח "לנפש תקנית" מבטא את התאמת קו העוני לגודל המשפחה. ההנחה היא כי לגודל המשפחה יש יתרונות מבחינת הצריכה: משפחה הגדלה בנפש נוספת צרכיה אינם גדלים בשיעור דומה, אלא בשיעור קטן יותר, כך שתוספת ההכנסה הנחוצה למשפחה כדי לשמור על רמת חיים קבועה פוחתת עם גידול מספר הנפשות במשפחה.

החישובים נערכים במקביל גם להכנסה הכלכלית – שהיא ההכנסה מהשווקים, זו שאינה כוללת את התערבות הממשלה באופן ישיר: ההכנסה משוק העבודה, מפנסיה מעבודה ומהון. הפערים בין העוני לפי הכנסה זו לבין העוני לפי ההכנסה נטו משמשים כאינדיקציה להשפעת המדיניות החברתית בתחום התמיכה הכספית.

מחישובים אלו נגזרים המדדים השונים של העוני והאי-שוויון, שהעיקריים שבהם:

תחולת עוני – שיעור העוני המבטא את שיעור המשפחות/הנפשות או כל יחידה אחרת, שחיים במשפחות שהכנסתן נופלת מקו העוני.

עומק העוני ("יחס פער העוני") – המרחק (באחוזים) של הכנסת אנשים עניים מהכנסת קו העוני (מחושב לפי נפשות במשפחה וההכנסה לנפש תקנית של כל משפחה), בממוצע של כלל הנפשות העניות במשק. המדד של עומק העוני של נפשות מחושב לפי הנוסחה הזו:

$$\frac{1}{q} \sum_{i=1}^q \left(\frac{z_i - y_i}{z_i} \right)$$

כאשר q מספר הנפשות העניות, z_i היא הכנסת קו העוני y_i היא ההכנסה לנפש תקנית של משפחה ענייה.

20 להרחבה ראו נספח הגדרת העוני ומקורות הנתונים בדוחות השנתיים של הביטוח הלאומי.

חומרת העוני (מדד FGT) - מדד זה דומה לחישוב של עומק העוני, אך המרחק של הכנסת העניים מועלה בריבוע, כך שהוא גדל ככל שאדם עני יותר. המדד יכול לקבל ערכים שבין 0 (אם הכנסות העניים זהות לקו העוני) ל-1 (100%) אם הכנסת העניים היא אפס. המדד של חומרת העוני של נפשות מחושב לפי הנוסחה הזו:

$$\frac{1}{q} \sum_{i=1}^q \left(\frac{z_i - y_i}{z_i} \right)^2$$

מדדי אי-שוויון בהכנסות

מדד ג'יני – מדד לאי-שוויון בהכנסות הנע בין 0 (שוויון מוחלט) ל-1 (אי-שוויון מוחלט). לפי הנוסחה:

$$\frac{A}{A + B}$$

כאשר A הוא השטח בין עקומת לורנץ לקו השוויון ו- B הוא השטח מתחת לעקומת לורנץ. קו השוויון מציג חלוקת הכנסות מצטברת שיוונית, ועקומת לורנץ את חלוקת ההכנסות המצטברת באוכלוסייה. מדד ג'יני מחושב בדוח הן לפי הכנסה נטו והן לפי הכנסה כלכלית, לנפש תקנית.

יחס הכנסות חמישון עליון (חמישון 5) לתחתון (חמישון 1) – היחס בין ההכנסה נטו הממוצעת בחמישון העליון לחמישון התחתון.

יחס הכנסות עשירון 10 לעשירונים 4-1 (יחס Palma) – יחס בין סכום ההכנסה נטו בין העשירון ה-10 לסכום ההכנסות נטו עד עשירון 4 כולל.

יחס הכנסות עשירון 9 לעשירון 1 – היחס בין ההכנסה נטו המקסימלית בין עשירון 9 לעשירון 1.

יחס הכנסות עשירון 9 לעשירון 5 – היחס בין ההכנסה נטו המקסימלית בין עשירון 9 לעשירון 5 (ההכנסה החציונית).

יחס עשירון 5 לעשירון 1 – היחס בין ההכנסה נטו המקסימלית בין עשירון 5 (ההכנסה החציונית) לעשירון 1.

הבדלים בחישוב מדד העוני בין ישראל לבין ה-OECD

השיטה שבה הביטוח הלאומי מחשב את העוני בישראל דומה לשיטה של ה-OECD – שתייהן מגדירות את ההכנסה הכספית נטו החציונית כמדד לרמת החיים ומגדירים באמצעותה את קו העוני. עם זאת קיימים הבדלים מסוימים בין שתי שיטות החישוב.

הבדל מרכזי נעוץ בחישוב היתרונות לגודל המשפחה. המשמעות של היתרונות לגודל היא שההוצאה המשפחתית עולה עם מספר הנפשות, אך ככל שהמשפחה גדולה יותר כך התוספת הדרושה לנפש נוספת הולכת וקטנה. שיטת התרגום של מספר הנפשות במשפחה למספר נפשות תקניות ("סולם שקילות") שונה. הביטוח הלאומי משתמש בסולם שקילות המבוסס של חישוב שנעשה על בסיס שיטת אנגל: משפחות שגודלן שונה אך שיעור הוצאות המזון בסך ההוצאה לצריכה זהה, שקולות מבחינת רווחת המשפחה. לעומת זאת סולם השקילות של ה-OECD מבוסס על השורש של גודל המשפחה. בחירת סולם השקילות משפיעה על קו העוני וגם על התפלגות העניים. מאחר ששיטת החישוב של ה-OECD מניחה יותר יתרונות לגודל (לוח 1 להלן), העוני בקרב משפחות גדולות נמוך יותר לפי שיטת חישוב זו ולהפך במשפחות קטנות.

לוח 1: מספר נפשות תקניות לפי מדד השקילות בישראל ולפי מדד השקילות ב-OECD

גודל משפחה	מספר נפשות תקניות	
	לפי מדד ה-OECD	לפי המדד בישראל
1	1.00	1.25
2	1.41	2.00
3	1.73	2.65
4	2.00	3.20
5	2.24	3.75
6	2.45	4.25
7	2.65	4.75
8	2.83	5.20
9	3.00	5.60

נספח ג: לוחות

לוח זא: הכנסה כלכלית, ברוטו ונמוי² לשנה לפנש תקנית, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2022–2023

הכנסה נטו			הכנסה ברוטו			הכנסה כלכלית			קבוצת אוכלוסייה
אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	
2.4%	94,311	88,339	2.0%	113,149	106,437	1.0%	95,184	90,397	כלל האוכלוסייה
מגזר של ראש המשפחה									
2.5%	102,497	95,956	2.0%	124,035	116,661	1.1%	104,665	99,353	יהודי
2.5%	106,402	99,621	2.0%	129,467	121,778	1.1%	110,018	104,412	לא-חרדי
3.9%	65,927	60,884	3.7%	73,163	67,690	2.7%	54,538	50,936	חרדי
3.5%	59,394	55,076	3.6%	66,715	61,791	2.4%	54,741	51,286	ערבי
הרכב המשפחה									
2.0%	82,811	77,910	1.5%	102,745	97,099	0.6%	92,976	88,689	עם ילדים
1.9%	88,953	83,753	1.5%	111,238	105,174	0.6%	101,501	96,816	עם 1-3 ילדים
2.9%	54,311	50,648	2.3%	63,328	59,418	1.0%	53,412	50,766	עם 4 ילדים ויותר
3.6%	45,183	41,863	3.0%	50,573	47,099	1.5%	39,704	37,543	עם 5 ילדים ויותר
2.7%	74,779	69,840	2.6%	88,841	83,092	1.9%	72,137	67,917	משפחות שבראשן הורה עצמאי
מצב התעסוקה של ראש המשפחה									
2.1%	101,162	95,082	1.6%	124,694	117,748	0.7%	112,743	107,434	עובד
2.3%	101,427	95,170	1.8%	125,117	117,951	0.9%	113,431	107,895	שכיר
0.1%	106,435	101,986	-0.5%	134,889	130,063	-1.4%	124,009	120,637	עצמאי

הכנסה נטו			הכנסה ברוטו			הכנסה כלכלית			קבוצת אוכלוסייה
אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	
6.6%	38,637	34,776	6.3%	39,497	35,641	5.4%	10,829	9,861	לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)
מספר המפרנסים במשפחה									
2.4%	92,437	86,590	2.0%	111,626	105,053	1.0%	96,802	91,990	מפרנס אחד
2.0%	109,700	103,251	1.5%	137,483	129,959	0.7%	128,344	122,290	שני מפרנסים ויותר
גיל ראש המשפחה									
3.0%	58,272	54,304	2.7%	65,703	61,386	1.5%	55,144	52,126	עד 29
2.1%	87,970	82,716	1.5%	108,654	102,676	0.5%	98,156	93,753	30-44
1.9%	107,372	101,066	1.5%	136,102	128,701	0.7%	124,386	118,520	45-גיל הפרישה
2.0%	95,492	89,813	1.5%	118,838	112,301	0.6%	107,588	102,603	25-64 (גיל העבודה העיקרי)
2.8%	103,533	96,685	2.6%	113,024	105,721	2.1%	73,929	69,459	אזרח ותיק
מין ראש המשפחה									
2.1%	101,423	95,319	1.6%	125,562	118,538	0.7%	111,019	105,758	גבר
3.2%	85,481	79,503	2.9%	97,737	91,119	2.1%	75,523	70,950	אישה

לוח 1: הכנסה כלכלית, ברוטו ונטו לשנה, משפחתית, לקבוצות אוכלוסייה, 2022-2023

הכנסה נטו			הכנסה ברוטו			הכנסה כלכלית			קבוצת אוכלוסייה
אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	
2.2%	216,904	203,616	6.1%	263,244	248,216	0.8%	228,094	217,118	כלל האוכלוסייה
מזר של ראש המשפחה									
2.3%	231,046	216,681	6.1%	283,433	267,142	0.9%	246,487	234,434	יהודי

הכנסה נטו			הכנסה ברוטו			הכנסה כלכלית			קבוצת אוכלוסייה
אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	אחוז השינוי הריאלי בין 2022 ו-2023	2023	2022	
2.2%	235,556	221,192	6.0%	291,335	274,911	0.8%	255,852	243,494	לא-חרדי
4.4%	188,814	173,508	8.6%	209,434	192,792	3.1%	158,789	147,723	חרדי
2.5%	156,582	146,566	7.0%	177,124	165,569	1.5%	149,636	141,504	ערבי
הרכב המשפחה									
2.2%	284,822	267,554	6.0%	352,716	332,888	0.7%	319,151	304,061	עם ילדים
2.0%	290,923	273,745	5.8%	364,583	344,522	0.7%	334,249	318,597	עם 1-3 ילדים
3.1%	256,508	238,664	6.8%	297,644	278,603	1.2%	249,084	236,232	עם 4 ילדים ויותר
3.8%	238,691	220,770	7.6%	266,402	247,637	1.7%	207,768	196,082	עם 5 ילדים ויותר
3.2%	192,346	178,769	7.4%	227,477	211,729	2.4%	183,930	172,351	משפחות שבראשן הורה עצמאי
מצב התעסוקה של ראש המשפחה									
1.9%	248,160	233,736	5.7%	306,555	290,096	0.5%	278,060	265,556	עובד
2.1%	252,682	237,519	5.9%	312,411	295,062	0.7%	284,120	270,765	שכיר
0.0%	283,888	272,392	3.6%	359,914	347,447	-1.5%	332,069	323,487	עצמאי
6.4%	60,790	54,818	10.6%	62,186	56,224	5.0%	16,393	14,977	לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)
מספר המפרנסים במשפחה									
2.4%	152,830	143,180	6.2%	183,143	172,433	0.8%	155,138	147,666	מפרנס אחד
2.1%	341,459	320,839	6.0%	427,339	403,274	0.9%	398,364	378,951	שני מפרנסים ויותר
גיל ראש המשפחה									
3.0%	103,052	95,987	7.0%	115,448	107,879	1.3%	95,743	90,706	עד 29
1.6%	232,932	220,067	5.3%	285,175	270,751	-0.0%	256,582	246,264	30-44
2.0%	277,234	260,825	5.8%	352,736	333,400	0.8%	325,904	310,359	45-גיל הפרישה
1.8%	243,287	229,324	5.6%	302,772	286,731	0.4%	275,530	263,311	25-64 (גיל העבודה העיקרי)
2.8%	179,406	167,407	7.0%	197,853	184,948	2.2%	135,222	126,977	אזרח ותיק
מין ראש המשפחה									
1.7%	247,848	233,943	5.5%	309,027	292,929	0.4%	278,252	266,069	גבר
3.7%	178,482	165,225	7.7%	206,396	191,612	2.6%	165,814	155,151	אישה

לוח 2: תחולת עוני של נפשות, ילדים ואזרחים ותיקים לפי אוכלוסיות (אחוזים), 2022–2023

קבוצת אוכלוסייה	2023			2022		
	אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות
כלל האוכלוסייה	12.8	27.9	20.7	12.8	28.1	20.8
מגזר של ראש המשפחה						
יהודי	10.3	21.0	15.4	10.3	21.3	15.7
לא-חרדי	10.2	12.9	11.1	10.2	13.2	11.4
חרדי	11.2	45.4	38.5	11.6	46.6	39.6
ערבי	33.9	49.0	38.5	34.8	48.8	38.6
הרכב המשפחה						
עם ילדים	-	27.9	24.3	-	28.1	24.4
עם 1-3 ילדים	-	18.5	17.0	-	18.5	17.0
עם 4 ילדים ויותר	-	44.5	43.4	-	45.0	43.8
עם 5 ילדים ויותר	-	52.5	51.7	-	53.2	52.4
משפחות שבראשן הורה עצמאי	-	28.0	25.1	-	28.7	25.8
מצב התעסוקה של ראש המשפחה						
עובד	2.9	25.4	17.9	2.9	25.4	17.9
שכיר	2.7	24.0	17.0	2.7	24.3	17.2
עצמאי	2.7	24.8	16.7	3.0	23.4	15.9
לא עובד בגילי העבודה (18- גיל פרישה)	-	82.4	73.1	-	83.6	74.4
מספר המפרנסים במשפחה						
מפרנס אחד	3.9	52.5	33.3	4.0	53.0	33.8
שני מפרנסים ויותר	1.1	15.5	10.9	1.1	15.5	10.9
גיל ראש המשפחה						
עד 29	-	0.5	0.4	-	50.6	43.4
30-44	-	0.3	0.3	-	29.9	25.8
45-גיל הפרישה	5.6	18.6	13.3	6.0	18.8	13.5
25-64 (גיל העבודה העיקרי)	9.6	27.5	20.7	10.2	27.7	20.8
אזרח ותיק	13.1	-	12.4	13.1	-	12.5
מין ראש המשפחה						
גבר	11.0	22.4	17.4	11.7	22.1	17.3
אישה	14.6	36.9	25.6	14.0	38.1	26.3

הערה: הסימון "-" מתייחס לתאים קטנים ללא תצפיות או עם מיעוט תצפיות.

לוח 3: מספר נפשות, ילדים, נפשות בגיל העבודה ואזרחים ותיקים, 2022–2023

מספר נפשות	2022	2023
כלל האוכלוסייה		
נפשות	9,470,743	9,605,010
ילדים	3,092,738	3,122,474
בגיל העבודה	5,173,794	5,243,752
אזרחים ותיקים	1,204,211	1,238,784
האוכלוסייה הענייה		
נפשות	1,972,690	1,984,211
ילדים	868,589	872,404
בגיל העבודה	949,779	953,289
אזרחים ותיקים	154,322	158,518

לוח 4: תחולת עוני של נשים ילידות 1960–1969*, 2021–2023

שנת לידה	הכנסה כלכלית			הכנסה נטו		
	תחולת עוני (אחוזים)			תחולת עוני (אחוזים)		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1969-1960	21.1	20.1	20.7	11.3	12.0	11.3
1960	24.3	24.5	27.0	12.5	13.1	10.9
1961	23.0	22.8	24.0	12.0	13.1	12.5
1962	22.0	21.7	22.7	11.4	12.9	12.6
1963	21.4	20.7	21.4	10.9	12.1	12.1
1964	20.7	19.9	20.5	10.8	11.8	11.5
1965	20.2	19.0	19.6	10.7	11.3	10.9
1966	20.4	18.7	19.1	10.9	11.2	10.7
1967	19.9	18.1	18.1	11.1	11.4	10.6
1968	19.9	18.1	17.7	11.3	11.6	10.7
1969	19.6	17.7	17.8	11.1	11.4	10.9

* נשים שגיל הפרישה שלהן הועלה מינואר 2022 לפי תיקון חוק גיל פרישה ושלגביהן הוכנסה בחוק חובת דיווח על השינוי בתחולת העוני.

לוח 5: ממדי העוני והאי-שוויון של האוכלוסייה, 2012–2023

שנה	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
הכנסה כלכלית												
עוני (אחוזים)												
תחולת העוני משפחות	37.7	37.0	36.6	35.8	34.9	34.2	33.8	33.9	37.8	35.7	33.9	34.2
תחולת העוני נפשות	33.6	33.1	32.7	31.8	31.6	30.7	30.4	30.4	34.2	32.2	30.6	31.1
תחולת העוני אזרחים ותיקים	51.9	50.8	49.4	48.1	45.0	44.4	43.6	43.3	44.5	43.4	43.0	42.7
תחולת העוני ילדים	38.6	38.3	37.9	36.8	36.7	35.8	35.5	35.2	39.1	37.0	35.4	36.1
עומק העוני	64.3	63.4	62.9	62.3	61.0	59.6	58.9	58.8	59.8	59.7	58.5	58.0
אי-שוויון												
מדד גיני לאי-שוויון בהכנסה	0.5310	0.5233	0.5210	0.5128	0.5069	0.4981	0.4938	0.4940	0.5163	0.5090	0.4979	0.4944
הכנסה נטו												
עוני (אחוזים)												
תחולת העוני משפחות	20.3	20.3	20.6	21.6	20.8	21.5	21.6	21.3	19.7	20.7	20.3	20.1
תחולת העוני נפשות	21.5	21.6	22.0	21.8	21.7	21.6	21.3	21.3	20.1	20.9	20.8	20.7
תחולת העוני אזרחים ותיקים	10.2	10.9	12.4	16.4	12.4	17.1	18.6	16.9	13.7	14.8	12.8	12.8
תחולת העוני ילדים	29.6	30.1	30.5	30.1	29.9	28.9	28.6	28.2	27.2	28.1	28.1	27.9
עומק העוני	41.6	41.1	41.1	40.5	41.1	39.5	38.7	39.0	38.3	39.1	40.3	39.5
אי-שוויון												
מדד גיני לאי-שוויון בהכנסה	0.4007	0.3949	0.3960	0.3945	0.3878	0.3804	0.3756	0.3747	0.3713	0.3760	0.3749	0.3692

לוח 6א: חלקן של קבוצות נבחרות בכלל האוכלוסייה ובאוכלוסייה הענייה (אחוזים), 2022

שיעור באוכלוסייה הענייה		שיעור בכלל האוכלוסייה		קבוצת אוכלוסייה		
אחרי תשלומי ההעברה והמיסים הישירים	לפני תשלומי ההעברה והמיסים הישירים	נפשות	משפחות			נפשות
מגזר של ראש המשפחה						
58.4	64.3	66.1	73.1	77.6	81.4	יהודי
35.9	51.5	44.3	61.3	65.7	73.7	לא-חרדי
22.4	12.8	21.8	11.9	11.8	7.7	חרדי
41.6	35.7	33.9	26.9	22.4	18.6	ערבי
הרכב המשפחה						
73.0	39.4	63.5	30.9	62.4	36.4	עם ילדים
37.0	26.1	33.7	21.3	45.3	30.0	עם 1-3 ילדים
36.0	13.3	29.8	9.7	17.1	6.4	עם 4 ילדים ויותר
24.3	7.9	20.2	5.8	9.7	3.1	עם 5 ילדים ויותר
7.4	6.3	8.2	6.3	6.0	5.4	משפחות שבראשן הורה עצמאי
מצב התעסוקה של ראש המשפחה						
75.8	59.3	71.4	52.8	88.1	77.8	עובד
69.8	54.4	66.2	48.6	84.4	73.4	שכיר
15.7	10.4	13.8	8.6	20.6	16.0	עצמאי
16.9	24.8	14.4	19.7	4.7	7.3	לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)
מספר המפרנסים במשפחה						
43.9	42.8	41.0	38.5	27.1	38.2	מפרנס אחד
31.9	16.5	30.5	14.3	61.0	39.7	שני מפרנסים ויותר
גיל ראש המשפחה						
20.2	29.2	16.9	21.2	9.7	14.1	עד 29
46.1	28.8	39.6	22.7	37.2	27.6	30-44
25.3	24.6	24.4	22.1	39.0	34.0	45-גיל הפרישה
81.9	63.7	73.3	53.0	81.9	68.6	25-64 (גיל העבודה העיקרי)
8.4	17.4	19.0	34.1	14.1	24.3	אזרח ותיק
מין ראש המשפחה						
50.8	49.9	46.9	44.4	61.0	55.9	גבר
49.2	50.1	53.1	55.6	39.0	44.1	אישה

לוח 6: חלקן של קבוצות נבחרות בכלל האוכלוסייה ובאוכלוסייה הענייה (אחוזים), 2023

		האוכלוסייה הענייה		כלל האוכלוסייה		קבוצת אוכלוסייה
אחרי תשלומי ההעברה והמיסים הישירים		לפני תשלומי ההעברה והמיסים הישירים				
נפשות	משפחות	נפשות	משפחות	נפשות	משפחות	
מגזר של ראש המשפחה						
57.6	63.7	65.6	72.7	77.3	81.0	יהודי
35.1	50.9	43.8	60.7	65.2	73.2	לא-חרדי
22.5	12.8	21.9	11.9	12.1	7.8	חרדי
42.4	36.3	34.4	27.3	22.7	19.0	ערבי
הרכב המשפחה						
73.1	39.4	63.7	31.2	62.2	36.2	עם ילדים
37.2	26.2	34.0	21.5	45.0	29.8	עם 3-1 ילדים
35.9	13.2	29.7	9.7	17.1	6.4	עם 4 ילדים ויותר
24.3	7.9	20.1	5.8	9.7	3.2	עם 5 ילדים ויותר
7.4	6.3	8.2	6.3	6.1	5.4	משפחות שבראשן הורה עצמאי
מצב התעסוקה של ראש המשפחה						
76.4	59.4	72.4	53.8	88.3	78.1	עובד
69.6	54.0	66.7	49.2	84.5	73.5	שכיר
17.2	11.3	15.0	9.4	21.3	16.5	עצמאי
16.2	24.0	13.8	19.0	4.6	7.1	לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)
מספר המפרנסים במשפחה						
44.2	42.8	41.3	39.0	27.4	38.6	מפרנס אחד
32.2	16.6	31.1	14.8	60.9	39.5	שני מפרנסים ויותר
גיל ראש המשפחה						
19.9	28.7	16.7	20.8	9.5	13.8	עד 29
46.2	29.0	39.7	23.1	36.9	27.5	30-44
25.3	24.2	24.6	22.0	39.3	34.1	45-גיל הפרישה
82.0	63.7	73.7	53.6	81.9	68.6	25-64 (גיל העבודה העיקרי)
8.6	18.1	18.9	34.1	14.3	24.6	אזרח ותיק
מין ראש המשפחה						
50.7	49.7	47.0	44.5	60.2	55.4	גבר
49.3	50.3	53.0	55.5	39.8	44.6	אישה

לוח 7: ממדי העוני לפי מחוזות וערים גדולות (אחוזים), 2022–2023

חומרת העוני (מדד FGT)	2023					2022						
	עומק העוני	תחולת העוני				חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות			אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות		משפחות
23.6	39.5	12.8	27.9	20.7	20.1	24.4	40.3	12.8	28.1	20.8	20.3	סך הכל
28.5	44.9	21.9	48.3	39.5	36.2	28.8	45.2	21.4	48.1	39.3	36.0	מחוז ירושלים
29.4	45.8	23.5	50.8	41.8	38.3	29.5	45.8	22.9	50.5	41.4	38.0	העיר ירושלים
19.6	35.6	15.4	28.9	21.7	22.5	20.6	36.6	15.2	28.9	21.9	22.6	מחוז צפון
21.6	36.7	12.5	21.8	17.0	18.5	22.8	37.9	12.2	22.0	17.0	18.5	מחוז חיפה
23.5	37.4	12.5	19.4	16.0	18.8	25.7	39.6	11.9	19.5	15.9	18.5	העיר חיפה
22.7	37.7	9.9	14.3	11.6	13.8	24.0	39.0	9.9	14.5	11.8	14.0	מחוז מרכז
22.7	36.8	7.2	9.4	8.2	10.9	24.8	39.0	7.3	9.5	8.3	10.9	ראשון לציון
19.7	33.9	8.9	10.1	9.1	11.9	21.3	35.5	8.8	10.4	9.4	12.1	פתח תקוה
22.1	37.2	10.8	20.5	14.9	15.1	23.5	38.6	11.2	20.8	15.3	15.4	מחוז תל אביב
29.3	43.1	12.1	11.8	11.9	14.3	31.3	45.0	12.9	12.3	12.2	14.6	העיר תל אביב
24.3	40.7	13.2	33.5	24.5	22.6	25.1	41.4	13.6	34.0	24.9	23.1	מחוז דרום
18.9	34.1	15.9	27.1	19.8	20.1	20.6	36.0	15.2	27.4	19.9	19.9	אשדוד
22.8	37.7	13.1	22.5	17.2	19.7	24.4	39.3	12.3	23.1	17.4	19.5	באר שבע
19.3	36.2	10.0	30.2	24.5	22.4	19.8	36.7	10.2	31.0	25.1	22.9	יהודה ושומרון

לוח 8: ממדי העוני ביישובים שבהם יותר מ-5,000 תושבים (אחוזים)*, 2023

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
22.0	37.7	32.5	30.0	23.1	26.3	אבו גוש
16.7	32.8	22.3	30.8	22.6	24.2	אבו סנאן
27.2	41.5	6.9	6.0	7.1	11.3	אבן יהודה
19.6	36.9	33.4	48.7	37.7	37.6	אום אל-פחם
19.5	36.3	13.7	34.7	25.6	23.3	אופקים
17.6	32.1	8.3	11.9	9.7	12.0	אור יהודה
22.4	36.6	13.0	14.9	13.1	16.4	אור עקיבא
19.4	34.7	6.1	4.4	5.0	8.3	אורנית
20.8	36.6	9.6	13.1	10.6	12.8	אזור
25.5	39.5	17.5	15.0	14.2	17.7	אילת
17.1	33.5	31.1	36.7	28.3	29.1	אכסאל
23.9	41.0	13.0	61.2	53.9	48.4	אל סייד
14.3	30.8	10.4	36.9	32.0	30.3	אלעד
22.0	36.6	5.7	3.4	4.3	7.7	אלפי מנשה
15.8	32.0	27.9	36.8	26.9	28.2	אעבלין
36.3	50.4	18.1	9.8	11.5	17.0	אפרת
22.4	36.1	10.1	8.8	9.1	13.2	אריאל
18.9	34.1	15.9	27.1	19.8	20.1	אשדוד
20.4	35.1	8.8	14.8	12.1	14.6	אשקלון
18.0	34.3	29.9	30.8	23.2	25.5	באקה אל-גרביה
19.3	34.8	5.4	6.3	6.1	8.3	באר יעקב
22.8	37.7	13.1	22.5	17.2	19.7	באר שבע
19.4	36.5	26.8	41.7	31.1	31.3	בועיינה-נוג'ידאת
16.9	33.9	6.6	34.9	26.1	23.8	בוקעתא
19.1	35.5	26.2	38.4	30.2	29.9	ביר אל-מכסור
37.7	54.6	53.7	85.8	81.8	77.5	ביר הדאג'י
18.9	34.3	7.2	19.5	17.8	20.7	בית אל
22.6	36.7	7.1	7.1	6.5	9.1	בית אריה-עופרים
15.0	30.6	18.9	18.4	14.6	17.6	בית ג'ן
22.2	37.3	8.8	5.3	6.4	10.5	בית דגן
21.4	36.4	9.8	21.3	17.9	21.1	בית שאן

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
23.6	40.6	22.3	48.3	41.2	36.3	בית שמש
18.2	35.5	21.3	49.7	45.0	41.5	ביתר עילית
16.2	33.0	11.0	45.0	37.4	30.7	בני ברק
21.4	36.6	8.7	16.1	10.7	12.3	בני עייש
33.2	46.8	7.3	7.7	9.2	14.4	בנימינה-גבעת עדה
23.1	40.3	33.5	47.2	36.5	37.2	בסמ"ה
16.3	32.3	22.4	36.2	25.4	25.9	בסמת טבעון
19.6	36.1	27.5	48.4	36.4	35.7	בענה
23.7	38.4	6.3	3.9	4.1	7.6	בת חפר
22.0	35.8	14.7	20.4	16.1	18.5	בת ים
17.4	33.7	25.4	35.5	25.4	26.6	גדידה-מכר
15.0	30.1	13.2	12.7	9.6	11.7	גולס
22.8	39.7	30.0	46.4	34.6	34.4	גלגוליה
14.9	30.7	25.7	35.5	25.2	25.1	גיסר א-זרקא
24.1	40.6	29.7	28.2	26.9	31.4	ג'ת
18.9	34.0	8.7	19.0	15.4	17.3	גבע בנימין
21.5	38.0	8.7	31.6	24.9	21.9	גבעת זאב
29.8	44.3	8.1	7.2	8.7	13.5	גבעת שמואל
25.1	39.4	8.3	5.5	6.9	9.8	גבעתיים
23.4	38.6	6.8	6.1	6.3	10.1	גדרה
22.7	38.3	5.4	6.0	6.3	10.4	גן יבנה
21.1	35.9	6.7	6.5	6.6	9.4	גני תקווה
16.1	30.4	19.5	17.3	14.5	17.5	דאלית אל-כרמל
16.9	32.5	31.0	31.7	23.9	25.2	דבוריה
17.4	33.4	29.5	34.1	28.3	29.1	דייר אל-אסד
15.7	31.2	17.2	24.5	18.5	19.9	דייר חנא
21.9	37.3	14.4	25.0	18.6	20.8	דימונה
24.8	38.9	6.3	6.2	6.6	10.0	הוד השרון
29.8	43.9	10.3	8.2	9.1	12.6	הרצליה
34.0	48.6	12.0	17.2	14.4	17.7	זכרון יעקב
16.8	32.0	29.3	31.5	24.1	26.5	זמר
18.3	34.6	30.6	38.2	29.0	29.7	זרזיר

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
22.3	36.7	11.0	16.3	13.3	16.2	חדרה
20.0	34.7	9.0	14.2	11.1	13.3	חולון
27.8	45.6	35.8	61.1	54.5	51.6	חורה
17.3	33.1	14.3	17.4	14.3	15.9	חורפיש
23.5	37.4	12.5	19.4	16.0	18.8	חיפה
18.6	34.6	10.5	26.4	19.1	19.0	חצור הגלילית
19.6	35.4	19.9	22.8	19.9	19.2	חריש
21.3	36.8	17.5	39.0	28.6	27.7	טבריה
15.5	30.9	20.6	27.4	19.7	22.0	טובא-זנגריה
17.1	34.0	32.2	43.3	32.3	32.8	טורעאן
19.7	36.1	26.0	39.2	28.3	28.2	טייבה
19.3	35.1	22.9	32.6	22.5	23.4	טירה
18.7	32.8	11.0	11.2	11.0	14.9	טירת כרמל
29.4	44.2	9.1	12.5	18.7	33.6	טלמון
17.2	33.7	32.4	38.2	29.0	29.7	טמרה
18.8	34.0	15.9	17.2	13.2	15.3	יאנוח-ג'ת
18.7	33.6	5.0	8.6	7.3	9.5	יבנה
21.9	36.4	6.1	7.5	6.7	9.5	יהוד-מונוסון
16.7	33.6	28.4	40.8	29.9	30.3	יפיע
24.2	37.0	10.0	7.2	7.5	11.6	יקנעם עילית
25.0	41.1	17.3	25.2	21.0	22.7	ירוחם
29.4	45.8	23.5	50.8	41.8	38.3	ירושלים
18.4	34.6	22.7	27.4	21.1	22.7	ירכא
17.8	34.7	28.8	37.2	28.6	29.3	כאבול
31.3	46.4	2.9	4.2	5.2	9.1	כוכב יאיר
18.3	35.8	28.3	42.9	38.5	37.8	כוכב יעקב
27.4	45.3	39.0	54.5	48.9	48.3	כסיפה
17.0	32.4	13.6	25.9	20.0	20.3	כסרא-סמיע
17.0	32.6	32.7	33.6	26.0	28.5	כעביה-טבאש-חגי'אג'ירה
27.4	41.9	6.4	10.0	8.7	12.5	כפר ורדים
24.9	40.0	7.4	18.2	20.3	29.1	כפר חב"ד
17.5	33.4	21.8	24.8	18.9	21.5	כפר יאסיף

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
22.5	37.1	8.7	8.5	8.1	11.5	כפר יונה
18.7	36.0	32.0	50.4	39.5	39.0	כפר כנא
22.5	40.1	30.8	53.3	44.2	43.4	כפר מנדא
21.3	35.1	7.5	7.0	7.2	10.3	כפר סבא
19.0	35.6	34.1	36.7	27.7	28.6	כפר קאסם
17.9	33.4	24.3	27.0	19.6	21.9	כפר קרע
22.8	36.7	10.8	18.0	13.8	16.4	כרמיאל
30.6	45.1	3.1	5.0	4.3	7.4	להבים
21.2	37.4	10.6	31.6	23.0	21.2	לוד
26.7	44.2	38.4	61.1	53.8	50.0	לקיה
24.2	38.7	5.2	8.2	7.7	11.0	מבשרת ציון
18.0	34.0	29.5	32.1	25.6	30.4	מגיד אל-כרום
15.5	32.3	8.0	37.1	26.9	23.5	מגידל שמש
17.7	33.6	17.3	28.2	20.6	21.0	מגאר
19.1	33.4	12.1	19.4	15.4	17.7	מגדל העמק
18.0	35.9	24.5	56.8	52.8	48.3	מודיעין עילית
32.4	46.6	8.7	4.6	5.5	9.4	מודיעין-מכבים-רעות
23.9	38.7	5.2	4.8	5.2	9.2	מזכרת בתיה
30.7	46.3	3.3	3.6	4.3	8.3	מיתר
21.7	36.3	7.8	8.8	7.7	10.6	מעלה אדומים
18.8	35.9	34.7	46.4	35.3	36.6	מעלה עירון
18.8	33.1	18.0	19.9	16.6	20.1	מעלות-תרשיחא
26.8	43.3	17.9	37.6	30.5	30.6	מצפה רמון
18.5	35.7	33.4	49.9	37.0	37.9	משהד
23.9	38.1	14.8	16.3	14.4	17.8	נהריה
20.1	35.2	14.8	32.1	21.5	22.1	נוף הגליל
18.2	35.4	26.7	43.7	32.4	32.3	נחף
24.7	38.9	5.0	5.4	5.7	9.2	נס ציונה
20.7	36.8	26.9	42.1	32.7	34.1	נצרת
21.7	34.7	12.1	10.1	10.4	14.3	נשר
18.6	35.4	13.7	33.7	26.4	24.2	נתיבות
27.1	41.3	21.0	19.6	17.4	20.8	נתניה

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
15.5	31.8	22.7	34.3	26.3	26.8	סחינין
24.7	40.5	5.7	15.7	10.7	12.7	עומר
14.8	29.9	17.3	18.6	13.5	16.4	עיילבון
16.2	32.9	39.6	51.7	39.6	39.5	עילוט
18.9	35.4	29.6	43.3	31.9	32.3	עין מאהל
21.7	36.5	16.4	23.0	19.6	22.6	עכו
19.1	34.3	16.5	21.9	17.0	18.6	עספיא
18.5	34.2	11.9	27.4	19.0	19.1	עפולה
18.4	35.4	29.7	39.7	31.6	31.9	עראבה
20.5	37.0	16.2	47.3	34.2	28.1	ערד
19.6	36.0	31.8	34.7	25.8	28.1	ערערה
26.2	44.1	38.8	59.9	53.2	52.6	ערערה-בנגב
26.2	40.6	8.5	7.3	8.1	12.2	עתלית
16.3	31.5	28.7	31.5	23.4	24.6	פורידיס
15.4	30.9	16.7	18.2	14.5	16.5	פקיעין (בוקייעה)
25.5	40.0	9.2	11.3	11.3	15.7	פרדס חנה-כרכור
27.4	42.2	4.8	5.6	7.2	12.4	פרדסיה
19.7	33.9	8.9	10.1	9.1	11.9	פתח תקוה
25.2	39.7	7.8	5.0	5.6	9.1	צור הדסה
22.6	38.3	8.4	4.7	4.8	6.8	צור יצחק
23.8	40.6	15.8	49.2	37.9	32.6	צפת
24.8	40.1	8.4	8.6	8.2	12.4	קדימה-צורן
38.5	53.5	17.9	14.7	15.4	20.2	קיסריה
18.5	34.6	28.5	37.2	27.4	27.6	קלנסווה
17.6	33.1	2.9	16.7	11.6	11.5	קצרין
23.4	38.0	6.4	5.1	6.0	9.4	קריית אונו
20.4	35.8	15.3	20.1	19.9	24.7	קריית ארבע
18.4	32.5	8.9	14.4	11.5	14.1	קריית אתא
20.5	34.1	8.0	11.4	9.9	12.8	קריית ביאליק
16.3	31.7	11.5	24.5	18.1	18.4	קריית גת
23.1	38.0	7.7	10.8	10.2	14.3	קריית טבעון
21.8	35.3	11.3	18.5	14.5	16.9	קריית ים

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				ישוב
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
18.1	34.4	27.3	37.4	34.9	34.3	קריית יערים
22.7	36.2	7.8	10.1	9.5	12.4	קריית מוצקין
18.4	33.4	9.6	21.2	17.1	19.3	קריית מלאכי
21.6	36.2	5.8	13.7	10.0	12.5	קריית עקרון
20.2	35.8	6.4	12.0	11.6	16.6	קריית שמונה
22.6	37.4	8.7	9.0	9.9	14.4	קרני שומרון
20.6	36.9	14.1	23.6	16.0	17.3	ראמה
18.9	33.7	6.3	8.8	7.6	9.8	ראש העין
22.7	36.8	7.2	9.4	8.2	10.9	ראשון לציון
24.6	41.8	35.3	52.8	44.8	43.9	רהט
20.9	35.8	7.0	13.1	10.5	12.4	רחובות
18.9	35.4	36.2	47.8	34.6	34.8	ריינה
17.2	34.3	10.9	54.0	45.4	39.0	רכסים
21.9	37.1	10.6	21.9	16.4	17.9	רמלה
25.6	39.6	9.2	7.8	8.7	11.8	רמת גן
25.9	40.3	8.3	8.1	8.5	11.8	רמת השרון
28.9	43.8	3.8	3.2	4.9	9.0	רמת ישי
34.8	48.8	11.7	12.9	12.2	15.5	רעננה
16.1	31.5	27.4	30.4	22.3	23.7	שבלי - אום אל-גנם
27.9	45.2	33.8	60.4	52.4	50.6	שגב שלום
17.1	32.4	4.8	9.0	8.3	10.9	שדרות
29.0	43.7	4.3	3.6	4.5	8.3	שוהם
18.3	35.0	7.7	18.6	17.6	20.5	שילה
21.0	37.1	6.9	11.9	9.2	11.8	שלומי
17.5	34.6	25.3	39.4	28.8	29.7	שעב
19.5	34.0	8.6	9.6	9.4	11.0	שער שומרון
17.2	33.0	23.1	34.4	24.1	25.1	שפרעם
29.3	43.1	12.1	11.8	11.9	14.3	תל אביב-יפו
28.2	43.1	7.1	6.3	6.7	10.8	תל מונד
28.6	46.7	37.0	65.8	58.4	55.2	תל שבע

* גודל היישוב נבדק לפי הנתונים הזמינים האחרונים - הנתונים של שנת 2022.

לוח 9: הכנסה נמו ממוצעת ומקסימלית לנפש תקנית. לפי עשירונים וגודל המשפחה, 2023

עשירון	יחיד	שתי נפשות	שלוש נפשות	ארבע נפשות	חמש נפשות
השיעור מכלל המשפחות*					
	38%	18%	11%	12%	10%
הכנסה ממוצעת לנפש תקנית (ש"ח)					
1	1,337	2,139	2,834	3,551	4,011
2	3,530	5,648	7,484	9,376	10,591
3	4,838	7,742	10,258	12,851	14,515
4	6,161	9,857	13,061	16,363	18,482
5	7,576	12,122	16,061	20,122	22,728
6	9,085	14,536	19,260	24,129	27,254
7	10,778	17,246	22,850	28,628	32,335
8	12,907	20,652	27,363	34,282	38,722
9	16,091	25,745	34,112	42,737	48,272
10	25,937	41,499	54,987	68,889	77,811
הכנסה מקסימלית לנפש תקנית (ש"ח)**					
1	2,663	4,260	5,645	7,072	7,988
2	4,139	6,622	8,774	10,992	12,416
3	5,496	8,793	11,651	14,597	16,487
4	6,854	10,966	14,530	18,203	20,561
5	8,310	13,296	17,617	22,071	24,930
6	9,887	15,819	20,961	26,260	29,661
7	11,741	18,786	24,891	31,185	35,224
8	14,231	22,770	30,170	37,798	42,693
9	18,446	29,513	39,105	48,992	55,337

* ב-11% מהמשפחות יש 6 נפשות ויותר.

** נתוני מקסימום הכנסה לנפש בעשירון 10 הושמטו בשל צנעת הפרט.

לוח 10: הכנסה ברוטו ממוצעת ומקסימלית לנפש תקנית, לפי עשירונים וגודל המשפחה, 2023

עשירון	יחיד	שתי נפשות	שלוש נפשות	ארבע נפשות	חמש נפשות
השיעור מכלל המשפחות*					
	38%	18%	11%	12%	10%
הכנסה ממוצעת לנפש תקנית (ש"ח)					
1	1,405	2,248	2,979	3,732	4,215
2	3,629	5,806	7,693	9,638	10,887
3	5,008	8,013	10,617	13,302	15,025
4	6,460	10,336	13,695	17,157	19,379
5	8,103	12,965	17,179	21,522	24,310
6	9,946	15,914	21,086	26,417	29,839
7	12,139	19,423	25,735	32,242	36,418
8	15,073	24,116	31,954	40,033	45,218
9	19,821	31,713	42,020	52,643	59,462
10	36,279	58,047	76,912	96,358	108,838
הכנסה מקסימלית לנפש תקנית (ש"ח)					
1	2,743	4,389	5,815	7,285	8,229
2	4,280	6,848	9,073	11,367	12,840
3	5,710	9,136	12,106	15,166	17,131
4	7,253	11,604	15,375	19,263	21,758
5	8,985	14,376	19,048	23,864	26,955
6	10,961	17,537	23,237	29,112	32,882
7	13,432	21,491	28,475	35,675	40,295
8	16,985	27,176	36,008	45,112	50,955
9	23,517	37,628	49,857	62,462	70,552

* ב-11% מהמשפחות יש 6 נפשות ויותר.

** נתוני מקסימום הכנסה לנפש בעשירון 10 הושמטו בשל צנעת הפרט.

לוח 11: תחולת העוני של משפחות שכירים (אהוזים) ושכר ברטו ממוצע לענף (ש"ח), לפי ענף כלכלי של ראש המשפחה, 2023

שכר ברטו	עוני נטו	עוני כלכלי	ענף כלכלי
9,703	20.4	29.4	אמנות, בידור ופנאי
32,679	1.6	2.3	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר
18,185	10.1	13.7	אספקת מים; שירותי ביוב, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור
21,820	3.7	5.4	ארגונים וגופים חוץ-מדינתיים
13,291	23.7	28.7	בינוי
31,312	3.0	4.8	הייטק
10,917	19.8	29.2	חינוך
12,462	14.0	20.4	חקלאות, ייעור ודיג
23,098	6.9	8.9	כרייה וחציבה
14,598	12.0	17.3	מידע ותקשורת
17,744	4.2	7.1	מינהל מקומי, מינהל ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי חובה*
14,147	14.0	20.4	מסחר סיטוני וקמעוני; תיקון כלי רכב מנועיים ואופנועים
7,111	33.4	43.6	משקי בית כמעסיקים משקי בית המייצרים מגוון טובין ושירותים לשימוש עצמי
15,140	11.2	17.8	פעילויות בנדל"ן
8,399	27.4	36.2	שירותי אירוח ואוכל
11,640	16.0	30.6	שירותי בריאות, רווחה וסעד
8,095	23.7	36.5	שירותי ניהול ותמיכה
13,940	15.3	20.2	שירותי תחבורה, אחסנה, דואר ובלדרות
9,584	21.1	33.1	שירותים אחרים
18,609	9.1	14.4	שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים
24,824	5.0	7.8	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
17,986	7.0	11.7	תעשייה

* ביטוח לאומי חובה כולל מימון וניהול תוכניות מטעם המוסד לביטוח לאומי כגון דמי מחלה, דמי פגיעה, אבטלה, קצבת אזרח ותיק ופיצוי על אובדן הכנסה עקב הריון, לידה, נכות זמנית, אלמנות וכדומה.

לוח 12: ממדי עוני לפי מקבלי קצבאות (אחוזים), 2022 ו-2023

2023						2022						סוג הקצבה
חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				
		אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות			אזרחים ותיקים	ילדים	נפשות	משפחות	
7.1	19.0	11.1	18.2	10.4	12.5	7.9	20.1	11.1	17.7	10.4	12.3	מקבלי קצבת אזרח ותיק
2.5	8.9	22.8	34.6	22.1	23.9	3.9	10.2	21.1	32.4	20.6	21.5	מקבלי קצבת השלמת הכנסה לאזרח ותיק
10.8	25.8	7.3	30.7	19.1	20.4	11.1	26.3	8.0	31.6	19.8	21.4	מקבלי קצבת נכות
14.0	31.0	2.5	26.2	16.9	14.2	14.6	31.7	2.5	28.2	18.3	15.2	מקבלי דמי אבטלה
25.4	44.0	27.9	67.6	51.9	52.5	25.8	44.6	28.1	69.2	53.8	54.0	מקבלי הבטחת הכנסה
16.7	34.5	13.9	51.9	43.0	37.9	16.4	34.0	12.6	51.4	42.5	37.6	מקבלי מזונות
21.1	38.1	10.5	27.4	23.3	20.6	21.4	38.4	10.4	27.5	23.3	20.6	מקבלי קצבת ילדים
11.0	26.5	1.1	10.8	5.8	4.3	11.0	26.5	1.3	11.5	6.2	4.6	מקבלי ביטוח נפגעי עבודה
12.7	28.3	1.2	9.2	6.2	6.4	15.0	31.6	1.5	13.1	7.0	4.9	מקבלי תגמולים לנפגעי איבה

לוח 13: ממדי העוני בקרב משפחות שבראשן בני +65 ובקרב כלל האוכלוסייה, 2021–2023

עוני לפי הכנסה נטו (לאחר תשלומי העברה ומיסים ישירים)		עוני לפי הכנסה כלכלית (לפני תשלומי העברה ומיסים ישירים)		משפחות	נפשות	תחולת העוני (אחוזים)
בכלל האוכלוסייה	בקרב בני +65	בכלל האוכלוסייה	בקרב בני +65			
2021						
703.5	140.9	1,214.6	394.3	משפחות		האוכלוסייה הענייה (באלפים)
1,946.0	189.6	2,992.4	546.8	נפשות		
20.7	17.1	35.7	47.9	משפחות		תחולת העוני (אחוזים)
20.9	14.2	32.2	41.1	נפשות		
2022						
706.1	123.1	1,178.6	397.1	משפחות		האוכלוסייה הענייה (באלפים)
1,972.7	169.8	2,896.6	548.3	נפשות		
20.3	14.5	33.9	46.8	משפחות		תחולת העוני (אחוזים)
20.8	12.4	30.6	40.0	נפשות		

עוני לפי הכנסה נטו (לאחר תשלומי העברה ומיסים ישירים)		עוני לפי הכנסה כלכלית (לפני תשלומי העברה ומיסים ישירים)			
בכלל האוכלוסייה	בקרב בני 65+	בכלל האוכלוסייה	בקרב בני 65+		
2023					
709.0	128.9	1,206.4	406.4	משפחות	האוכלוסייה הענייה (באלפים)
1,984.2	174.1	2,982.7	561.8	נפשות	
20.1	14.8	34.2	46.6	משפחות	תחולת העוני (אחוזים)
20.7	12.3	31.1	39.8	נפשות	

לוח 14: ממדי העוני בקרב בני 65+ לפי הרכב מעק הבית (אחוזים). 2023–2021

אחוז מכלל בני 65+	תחולת העוני	הרכב המשפחה
2021		
100.0	15.0	סך הכל
38.0	23.0	מתגוררים בגפם
62.0	10.1	מתגוררים עם בני משפחה
2022		
100.0	12.9	סך הכל
38.1	18.8	מתגוררים בגפם
61.9	9.3	מתגוררים עם בני משפחה
2023		
100.0	12.9	סך הכל
38.1	19.9	מתגוררים בגפם
61.9	8.5	מתגוררים עם בני משפחה

לוח 15: חלקן של משפחות שבראשן בני 65+ באוכלוסייה הענייה ובקרב כלל האוכלוסייה (אחוזים), שנים נבחרות

שנה	שיעור בכלל האוכלוסייה		שיעור באוכלוסייה הענייה	
			לפי הכנסה נטו (אחרי תשלומי ההעברה והמיסים הישירים)	לפי הכנסה כלכלית (לפני תשלומי ההעברה והמיסים הישירים)
	משפחות	נפשות	משפחות	נפשות
2003	20.1	11.4	31.7	18.2
2004	20.4	11.5	32.4	18.6
2006	20.3	11.5	33.0	18.6
2008	20.0	11.4	32.7	18.2
2009	20.0	11.4	32.7	18.4
2010	20.1	11.5	31.4	17.4
2012	20.9	12.1	32.0	17.8
2015	22.5	13.0	33.9	18.5
2016	22.9	13.2	32.4	17.9
2017	23.3	13.5	33.3	18.4
2018	23.6	13.7	33.7	18.6
2019	23.7	13.9	33.4	18.7
2020	24.0	14.1	31.1	17.5
2021	24.2	14.3	32.5	18.3
2022	24.4	14.5	33.7	18.9
2023	24.7	14.7	33.7	18.8

לוח 16: מובהקות סטטיסטית* של שינויים במדדי עוני נבחרים בקבוצות אוכלוסייה, 2022 לעומת 2023

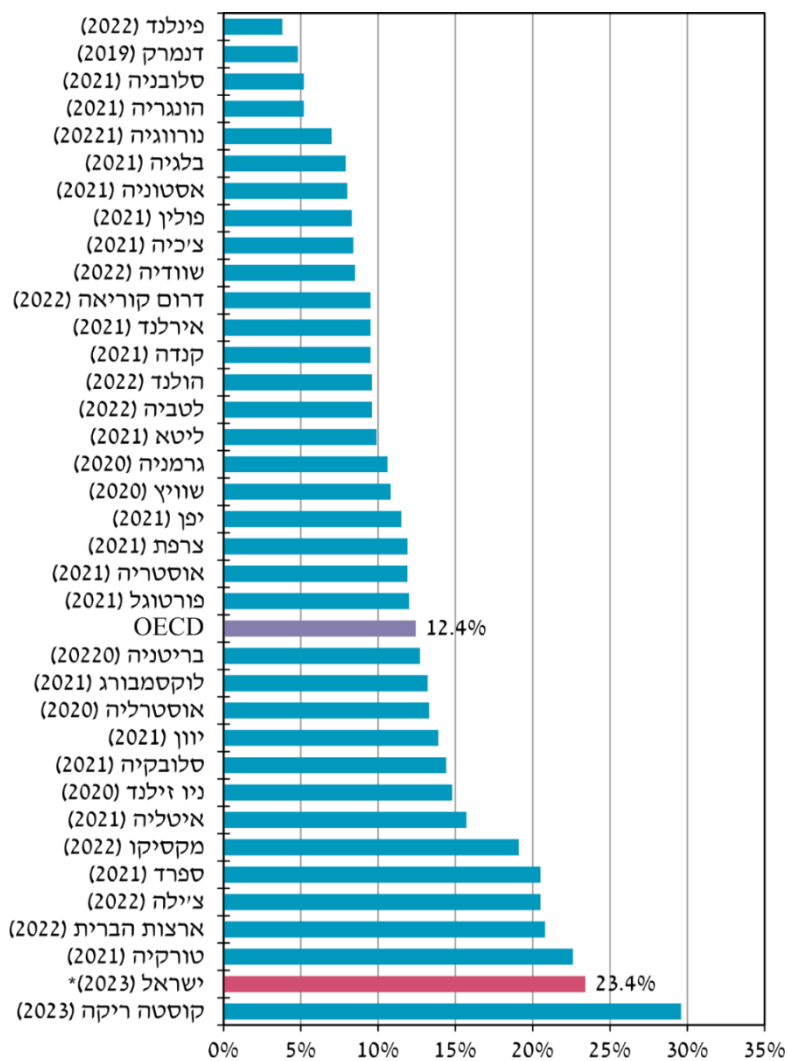
קבוצת אוכלוסייה	תחולת העוני				עומק העוני	חומרת העוני (מדד FGT)
	הכנסה כלכלית לפי משפחות לפי הכנסה נטו	משפחות לפי הכנסה נטו	נפשות לפי הכנסה נטו	ילדים לפי הכנסה נטו		
כלל האוכלוסייה	כן	כן	כן	כן	כן	כן
מגזר של ראש המשפחה						
יהודי	כן	כן	כן	כן	כן	כן
לא-חרדי	כן	כן	כן	כן	כן	כן
חרדי	לא	כן	כן	כן	כן	כן
ערבי	כן	כן	כן (10%)	כן	כן	כן
הרכב המשפחה						
עם ילדים	כן	כן (10%)	לא	כן	כן	כן
עם 3-1 ילדים	כן	לא	לא	לא	כן	כן
עם 4 ילדים ויותר	כן	כן	כן	כן	כן	כן
עם 5 ילדים ויותר	כן (10%)	כן	כן	כן	כן	כן
משפחות שבראשן הורה עצמאי	לא	כן	כן	כן	כן	כן
מצב התעסוקה של ראש המשפחה						
עובד	כן	כן	כן (5%)	לא	כן	כן
שכיר	כן	כן	כן	כן	כן	כן
עצמאי	כן	כן	כן	כן	כן	כן (5%)
לא עובד בגילי העבודה (18-גיל פרישה)	כן (5%)	כן	כן	כן	כן	כן
מספר המפרנסים במשפחה						
מפרנס אחד	כן	כן	כן	כן	כן	כן
שני מפרנסים ויותר	כן	כן	לא	לא	לא	כן
גיל ראש המשפחה						
עד 29	כן	כן	כן	לא	כן	כן
30-44	כן	כן	לא	לא	לא	כן
45-גיל הפרישה	כן (5%)	כן	כן	כן	כן	כן
25-64 (גיל העבודה העיקרי)	כן	כן	כן	כן	כן	כן
אזרח ותיק	כן	כן	כן	לא	כן	כן

חומרת העוני (מדד FGT)	עומק העוני	תחולת העוני				קבוצת אוכלוסייה
		ילדים לפי הכנסה נטו	נפשות לפי הכנסה נטו	משפחות לפי הכנסה נטו	משפחות לפי הכנסה כלכלית	
מין ראש המשפחה						
כן	כן	כן	כן (10%)	כן	כן	גבר
כן	כן	כן	כן	כן	כן	אישה

* הנתונים נבדקו ברמות מובהקות של 1%-10%. הנתון "כן" משמעו מובהק ברמה של 1%.

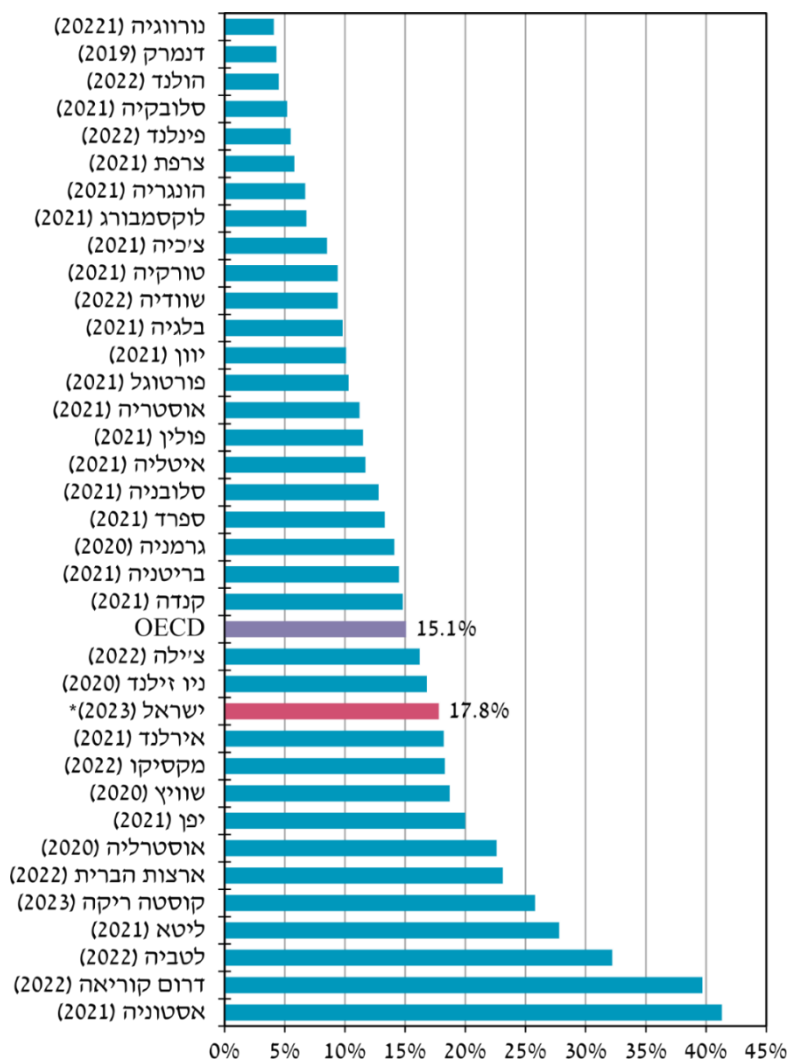
נספח ד: תרשימים – השוואות בינלאומיות

תרשים 1: תחולת עוני בקרב ילדים לפי ההכנסה נמו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות

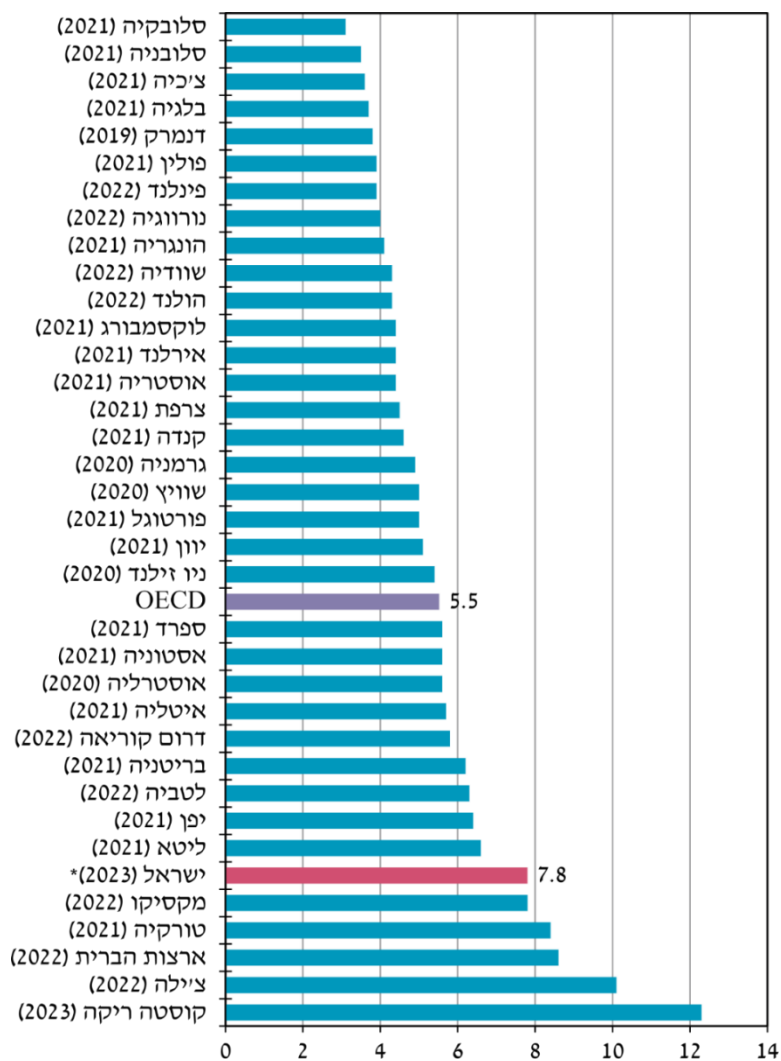
* כלל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.

תרשים 2: תחולת עוני בקרב אזרחים בני 65+ לפי ההכנסה נטו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות

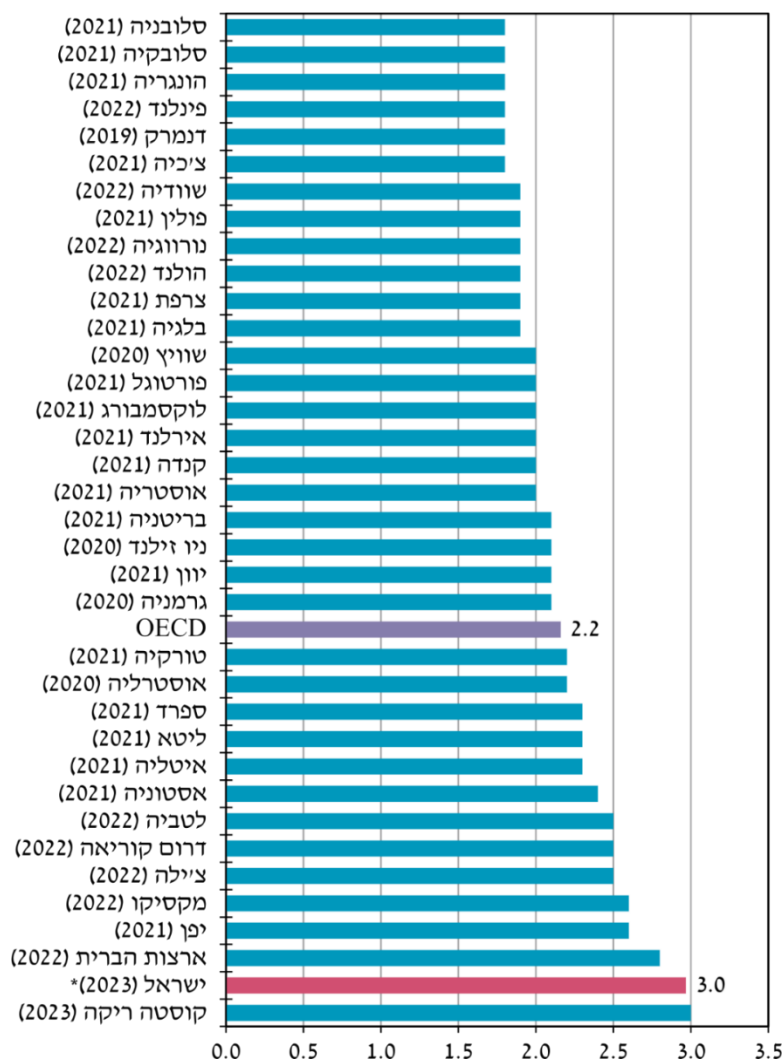
* לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.

תרשים 3: יחס המישון עליון להמישון תחתון לפי ההכנסה נמו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות

* לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.

תרשים 4: יחס עשירון ראשון לעשירון אמצעי לפי ההכנסה נמו, מדינות ה-OECD (אחוזים), שנים שונות

* לכל מדינה מופיעה השנה המאוחרת ביותר שלגביה יש נתונים זמינים. הנתונים לישראל מוצגים לשנת 2023.
 ** החישוב נעשה על פי הנתונים המנהליים וסולם השקילות של ה-OECD.